

УКРАЇНСЬКА
РАДЯНСЬКА
БАЙКА

Бібліотека поета

УКРАЇНСЬКА
РАДЯНСЬКА
БАЙКА

АНТОЛОГІЯ

Радянський письменник
Київ-1966

У2
У 45

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

*М. П. Бажан, О. Є. Засенко, С. А. Крижанівський,
А. С. Малишко, М. Л. Нагнибіда, Л. М. Новиченко,
Л. С. Первомайський, |М. І. Терещенко,| П. Г. Тичина*

*Вступна стаття, упорядкування
та примітки
В. Т. КОСЯЧЕНКА*

7-4-3
535-66М

ОДЕСЬКА ДРУКООФСЕТНА ФАБРИКА

НАШ БОЙОВИЙ ЖАНР

Перша в історії української радянської літератури збірка оригінальних байок називалася «Байківниця». Її автор — С. Пилипенко — був людиною, що не тільки брала активну участь у бурхливому плині Великого Жовтня, а й горіла думками про наступні битви за утвердження нового суспільства...

Свідомість того, що байка — дошкульна зброя, прийшла до С. Пилипенка з першою опублікованою байкою. «Цензура сконфіскувала,— згадує він,— те число газети, в якому було надруковано його «Воли». «Ага! — заговорила в душі пристрасть бійця.— Не подобається сатирична байка? Нате ж вам!» І віддрукував ще кілька в газеті «Народна воля»... «Не всі байки,— згадує далі письменник,— побачили світ. Частенько газета рясніла білими плямами і лишався самий мій підпис під тією плямою. Байки таки справді не подобалися! Це мене остаточно переконало, що ця зброя — потрібна»¹. Отож, скажемо вслід С. Пилипенку, пороху — порохівниця, а байці — байківниця. Адже навіть для закоханих у сталі дефініції науковців слово це зберігає в собі стільки раціонального

¹ С. Пилипенко. Іван Батрак і його байки, «Плуг», 1929, № 6, стор. 67.

змісту, що його в даному разі сміливо можна вписати у підзаголовок замість безбарвного словечка «анто-лгія». Проте жарт жартом, а, серйозно кажучи, читач знайде в книзі невеликі алегоричні, переважно віршовані ліро-епічні та епіграмні художні твори по-вчально-сатиричного чи гумористичного характеру, в яких людське життя, зведене до простих стосунків, відтворюється як в образах тварин і речей, так і в образах людей.

Історія української радянської байки почалася не з «Байківниці». Цей початок знаходиться в стрімких потоках масової революційної поезії Жовтня, і хронологічно віднести його можна на перший рік Великої революції.

Численні творці поетичного літопису революції своїм словом прагнули в першу чергу апелювати до розуму, до свідомості читача. Через те іхні вірші здебільшого відзначалися ораторсько-декларативними, дидактичними інтонаціями, вони мали характер ліричних роздумів про явища революційної дійсності, про світле майбутнє, що вибирається у виразі революційної боротьби.

Серед художніх образотворчих засобів у масової революційної поезії особливою популярністю користувалися алегорії та символи. Багато гарячих почуттів і глибокого ідейного змісту вкладалося поетами, наприклад, у такі лаконічні вислови, як «світло» і «темрява», «червоний прапор» і «білий орел».

Отже, стає зрозумілним, що поряд із лірикою роздумів і декларацій, поряд із лірикою алегорій та символів не міг бути залишений без уваги і такий популярний, випробуваний віками жанр поезії, як байка.

Не могли бути залишені поезія увагою її дидактичні, алегоричні і, зрештою, сатиричні можливості, демокра-

тизм її форми, який, ніде правди діти, спокушав і спокушає декотрих ще й до цього часу показною доступністю. Тут варто пригадати також слухне зауваження М. Зерова про те, що «забавне алегоричне оповідання, елементарне своєю наукою, очевидячки таїло в собі... зерно сильного ораторського аргументу. Недарма, коли вірити традиції,— додавав при цьому він,— байка народилася й виросла в соціальній та політичній боротьбі»¹. Крім оцих своїх звабливих якостей, байка не могла зостатися забutoю ще й тому, що, не дивлячись на всю скромність постаті Л. Глібова, його байкарська спадщина, виявляється, чинила активний творчий вплив на учасників масової української революційної поезії. І тут знайдемо буквально конкретні вказівки. Так, наприклад, М. Будяк, один із перших радянських байкарів, у своїй байці «Куркуль та незаможні» звертається до теми, що не має нічого спільногого із часами класика української байки. Але, показавши пробудження під впливом Жовтневої революції широких бідняцьких мас до активного політичного життя, автор все ж зазначає під віршем: «Списав з байки Глібова Максим Будяк». Децю пізніше інший автор, відбивши революційні зміни в судочинстві, яке стало цілком на захист громадянських прав трудових верств, свою «Байку» розпочинає показовим вступом:

Хотів вам байку діда Гліба
Про двох кумів тут розказати
І вже почав оповідати,
Та з'їхав нехотя із сліду

¹ М. Зеров. Аполог в українській літературі XIX—XX вв., кн. «Байка і притча в українській літературі XIX—XX вв.», Х.-К., вид-во «Література і мистецтво», 1931, стор. 65.

І, щоб на сором не мовчати,
Прийшлось по-своєму брехать¹.

Тут, як бачимо, і оте «по-своєму» можна було сказати, лише відштовхнувшись від владного авторитету «діда Гліба».

Треба відзначити, що в 20-ті роки досить часто перевидавалися твори байкарів-класиків: Л. Глібова, Є. Гребінки, П. Гулака-Артемовського та І. Крилова. 1918 року видала свою збірку байок Олена Пчілка. Ця спадщина безумовно спонукала до культинування випробуваного жанру. Але бар'єр, поставленний перед нею вульгарно-соціологічною критикою, не давав змоги радянським байкарям на повну міру опанувати кращими здобутками класичної байки.

Велике значення для побутування жанру байки в молодій радянській літературі мав також приклад легендарного «кавалериста пера», поета революції і громадянської війни, Дем'яна Бєдного. Справа в тому, що твори цього «агітатора», як назвав його з любові і поваги Василь Еллан, «поета робітничих комун» були особливо популярними на Україні. Вже 1920 року молодий поет М. Годованець за дорученням політвідділу 41-ї стрілецької дивізії робить з його творів кілька перекладів. І в результаті з'явилася невеличка збірочка «Дем'ян Бідний. Байки і пісні». Згодом М. Годованець переклав на українську мову всі байки популярного поета і 1932 року підготував їх до видання окремою книжкою.

Крім того, твори Дем'яна Бєдного часто перекладали інші поети, і досить різні за своїми естетичними уподобаннями. Не випадково в рік свого сімдесятиріч-

¹ К. Морозенко. Байка, журн. «Сільськогосподарський пролетар», 1924, № 4, стор. 63.

чя М. Годованець у спогадах повертається до двадцятих років і зі щирістю визнає: «Перше ознайомлення з байками Дем'яна Бєдного зачарувало мене: революційний запал, класова спрямованість, бойовий ритм, милювучність, багатство мови! А яд сатири та убивчий гумор?! Це була перша школа літературного навчання та політграмоти. Моя байкарська здатність і любов до жанру дістали зразок, що я його наслідував довгі роки»¹.

I, нарешті, велику роль для утвердження жанру байки в молодій українській радянській літературі відіграв творчий приклад Василя Блакитного, якого не могли зрозуміти, якому дивувалися, який наслідували, але в ставленні до якого не було байдужих. Доходили до того, що навіть твердили, ніби з початком непу поет «заморожував», а то й «повісив» у собі лірика. Але це були нічим не виправдані крайнощі в судженнях критиків.

У лірика Василя Еллана просто з'явився молодший брат — сатирик Валер Проноза. I Василь Еллан, і Валер Проноза — це сини одного батька, визначного політичного діяча Василя Блакитного, що завжди добре розумів і високо цінував силу активного критично-цілеспрямованого слова.

Письменник Валер Проноза справді був негордий. Він прекрасно знат, що комунізм не народжується, як Мінерва з голови Юпітера. Тому не стогнав розгублено перед мурлом непмана і міщанина, не рвався стежкою «прилизаного трубадура» в космічну даль, а, засукавши рукави, трудився в поті чола і прагнув:

¹ «Радянський студент», газета Кам'янець-Подільського державного педагогічного інституту від 11 квітня 1963 р.

...знайти собі й сьогодні
В боротьбі з сухотами, хоч як
Щось таке, що прокладало б сходні
До здорового, щасливого життя.

Поетичні заклики сатирика Валера Пронози підтримував реальними заходами політик Василь Блакитний — редактор всеукраїнської газети «Вісті», журналу «Всесвіт», фундатор першого українського радянського сатиричного журналу «Червоний перець». У цих та інших органах систематично друкуються фейлетони, гуморески, шаржі, епіграми і байки багатьох професійних літераторів, а також і самодіяльних, початкуючих авторів. Протягом двадцятих — першої половини тридцятих років, крім самого Валера Пронози, байкарів С. Пилипенка, В. Ярошенка і М. Годованця, що за цей час видали по кілька збірок байок, в українській періодиці виступили М. Будяк, А. Михальчук, В. Тернина, К. Морозенко, Є. Капля-Яворовський, Ланцет, Хруш, Гречаний, Тавро та інші. Та, очевидно, й цими іменами не вичерpuється весь загін творців відроджуваного жанру. Цікавим є тут і те, що байка була популярною і в своєму усному вигляді побутування. Уже на той час поміж творців фольклорної байки стали відомими Ю. Кай-Рід і П. Канавський. Тому цілком справедливим відається твердження одного з дослідників байки першого двадцятиріччя радянської літератури про те, що «серед численних, переважно поетичних, творів тих літ байка була одним із провідних жанрів»¹.

Значне місце посідають байки в творчості самого Валера Пронози. І не тільки в кількісному відношенні. В них особливо яскраво відбилися новаторські риси

¹ П. Орлик. Становление и развитие украинской басни 20—30-х гг., Автореферат, К., 1965, стор. 10.

української радянської байки. Незважаючи на зовні традиційний характер фабульної будови, Пронозині байки, особливо в моралі, позбиваються епічного спо-кою. На зміну йому приходить революційна прист-расть. Традиційний дидактизм забарвлюється в яс-краві тони публіцистичного характеру. Сатиричне викриття набирає чіткішої політичної, класової ціле-спрямованості, помітно ширшають тематичні обрії байки.

В творчості Валера Пронози українська байка впер-ше ступила за межі національного життя і стала ви-коинувати пролетарські інтернаціональні обов'язки. Тав-руючи лицемірство капіталістичних верховодів, Валер Проноза до алегоричних персонажів адресує конкретні епітети і тим самим увиразнює ідею, надає байді ідкої памфлетної загостреності:

Англійський Лис, французыкая Гієна,
Американський Лев і вся дрібна звірота
Кричать по всіх газетах і антенах,
Що всім ім мирно тільки жить охота.
Розмови про роззброєння ідуть,
А зуби й пазури ростуть собі й ростуть...

Настільки ж різноманітні за своєю тематикою, за способом ідейно-художнього вирішення і сатирн Ва-лера Пронози, присвячені питанням внутрішнього життя молодої Країни Рад. Його байка, наприклад, ідко знущається над мізерністю ідей українського бур-жуазного націоналізму («Весняна баечка»), вона ви-криває прояви безгосподарності і бюрократичного її окозамилювання («Директор і Хробак»), вона звер-тається до такого, здавалося б окремішнього, питання, як боротьба із модним на той час (та й на сьогодні подекуди) «американським штибом» скорочення слів

(«Про СІК, РІК і ОКРИК»). І все це робилося в ім'я єдиного гасла, що його байкар кинув своїм читачам і якому кожним ударом серця служив сам. Гасло це звучало на диво просто і, здавалося б, навіть казенно: «Підтримуй і зміцняй Радвладу». Але Валер Проноза його розумів у всій діалектичній складності. «Підтримуй» у нього не означало тільки «на рими наводити лак» або ж критикувати тільки так звані «пежжитки».

Поряд із Валером Пронозою значне місце у розвитку української радянської байки 20—30-х рр. зайняв С. Пилипенко, редактор республіканської газети «Селянська правда», організатор і незмінний голова літературної організації «Плуг», за якою визнавали «не останнє місце» у процесі, скерованому «на притягнення до участі в будівництві соціалізму широких мас робітництва і трудового селянства» (М. Скрипник). Розпочавши свою байкарську творчість при підтримці О. Олеся на сторінках газети «Відродження», С. Пилипенко після виходу «Байківниці» 1922 року особливо часто друкує байки в таких радянських газетах та журналах, як «Селянська правда», «Плужанин», «Червоний передъ», «Знання», «На зміну», в альманасі «Плуг» та інших друкованих органах. А починаючи з 1927 року, протягом п'яти літ його оригінальні та «переказані» ним байки видаються вісім разів чи то в збірках, чи то окремими виданнями з ілюстраціями («Рівність», «Пожежа», «Чабаненко»).

Все це говорить про те, що байка для С. Пилипенка була одним з найбільш улюблених жанрів і що тут поет знаходить свого широкого читача. При цьому важливо, що уже «Байківницю» відзначено було як першу спробу «зорганізувати байкою пролетарську

«свідомість»¹. І справді, думка використати можливості старовинного жанру для завдань боротьби за нове суспільство завжди керувала автором «Байківниці». Через те він не покладався лише на власну творчість, але й залучав до українського байкарства здобутки таких сучасних йому байкарів Росії і Білорусії, як Дем'ян Бєдний, Кіндрат Крапіва, І. Батрак та ін.

Мистецька уява Пилипенка-байкаря малювала перед ним образну картину першотравневих демонстрацій, на яких

І Байка, вкупі з усіма,
Червоний прапор підійма.

Байкар С. Пилипенко у власній творчості, на відміну від своїх сучасників, найбільш близький до традицій класичної байкарської спадщини. Його байки більш алегорично-узагальнені, ім у меншій мірі властива та утилітарна конкретність, що її намагалася нав'язати байці вульгарно-соціологічна критика. Та при всьому цьому байки С. Пилипенка просякнуті ідеями боротьби за утвердження в житті завоювань Великого Жовтня. Його епічно-спокійні, подані в традиційному ключі Л. Глібова і С. Руданського байки-оповідання, байки-співомовки часто завершуються якісно новими моралями. В них байкар, скажімо, застерігає читача від втрати головного напрямку в класовій боротьбі («Пуга»), від втрати почуття колективізму при здійсненні спільноти мети («Два Мужики і Глухар»). В інших творах викриваються прояви власницької та чиновної моралі, що за нових соціальних умов набирають більшої суспільної ваги («Лисиця і Пес», «Мандат»). У цих

¹ М. К. С. Пилипенко. Байківниця. Чверть копи байок, «Червоний шлях», 1923, № 4—5, стор. 279.

випадках філософічність поступається місцем перед сатирою, і тоді алегоричну двоплановість байкар підсилює зіткненням різностильних лексичних шарів. Так починають діяти «Лисиця-зав» і «заступник-Пес», так з'являється уповноважений мандатом Осел.

Разом з тим у кожній з його збірок зустрінемо спроби «оновити байку» не тільки новими заклика-ми, що їх кинув час Жовтневої революції, але й новими образотворчими засобами. С. Пилипенко чи не перший в українській радянській літературі вводить у байку, з метою наблизити її до сучасності, нові але-горичні персонажі, створює оригінальні сюжети («Прapor і Кулемет», «Ліхтарі», «Грамофон»). Він вільніше почуває себе у доборі ритмічних засобів. Поряд з різностопним ямбом охоче вдається до хорея, віль-ний байковий вірш часто чергується в нього з чіткою строфічною будовою. Байкарська практика С. Пили-пенка значно розширювала фронт формальних шукань в українській байці тих часів, хоч, звичайно, не була вільною від певних творчих невдач і прорахунків. Ок-ремі його алегоричні нововведення внаслідок своєї прямолінійної ілюстративної притягнутості зменшу-вали естетичний рівень виявлення, інколи майже до профанації власного ідейного пафосу байкаря («Ліх-тарі»).

За своєю байкарською манерою близький С. Пилипенку поет В. Ярошенко, що належав до «групи українських епігонів символізму», яка протистояла «українським пролетарським поетам»¹. Однак треба сказати, що муза цього поета, спокушувана раніше сим-волістськими «Атлантами вишуканих мрій», хай навіть

¹ Див.: Історія української радянської літератури, К., «Наукова думка», 1964, стор. 45, 56.

і рвалася «за обрій щастя до (очевидно, не всім зрозумілих.— В. К.) мук згорання», вона все ж таки приземлилася до реальних завдань пролетарської поезії.

Як сатирик, В. Ярошенко — сільський поет. Думка про те, ніби він «перший в українській «Байківниці» дав приклад байки «міського змісту»¹, явно помилкова. Образи-персонажі, мова його віршованих анекдотів, байок і сатир, яка часто в стилізаціях «під мужика» не зупиняється перед вульгаризмами, яскраво свідчить про те, що письменник свого читача бачив у сельбуді, у хаті-читальні серед наймитів і комунізмівців.

Інакше склалася доля першого перекладача творів Дем'яна Бєдного на українську мову М. Годованця. Заявивши про себе як про байкаря значно раніше усіх трьох побратимів, він видає свою першу оригінальну збірку тільки 1927 року.

Нескладні своїм сюжетом, завершені цілком конкретно спрямованою мораллю-гаслом, байки-агітки першої збірки М. Годованця закликали селянина підвищувати культуру землеробства, брати активну участь у виборах сільських Рад, сміливіше користуватися державною допомогою, відвідувати сельбуди, читати книги та газети. Дуже легко помітити, що молодий поет звертався у збірці до тих же тем, до яких вдавалися й такі письменники, як Валер Проноза, Остап Вишня, С. Пилипенко, В. Ярошенко та ін.

Творчість чотирьох зачинателів української радянської байки — С. Пилипенка, Валера Пронози, В. Ярошенка та М. Годованця — була сповнена найбільш

¹ Див. рецензію М. Доленга на зб. В. Ярошенка Байки, видання друге, К., 1926, журн. «Червоний шлях», 1926, № 4, стор. 247.

плідних шукань у цьому жанрі. Ці поети у своїй напруженій газетній роботі, у боротьбі проти негативних явищ життя, опираючись на випробувані форми класичної байки, творили і утверджували в літературному побуті нові її жанрові різновиди.

Творча практика українських радянських байкарів 20-х—початку 30-х років утверджувала байку як мобільний і бойовий жанр, здатний виконувати найрізноманітніші публіцистичні, сатиричні і гумористичні завдання. Жанр байки у кращих зразках виявляв повну придатність справі боротьби за побудову соціалістичного суспільства.

Говорячи про байку першого двадцятиріччя радянської літератури, не можна не відзначити, що їй, порівняно до інших жанрів, довелося долати чи не найважчий шлях. І, як не дивно, цей шлях значно утруднювалася критика, яка на той час теж «відставала».

Уже з появою перших байкарських збірок серед критиків відроджуваного жанру різко визначилися дві позиції. Одна з них вправдовувала спроби «зарганізувати байкою пролетарську свідомість», запально стверджувала, «що добре зроблена байка, розрахована на масу, більше цінна, аніж «високі вправи справжніх митців»¹, інша фактично засуджувала ці спроби, вважаючи, що байка «все-таки літературно підроблена, фальшована», і цим виявляла не що інше, як свій естетський снобізм.

Згодом українська радянська байка зазнає нападок і з позицій, злегка прикритих видимістю наукових аргументів. 1927 року у видавництві «Сяйво» вийшли в світ збірка байок Л. Глібова і антологічний збірник гумору і сатири «Веселий оповідач». Обидві книжки

¹ В. Ярошенко. Через решето.., газ. «Більшовик», 1925, № 26.

відкривалися вступними статтями настільки спільними за своїми наслідками, наскільки подібними були самі прізвища їх авторів.

У статті А. Лебедя¹ твердилося, наприклад, що байка вже в 90-ті роки XIX ст. була безнадійно застарілою формою, такою, що «не відповідала новим літературним смакам, кінець кінцем була вже непридатною формою для висловлювання нових складних ідей, нової моралі, нової громадської думки». На думку автора статті, в творчості Л. Глібова українська байка «яко певна літературна форма дійшла свого логічного кінця». При цьому нехтувався той факт, що байкарська традиція в українській літературі не закінчується 1893 роком, роком смерті класика української байки.

Літературний жанр, що став, за виразом І. Франка, «головним титулом заслуги сего талановитого поета», немов дорогоцінну естафету, підхоплюють і несуть далі Олена Пчілка, Б. Грінченко, Я. Жарко. В. Самійленко — молодий на той час гуморист—свою обітницю над могилою Л. Глібова згадувати байкаря «в недоленьці лихій і в кращий час нової долі» виконує власною творчою практикою. Через три роки він перекладає на українську мову байки П'єра Лашамбоді, талановитого земляка Лафонтена і Флоріана. В них перекладача зацікавило зокрема те, що мораль байок французького байкаря хоч «не завжди випливає з цілої картини, намальованої в байці, але вона завжди високо гуманна і часто має політично-соціальний характер»². І П'єр Лашамбоді в інтерпретації В. Самійлен-

¹ А. Лебедь. Леонід Глібов і українська байка, кн. «Л. Глібов. Байки», К., «Слово», 1927.

² В. Самійленко. Твори в двох томах. К., Держлітвидав, 1958, т. I, стор. 359—360.

ка замість моралі звертався до українського читача з гаслом: «Народе! Не давай на себе зброї...» («Школяр і Різки»). А ще через десять літ, в час першої російської революції, той же В. Самійленко пише вже цілком оригінальні байки, в яких дотепно висміює свободи, даровані царською милістю.

В унісон А. Лебедю робив свій висновок про жанр байки й А. Лебединський: «...Неуспіх нових байкарських спроб таки треба покласти на безнадійну віджилість цієї літературної форми»¹. На думку останнього, байка могла процвітати лише тоді, коли сатиричну думку треба було приховувати, «фальшивити», покладаючись на «зdogадливість читача і силкуючись обдурити недріманність цензури...»². Отож байкарський алегоризм з поняттям «езопівської мови» (взяним, очевидно, з відомої статті В. І. Леніна, де це поняття вживается стосовно політичної публіцистики), автор статті робив свій безапеляційний висновок про непотрібність байки як алегоричного жанру взагалі для епохи «нових будівничих». Це був явний рецидив тієї критики, що, керуючись у першу чергу соціальними постулатами в оцінці літературних явищ, часто нехтувала при цьому художніми, зокрема жанровими, особливостями твору, манерою індивідуального стилю письменника тощо.

Подібні погляди були прикрим фактом не лише в українській літературі. 1928 року дати відповідь їм вважає необхідним російський критик М. Беккер. Проаналізувавши з цією метою книжку байок Івана Батрака, він ствердно відповідає на поставлене питання:

¹ А. Лебединський. Гумор і сатира в українській літературі, кн. «Веселий оповідач», К., «Світ», 1927, стор. 22.

² Там же, стор. 20.

«Нужна ли нам басня?»¹. Але ще через рік свіжий том «Литературной энциклопедии» рішуче твердив: «Жовтнева революція кладе край дальшому розвитку дем'янівської байки. Цей інакомовний жанр втрачеє свої права на існування в епоху загостреніших громадянських війн»².

Висновок, зроблений у такий спосіб на творчості Дем'яна Бєдного, знову в якісь мірі накладався на долю жанру, як зайвий тягар на плечі підлітка.

Та все-таки українська байка 20-х років мала своїх широких прихильників. Цікаво, що з об'єктивними і доброзичливими рецензіями на збірки байкарів виступили тоді поети-лірики, зокрема Д. Загул, М. Доленго і молодий критик, а також поет-молодняківець С. Крижанівський. В іхніх виступах відбилася відсутність будь-яких сумнівів у правомірності жанру байки на літературне побутування за нових соціальних умов, а також свідомість того, що, відроджуючись, байка переживає період нового становлення.

Д. Загул, наприклад, ще поділяє хибну в своїй основі думку щодо «цензуропроникності» байки за часів реакції, але разом з тим і твердить, що в історії літератури бувають такі періоди, «коли байка висувається на перший план і стає способом вислову політичних поглядів народу, засобом впливу на маси». У цій фразі вже говорив безпосередній досвід поета, який бачив, що «за часів революційних байка не зникає, а тільки стає виразнішою, в ній різкіше виступає наочальний, дидактичний елемент».

¹ М. Беккер. Нужна ли нам басня?, «На литературном посту», 1928, № 13—14, стор. 91.

² Литературная энциклопедия, т. I, 1929, стор. 381.

Відзначивши нові якості відроджуваного жанру, він одночасно звертає увагу байкарів на недостатній ще рівень іхньої майстерності, недостатню вимогливість до своєї творчості. Найбільшою хибою сучасних йому байок Д. Загул вважав іхню поверховість, однобокість, «простолінійність» іхньої моралі¹. Щоб конче довести потребу підвищувати рівень художності в байках, він, поет-лірик, висловлює навіть думку про те, що байка вимагає далеко більшої праці над матеріалом, аніж ліричний вірш.

С. Крижанівський також позитивно ставився до байки. В своїй рецензії на збірку М. Годованця він особливо наголошує на актуальності «байкового жанру» як «категорії гумору і сатири»². На початку 30-х років молодого критика турбує деяка жанрова одноманітність української поезії, і він в полемічній формі рішуче ставить питання «про поширення в поезії сатиричних жанрів», у тому числі і «якось реставрованої байки». Існуючі на той час погляди, що сатиричні жанри — це поезія нижчого гатунку, він кваліфікує як прояв «буржуазно-естетської, панської інерції»³. При цьому цікаво зауважити, що на вимоги С. Крижанівського-критика згодом відгукнувся ділом С. Крижанівський-поет. В результаті українська байківниця значно поповнила свій бойовий арсенал оригінальними творами і цього байкаря.

Але в критиці байкарства 20—30-х рр. переважали

¹ І. Майдан. Володимир Ярошенко. Байки, «Життя і революція», 1926, № 1, стор. 108.

² С. Крижанівський, М. Годованець. Парася на парастасі, журн. «Молодняк», 1929, № 12, стор. 108.

³ С. Крижанівський. Нотатки про поезію, «Критика», 1931, № 10, стор. 113.

злебільшого рецензії на збірки байок або принагідні висловлювання про жанр у розмовах про гумор і сатиру чи про поезію взагалі. Спеціально розглядові байки було присвячено тільки дві статті¹. Тому автор однієї з них небезпідставно вважав байку жанром, що занедбаний критикою. Проте вже у цих статтях, по-при окремі неточності і помилкові твердження, знаходимо цінні спостереження щодо нових якостей байки, здобутих нею за часів гострих класових битв, за нових соціальних умов. П. Тиховський, наприклад, хоч і допускав протиставлення байки сатирі, хоч і твердив, ніби Глібовим кінчається блискучий період історії байки на Україні, разом з тим слушно зауважував, що в сучасній йому байді «різкіше виступає елемент дидактичний, навчальний», що «байка легко переходить в революційну сатиру, в революційний памфлет». Незвичайною вважав він і мораль нових байок, яка «висловлює співчуття до тих, хто бунтує, та осуд тим, хто зостається покірливим».

Слушними були також і його зауваження про недостатньо високий естетичний рівень пореволюційного байкарства. Серед недоліків художнього порядку критик відзначає брак «ясності фабульної будови», слідом за Д. Загулом підкреслює, що «сучасна байка часто обуває поверховою, однобокою, а інколи просто перевказом анекдота...»

Рішуче заперечував П. Тиховський існуючу на той час думку, ніби байка потрібна лише селянинові. Його твердження про те, що гарна байка — це художній твір, здатний впливати на робітника й інтелігента,

¹ Маються на увазі статті П. Тиховського в альм. «Плужанин», 1927, № 8(12) і С. Винниченка у журн. «Критика», 1930, № 11.

мало гостроактуальне значення, адже цей жанр був тсді виключно плужанською монополією. Заслуговує на увагу і критика поглядів О. Дорошкевича на байкарську творчість Л. Боровиковського, за яким виходило, ніби байки цього поета були тільки абстрактними художніми схемами, що їх треба було б розробити й конкретизувати.

Критик цим самим фактично обстоював у байкарстві багатство жаирових різновидів.

Прямою відповіддю на статті А. Лебедя і А. Лебединського, цих сіамських близнюків у поглядах на байку, була стаття С. Винниченка. Надрукована журналом «Критика» в дискусійному розділі, вона гостро і переконливо заперечувала думки противників. С. Винниченко ущипливо-дотепно стверджував, що байка може конкурувати з поширеними тоді «безконечними «уривками» з поем», що справа саме і полягає в тому, аби її так само, як драму і роман, «пристосувати до нових потреб», і тоді байка виконає своє завдання «незгірш за сонети, терцини й інші вишукані поетичні форми, що не зникли і живуть в наші часи». «Майже вся нова сучасна літературна творчість, — стверджував критик в одній із рецензій¹, — проходила і проходить ще й тепер період шукань нових шляхів і форм, а одночасно період поступового удосконалення», — і тому пристрасно вимагав не ставити байку «поза законом». У згадуваний уже статті він розгортає й аргументує свою думку, посилаючись на творчість Дем'яна Бєдного, Валера Пронози, С. Пилипенка, В. Ярошенка, М. Годованця. Все це дало йому можливість зробити рішучий і переконливий висновок: «Ні, байка

¹ Ст. В - к о. М. Годованець. У колективі, Байки, «Плуг», 1930, № 11—12, стор. 121.

знайде і вже, власне, знайшла свою ділянку роботи на великому художньо-ідеологічному фронті, де ведеться боротьба за нове соціалістичне життя».

Виступи П. Тиховського і С. Винниченка, Д. Загула і С. Крижанівського та ряду інших авторів спричинилися до того, що в тридцяті роки в українській критиці уже незручно було проголошувати смертні вироки на адресу жанру. Здавалося, поле для процвітання байки, взагалі гумору і сатири, було розчищене. Але 1932 року видавництво «Рух» видає першу підсумкову збірку байок М. Годованця, оснастивши її голосною вступною статтею: «Байку — на Фронт соціалістичного наступу». Автор статті побажав залишитися невідомим і тому підписався криптонімом — «О. Д.»¹.

На цей раз таємничий автор замість відшукуваги соціологічні вади у жанрі байки вдається до відшукування їх у творчості байкаря. Розглядаючи байки М. Годованця періоду перших років роботи в газеті, які ще часто йдуть слідом за газетними матеріалами і значно страждають на звичайну ілюстративність, критик звинувачує автора в народницьких закликах поліпшувати агротехніку, в «народницько-гуманістичній проповіді», в «дрібнобуржуазному розумінні культури», у тому, що він перебуває «у полоні дрібнобуржуазної психоідеології» та зазнає на собі впливів «буржуазної байкарської спадщини», під якою розуміє творчість І. Кирилова та Л. Глібова.

Зарах більш ніж дивним видається те, що в статті завдання байки як жанру художньої літератури буквально ототожнювалися із завданнями злободенної політичної агітації. Критик, наприклад, закидав бай-

¹ Автором її, думається, міг бути О. Дорошкевич.

кареві, що з його «поля овиду» випали пролетаріат, місто, компартія, комсомол, радгосп, машинізація і навіть колективізація, яка зайняла чи й не основне місце в творчості М. Годованця тих років. У поглядах автора передмови складні проблеми партійності, народності, актуальності, умовності, традицій знайшли настільки вульгарний вираз, що по суті вибивали байку зі всіх властивих їй жанрових меж. Таким чином те, що поет розумів лише як тимчасову поступку перед вимогами художності, критик підносив до рівня естетичного закону.

Плутана, позначена вульгарно-соціологічним критицизмом вступна стаття до збірки М. Годованця за-кінчувалася ефектним реченням: «Слово за байкарями». Дальші ж події надали йому глумливо-іронічного відтінку. Нездорова критична атмосфера навколо питань сатири та гумору взагалі спричинилася до того, що єдиний сатиричний журнал «Червоний перець» 1934 року припинив своє існування. Наступного 1935 року на Україні затухли й окремі вогники—спроби створити подобу періодичних органів сатири—сатиричні додатки до газет «Червоний залізничник» (м. Луганськ), «Робітник Кременчуцчини» та до лубенської райгазети¹. Разом з тим було несправедливо звинувачено байкарів С. Пилипенка, В. Ярошенка та М. Годованця. В активному розвитку української радянської байки наступив тривалий антракт.

Однак, хоч погляди недругів байки і знайшли таку парадоксальну підтримку, жанр байки висуває нового репрезентанта. Самим життям підтверджувалася думка Л. Котомки: «Можна ховати окремих байкарів, але не

¹ Див. кн.: С. Стикалін, И. Кременская, Советская сатирическая печать 1917—1963, М., 1963, стор. 213, 348.

байку»¹. На початку 30-х років молодий поет І. Попов, працюючи на будівництві Дніпрогесу, налагоджує зв'язки з редакцією газети «Пролетар Дніпробуду». «Працівники редакції,— згадує І. Попов,— люб'язно зустріли мене і почали просити вивести на чисту воду всяких ледарів, безвідповідальних начальників, п'янин... Після довгих роздумів і шукань я спробував написати кілька байок. Вони всім сподобались...»²

Новий байкар по суті повторює шлях своїх попередників. Він почав виступати з читанням байок у робітничих гуртожитках, на будівельних дільницях під час обідніх перерв і майже в кожному номері «Пролетаря Дніпробуду» друкувати їх. Уже з перших кроків байкарську творчість І. Попова підтримав Яків Баш який тоді був літпрацівником дніпрогесівської газети. Згодом, як згадує в тому ж листі сам байкар, він зустрів всебічну підтримку А. Малишка, П. Усенка та інших письменників.

Значною допомогою для реабілітації байкарства я і літературної творчості взагалі став виступ Дем'ян. Бєдного у відповідь на вступну статтю до збірника байок І. Крилова, виданого 1935 року. Поета-«правдиста», який успішно користувався жанром байки, обуріла думка літературознавця Б. Каплана, що зі смертю великого російського байкаря «історична роль байки як самоцінного жанру була виконана». Згадавши для прихильників подібних тверджень те, що вже його власною «басенnoй пристрелкою» нерідко безпосередньо керували Ленін і Сталін, Дем'ян Бєдний свого

¹ Л. Котомка. Украинские байки. «Земля Советская», 1930, № 7, стор. 236.

² Лист І. Попова до автора статті від 1 жовтня 1965 р.

вірша «В заштуту басни» закінчував рішуче і категорично:

Стараяся не выражаться крупно,
Скажу я всем копланам купно,
Что басню признавать уж формой неживой
И этим арсенал беднить наш боевой —
Не только глупо, но преступно.

Проте наступна байкарська збірка в українській літературі з'явилася тільки через вісім років. За цей час у житті радянської країни пройшли великі зміни. Значних успіхів було досягнуто в промисловості. Сільське господарство було повністю переведене на рейки колективного хазяйнування. Конституція перемігшого соціалізму засвідчила, що антагоністичні класові бої всередині країни відійшли в минуле. Соціалістична Батьківщина ростила нових людей, для яких труд ставав справою честі і геройства.

Моя Батьківщина — це крила орла,
Що лине до сонця з туманів,
Це Демченко воля, що в полі зросла,
Це мужній Стаканов,—

натхненну оду співав Радянській Вітчизні і її новим людям поет М. Рильський.

Та побудова соціалізму в країні не означала одночасне розв'язання неантагоністичних суперечностей. А радянська література тих часів, утверджуючи і відтворюючи в творах все найкраще, передове, прогресивне, здебільшого нехтувала явищами протилежного порядку, не давала належних зразків для їх викриття і розвінчання.

За таких умов і з'явилася збірка байок І. Попова «Лукаві обличчя» (1940), яка немовби заново розпочинала історію української радянської байки. Так саме

й розцінювали появу цієї збірки рецензенти. Заново розпочинав поет історію жанру тому, що він з відомих причин зовсім не враховував досвіду своїх попередників. Успішно навчаючись у байкарів-класиків, молодий поет виявив добре чуття основних особливостей жанру. Хоча сатирична гострота його байок переважно вичерпувалася самою сатиричною здатністю алегоричних персонажів, поет усе ж досить сміливо обирає об'єкти і накреслює сатиричні конфлікти. Основне значення збірки, власне, і полягало в тому, що байкар вивів досить широке коло тем і ще раз довів право байки на існування.

Необхідність посилення боротьби з негативними проявами в суспільному житті усвідомлювалася все гостріше. В зв'язку з цим 1941 року при газеті ЦК КП(б)У «Комуніст» почав видаватися сатиричний журнал «Перець» під редакцією Л. Паламарчука. Уже в перших його номерах, крім байок І. Попова, були також опубліковані байки й інших авторів. Але журналові не довелося розгорнути свою корисну роботу. Цьому перешкодила Велика Вітчизняна війна.

Показово, що у воєнний час поряд із сатиричною творчістю П. Козланюка та Я. Галана до написання сатиричних і гумористичних творів вдаються письменники-«негумористи», такі, як П. Панч, Ю. Яновський, Я. Баш. Поряд із фейлетонами, памфлетами, гуморесками, фронтовими анекдотами байка також займає своє місце в літературному окопі.

На сторінках газети «Правда» знову став виступати з байками Дем'ян Бедний. У журналі «Перець», видання якого було відновлено 1943 року в Москві, друкуються байки М. Пригари та С. Воскрекасенка. В ці роки пише своєрідну байку-памфlet «Свиня-наполеончик» П. Тичина. Звертаються до бойового жанру

С. Крижанівський та В. Іванович, в цей же час починається творчий шлях молодого, але здібного сатирика П. Сліпчука.

1944 року на сатиричному фронті української радянської літератури пролунав розкотистий постріл Вишневої «Зенітки». І це означало, що вогонь по ворогу став щільнішим, це означало також, що колись опальний генерал сатиричної армії розпочинає в її частинах обмін досвідом. Генерал цей був добрым господарем. Він дбайливо ставився до всіх родів військ, а тому не залишив без уваги і байку.

Після закінчення Великої Вітчизняної війни зброю гумору і сатири чекали нові бої, їй потрібно було оперативно зайняти нові рубежі. Адже сатирик не тільки воїн. Як сказав С. Олійник,

Сатирик рівен хліборобу:
Встає щодня, одягне робу
І знов береться за перо!
Усе лихе руба на ниві,
Щоб люди всі були щасливі,
Щоб захистить від зла добро.

Але операція переходу з фронтів на ниви явно затягувалася. Центральні сатиричні журнали «Крокодил» і «Перець» продовжували зберігати «фронтовий» вигляд. Мало чого робилося ними для залучення до своїх сторінок досвідчених, а також молодих талановитих письменників, слабо розширювалися зв'язки з масами. Недостатня вимогливість деяких літературно-художніх журналів, у тому числі і сатиричних, до піднесення ідейного і художнього рівня творів, що публікувалися ними, привертають увагу партійних органів. Постанови ЦК ВКП(б) про журнали «Звезда» і «Ленінград», про журнал «Крокодил», постанови ЦК КП(б)У про журнали «Бітчизна» та «Перець» вказали

письменникам на ті недоліки, що мали місце в літературно-художній роботі перших післявоєнних років. 1946 року було значно оновлено і зміцнено редколегію «Перця», до якої увійшли такі відомі гумористи і публіцисти, як О. Вишня, Я. Галан, О. Михалевич. Головним редактором журналу став Ф. Маківчук. На постійну роботу до «Перця» перейшов тоді також С. Олійник. По-новому гостро і бойовито ззвучали зі сторінок журналу теми викриття міжнародного імперіалізму та українського буржуазного націоналізму. Журнал піддає критиці хиби у роботі організацій та установ, викриває порушників дисципліни, розкрадачів народного майна, бореться з різноманітними антисуспільними проявами в моралі.

У зв'язку з постановами партії великої уваги питанням розвитку сатири надає критика. Широкого обговорення набула тоді зокрема проблема позитивного героя в гуморі та сатирі. Все це спричинилося до того, що українська гумористика досягнула незабаром помітних успіхів. Прикладом цьому стала творчість Остапа Вишні та яскравий розквіт таланту молодого тоді поета-гумориста С. Олійника, книжка якого «Наші знайомі» 1950 року вперше в радянській гумористиці була удостоєна Державної премії. Доброзичливим веселим сміхом, утверджаючи позитивний ідеал, ці гумористи вели влучну стрільбу «на рикошетах» по явищах негативного плану.

Тенденція позитивного стверджувального сміху, своєрідно переломлюючись, знаходить своє відображення і в жанрі байки. Засіб алегорії, як основний засіб сатиричної типізації негативного, зазнає нового застосування. Цей засіб тепер здебільшого використовується для створення комічних ефектів, для завдань гумору. Причому цей комізм досягається не завдяки

випробуваній реально-алегоричній відповідності персонажів і об'єкта, семантичній двоплановості зображеного, а з допомогою проведення віддалених, на перший погляд невідповідних, ексцентричних реально-алегоричних асоціацій. На таких засадах утверджувався різновид байки-казки, байки-гуморески. Краї зразки її знаходимо в творчості таких талановитих поетів-гумористів, як В. Іванович і Г. Брежньов. Центральним персонажем у байці В. Івановича «Фондова солома» є Гусак — зразковий сім'янин і взагалі позитивний, білий, незаплямований Гусак. Письменник не вносить до його портрета жодних рис, а лише проводить його із заявою через гурт чиновних птиць, дає змогу кожній з них висловитись, написати резолюцію і в такий спосіб змальовує яскраво-гумористичну ситуацію бюрократичної тяганини. Оригінальне творче переосмислення традицій класичного байкарства у В. Івановича покликане яскраво виробленою бурлескою манерою письма, постійною схильністю до жарту, дружньої, співчутливої посмішки.

Засіб віддалених алегорично-реальних асоціацій властивий також байкам Г. Брежньова. Його, наприклад, не дуже турбує те, наскільки алегоричний персонаж відповідатиме реальному двійникові. Для поета важливо, що його розповідь бризкає сміхом чи тоді, коли йде мова про клуб, у якому «танцюють і Ведмеди», чи тоді, коли мовиться про установу, в якій до, здавалося б, непоказного Зайця не можна доступитися. Така віддаленість компонентів байкарської образності допомогла поетові сягнути сподіваного комічного ефекту, і цей ефект він підсилює, вмотивовує багатьма іншими художніми засобами, такими як ситуація, діалог і монолог, жвавий та енергійний темп вільного вірша, ідейна значимість афористичних висновків. На-

приклад, свою наскрізь гумористичну розповідь про «Зайця-бюрократа» поет завершив гнівною мораллю:

Цю баєчку написано для всіх.
Хай зна чиновнича порода,
Що не народ на службі в них,—
Вони — на службі у народа.

В кінці 40-х — на початку 50-х років байкн-гуморески набувають майже панівного становища у байкарстві. Багатьох спокушала видимість легкого комікування, яке майже виключно вбачалося у довільному доборі алегоричних персонажів. А відсутність належної поетичної майстерності і жвавого чуття гумору у багатьох авторів, що бралися за байку, зводили їхнє писання до того рівня, де слово «байка» починає вживатися у значенні «побрехенька».

Проти поширення такого саме гатунку «байок» виступила газета «Правда» у статті «Басни и побасенки»¹. Різкій критиці піддана була зокрема прнмітивність у доборі персонажів. «В переважній більшості надрукованних за останні місяці байок, — писала газета, — перебрано буквально весь тваринний світ і назви звірів прикріплюються до тих чи інших людських характерів без всякого сенсу». Далі в статті наголошувалось:

«Байка — це не заримоване повідомлення про якийсь дрібний факт, а твір мистецтва, де художньо узагальнено значний життєвий досвід, відображенено типові події та образи.

Байка вимагає відгостrenoї мови, влучного, нищівного слова, афористичності і дотепності. Коли ж замість цього друкують легковажні, блідо написані

¹ «Правда», 1952, № 360 від 25 грудня.

побрехеньки, то цим не тільки не сприяють розвиткові сатири, а навпаки, по суті уникають сатиричних виступів, зображення гострих життєвих конфліктів, притуплюють зброю критики».

З 1950 року розвиток української байки помітно активізується. Саме в цей час у літературі входять зі своїми збірками такі байкарі, як В. Іванович, Г. Брежньов, А. Косматенко, П. Ключина, М. Яровий, В. Лагоза. Коштовним надбанням українського байкарства цих літ стало перше повне видання байок великого російського байкаря І. Крилова в українських перекладах, здійснене 1950 року. В перекладі творів класика російської байки взяли участь такі маститі поети і майстри перекладу, як М. Рильський і П. Тичина, а також відомі поети, лірники, байкарі і гумористи — С. Крижанівський, Д. Білоус, П. Сліпчук та ін.

У ці роки українській байді особливо близьким став Остап Вишня. Адже це він один із перших схвально відгукнувся про книжку С. Олійника «Наші знайомі». І відгукнувся так, що не тільки С. Олійникові, але й усім молодим гумористам тепліше стало.

Оця турбота досвідченого майстра про творче зростання талановитих гумористів спонукала його взятися редактувати першу збірку В. Івановича, ця турбота спрямовувала його допитливий погляд на А. Косматенка й на аудиторію читачів, яка з інтересом слухала під час зустрічей з письменниками байки молодого автора. Щире батьківське піклування Остапа Вишні не залишало байкарів і тоді, коли виходили іхні перші збірки. Тепле слово доброзичливого відгуку і слушне критичне зауваження ставали надійною запопуляркою і підтримкою в дальших пошуках тем, образів і звучання для нових байок. «Як діла, що пишемо?» — з таким запитанням на устах закарбовувався в пам'яті

ті молодого байкаря А. Косматенка образ незабутнього Павла Михайловича¹.

Доказом того, що геніальний творець усмішок умів помітити молоді дарування, щиро допомогти їм, і є тепер в українському байкарстві творчість таких різних за своєю вдачею байкарів, як А. Косматенко і П. Ключина.

Уже на підставі творів першої збірки байок рецензенти відзначали схильність А. Косматенка до розгорнутого, барвистого живописання образів і ситуацій, до грайливого використання деталі («Кіт і Киця»). З роками ця схильність переросла в колоритну ознакоу стилю. І завдяки їй, торкаючись навіть звичного для сатири кола тем, обираючи, здавалося б, традиційні образи, байкар усе ж залишається дотепним винахідником найрізноманітніших гумористичних чи то сатиричних вирішень. При цьому А. Косматенко часто залишає рамки умовно-алегоричних побудов і заповнює свої твори світом реальної образності. Тоді на перший план виступає алегоризм ситуації, що досягається через відтворення побуту. І тут байкар більш сучасний, ніж інші, і, що дивно,— молодші його побратими. Справа в тому, що, як слухно зауважує І. Зуб², у сучасному українському байкарстві ще не до кінця переборена традиція, внаслідок якої комізм алегоричних ситуацій часто черпається з дожовтневого села, ярмаркування і взаємин двох кумів, хоч самі автори не знають ні першого, ні останнього по тій простій причині, що народилися вони в десяті, а то й два-

¹ А. Косматенко. Як діла, що пишемо?, «Літературна газета», 1959, від 13 листопада.

² Днв. кн.: І. Зуб. Зброя несхібного прицілу. Сучасна українська радянська сатира, К., «Радянський письменник», 1965, стор. 226.

дцяті роковини Жовтня, коли згадані явища набули нового характеру. А. Косматенко постійним відчуттям сучасності більше ніж інші байкарі довів, що байка годиться не лише для сільського вжитку. Побутове коло його байок настільки ж сільське, наскільки й міське, і це найкраще свідчить, що свої теми байкар бере безпосередньо з життя, а не з книжнобайкарської традиції. Мова авторового оповідача — здебільшого чиста літературна мова, діалектизми, старослов'янізми, вульгаризми тощо вживає письменник виключно з метою надати їй локального чи історичного колориту («Ведмідь-рибалка», «Хома»). А сміливість у показі актуальних життєвих суперечностей і конфліктів виказує нам людину активної вдачі. В результаті перед читачем постає привабливий образ оповідача-сучасника.

А. Косматенко, розробляючи в основному сюжетну сатиричну байку, разом з тим вдається і до байки-гуморески, байки-жарту, а також до ліричної байки, чим розширює не тільки межі власних творчих шукань, але й можливості жанру.

Павло Ключина, очевидно так само, як і А. Косматенко, на все життя зберіг слова сердечної доброчистливості, сказані Остапом Вишнею з приводу появи його першої збірки: «От і маємо ми з вами в радицькій українській літературі ще одного талановитого байкаря! Велика це, товариши, радість»¹.

Висока вимогливість до байкарського слова у Павла Ключини поєднується з постійним прагненням до актуальних тем і вагомих суспільних конфліктів. У таких байках, як «Сторож у відпустці», «Чорт і єван-

¹ Остап Вишня. Твори в семи томах, 1963—1965, «Дніпро», т. 7, стор. 247.

геліє» та багатьох інших, оповідач виступає пристра-
сним борцем за утвердження комуністичної моралі,
проти всіляких проявів фальші та лицемірства як най-
більшого зла на шляху до майбутнього.

Початок справжньому розквітові усіх літературних
жанрів, новому припливу свіжих літературних сил по-
клав ХХ з'їзд КПРС.

Боротьба за відновлення ленінських норм життя
в країні, що її розпочала партія комуністів, окрила широкі народні маси. Людина — не гвинтик механізму,
що буде комунізм, а творець комунізму — думка, яка
найповніше відобразила пафос соціалістичного демо-
кратизму, ще більше розкрила творчі сили народів
Радянської Батьківщини.

У зв'язку з відновленням соціалістичної законності в українську сатиру і зокрема байкарство повернулися імена Валера Пронози, С. Пилипенка, В. Ярошенка. В цей час яскраво, по-новому розквітнув байкарський талант М. Годованця.

Значно пожвавила інтерес до питань розвитку сучасного байкарства наша критика. Протягом останнього десятиріччя, окрім рецензій на байкарські збірки, стали з'являтися й великі літературно-критичні статті, як, наприклад, Ю. Бурляя «Байки в українській повоєнній літературі», М. Логвиненка «Алегорії і сучасність», А. Ліpelіса «Современность старого жанра», І. Зуба «Байка і сучасність», з'явився також перший огляд творчості байкаря М. Годованця, написаний Ю. Петровим. І все це відіграло роль не тільки як свідчення, але і як значний стимул розвитку байкарства.

Сучасна українська байка мобілізувала до своїх лав великий загін літераторів. Тут і М. Годованець, В. Іванович, С. Крижанівський — поети старшого по-

коління; і поети середнього віку — П. Сліпчук, А. Косматенко, П. Ключина, Ю. Кругляк, П. Красюк; тут і молоді поети, що видали цікаві перші збірки,— І. Сварник, А. Гарматюк, К. Дяченко та інші автори. Справді, мав рацію П. Ключина, коли сказав, що байка — старша за Езопа і молодша за В. Чемериса. Адже до неї йде і буде йти, як і до всякої іншої поезії, молоде незнайоме плем'я поетів.

Багатство жанрових різновидів, великий гурт обдарованих байкарів дають можливість сучасній байці торкатися надзвичайно широкого кола тем, давати цим темам найрізноманітніші сатирико-гумористичні тлумачення.

Кращим сучасним байкам, здається, вистачає всього: і отрути, і серця, і злості, і розуму. Саме завдяки цим якостям вони стали настільки популярними, що зі сторінок періодичних видань разом з іншими сатиричними жанрами сміливо вийшли на естраду, стали заповнювати кадри «Фитиля» — всесоюзного сатиричного кінозбірника. Байку ми знайдемо сьогодні в репертуарі самодіяльного читця-декламатора і в репертуарі народного артиста. Твори таких байкарів, як В. Івановича, А. Косматенка, М. Годованця, П. Ключини, П. Шабатина, увійшли до репертуару народного артиста Української РСР Андрія Сови, цього широкопопулярного митця, «живого «Перця», «рупора сучасної сатири і гумору».

Українська радянська байка пройшла майже півстолітній шлях розвитку. І завжди вона була дитям свого часу. На ній завжди так чи інакше відбивалися успіхи й недоліки цілого літературного процесу.

Нині найбільш загальною тенденцією росту байки, на відміну від попередніх часів, є підвищена увага до специфіки даного жанру. Це спричинило в свою

чергу активне звертання до спадщини класичного байкарства і до джерел народної творчості.

Як наслідок, маємо значні зразки творчого переосмислення кращих літературних традицій. Цікавим явищем тут є книга М. Годованця «Ріка мудрості» (1964).

Увагою до жанрових особливостей байки пояснюється також прагнення наших байкарів до промовистих змістовних і «нерозкритих» алегорій. Алегорія мислиться зараз як визначальна риса художнього достоїнства байки. І в цьому сучасне байкарство переґукується із загальнолітературною тенденцією до підтексту, що орієнтується на високоосвіченого читача, читача-співтворця. Але погане знання життя, дрібності, низький рівень майстерності призводять до того, що ця позитивна тенденція часу перетворюється в свою протилежність. І тоді виходить так, як сказано в одного з російських гумористів: «Байкар писав між рядків, але читати там не було чого». Звичайно, в більшості випадків підтекст можна читати, тільки, на жаль, ми ще подибуємо дрібні думки, а той такі, що прийшли в сучасне байкарство з часів Білецького-Носенка.

Усвідомлення алегоризму як основного засобу типізації і гумору у байках викликало поширення в сучасному байкарстві епіграмних байок і байок у прозі. В цьому дають себе відчути тенденції до лаконізму та простоти розповіді. Прагнення писати коротко відбивається і на сюжетних байках, які тепер значно коротшають і все більше втрачають «роз'яснюючі» моралі. В такий спосіб збільшується динамізм фабули, ширшає загальна асоціативна перспектива сучасної байки, зменшується «моралізаторство», та не зменшується її повчально-викривальний сенс, її партійна

пристрасть так само, як не зменшуються вони у вся-
кого справді художнього твору інших жанрів.

Українська радянська байка пройшла великий
шлях розвитку. Були на ньому успіхи і невдачі, щире
слово визнання і прикрий, безпідставний осуд. Але
вона завжди була активним учасником боротьби за
народну справу. Байка — наш бойовий жанр. Сьогодні
вона теж у дорозі. Іде з нами, іде вперед.

В. Косяченко

СЕРГІЙ ПИЛИПЕНКО

СВІНІ НА ДУБІ

На урвищі стримів високий Дуб,
Красою славився на всю округу,
І тамож, унизу, в яру,
Свиняче стадо порпалось в гною.
Свиняча всім відома вдача:
Свиня, як кажуть, сонечка не бачить,
Все морду клонить до землі,
Де корінці та жолуді.
І де ж пак було тим Свиням
Дубове вгледіти гілля,
Препишную його корону,—
Аж до скону...
Зчинився раптом ураган,
Нешадно гне, ламає ліс,
Могутній Дуб під блискавками —
Трісь!
І з урвища наниз
В калюжу
Його порушив вітер дужий
Та на болоті розпластав.

Небавом ураган промчав.
І вітер вщух.
Виходить з криївки пастух,
Вигонить на болото Свині,
Вони до Дуба вмить —
Почухать спини.
Коли лежить
Могутній велетень в кальній калюжі,
І верховіття гній йому паплюжить.
Від радошів Свинота рохче,
Дереться Дубові на стовбур.
«Агей,— гукає,— бог чий
Післав на страву нам цей бовдур?»
Дощенту жолуді об'іли,
Гілля пожерли все зелене,
Добіла кору облупили —
Лишають трупом обблієним
Того, хто славою процвів,
Хто на високостях стримів
І звідти лихом був підтятій.
Свині яке до цього діло?
Свині завжди в болоті рило:
Красу і розум ладна покаляти,
Аби свиняча сила.

*

Чи бачили в житті Свиней на Дубі?
(Під Дубом бачили, звичайно).
Нехай когось великого недоля
згубить —
Свинота оббліує труп негайно.

ЛИСИЦЯ І ПЕС

Десь був пташиний трест.
Лисиця — зав,
Заступник — Пес.
Пес щиро службу ніс,
І не ловив він гав:
В пташник Лисиця ніс —
Він зараз «гав» та й «гав»,
Зчиняв бучний скандал.
Лисиччин часто хвіст
Псу в зуби попадав.
Обрид Лисиці піст,
Слону прохання б'є:
«Гірке життя мое!
Заступник мій — нікуди!
Вночі всім поспіль Курам
Він стройт шури-мури,
Удень все спить,
Хропить,
Ніхто ніяк не збудить.
Така погана вдача!
Я прошу іншого призначить —
І з-поміж всякого звіра
Жадала би Тхора!»
Вагався Слон чи, може,
без вагання,
Та резолюція умить:
«Лисиччине прохання
Задовольнить!»

*

А як же Псові бути?
Не знаю... Ходить чутка,
Що ніби справа хутко,
 А може, їй відкладуть,
 Можливо, десь переведуть,
 Можливо, і скоротять,
 Як хоче та Лисиця-тьотя
(Бо Слон, як кажуть, їхній родич,
 То їй сперечатися не в моді),—
 Ну — годі!
Боюсь, що плітка ще когось
 роздрочить,
Хоч правди не сковати:
В радянськім пташнику
Іще Лисиць багато.

МАНДАТ

Хай люди вибачать на слові:
 Мандат Ослові
Хтось велетенський видав...
Старшинського набравши виду,
Зчинив Осел такий гармидер,
Що звірам всім забило
 Баки:
— Горлати вміє так не всякий!
 Оце розумний голова,
Над старшинами старшина!—
 І з того переляку

Лакузи, звісно, завелись:
Котрий Ослу копита лиже,
Котрий цілує хвіст,
Ганяє мухи з крижів,
Котрий під пахвами лоскоче,—
Чого Осел не схоче,
До послуг вмить.
Один Сірко
В кутку гарчить:
— Чому Ослові честь?—
Мандат у нього єсть.

*

Буває так і з нашим братом,
Що голову замінюють мандатом.

ДВА МУЖИКИ І ГЛУХАР

На галявині — ялина,
На ялині тій — пташина,
Мурмотій Глухар.
Два Куми, немов по змові,
Підкрадаються обое,
Лізуть через яр.

У руках в обох рушниці;
Пальці лижуть на ту птицю
Ласі Мужики.
Раптом Кум побачив Кума —

Ї наробили разом шуму
Полювальники.

— Де ти лізеш, прудконогий?
Геть з моєї ти дороги!—
Шепоче Іван.

— Ні, оця моя дорога,
Забирай свої пріч ноги!—
Каже кум Степан.

— Я угледів перший птицю,
Не тобі отут крутиться!—
Так Іван сичить.

— Та який мисливець з тебе?
Попадеш ти пальцем в небо!—
Кум йому кричить.

Эброю набік — і за груди
Повзялися цупко люди,
Аж лунає яр.
Хоч була глуха пташина,
Та почула їх з ялини —
Й полетів Глухар.

Мужики тут постовпіли.
Разом облизнів поїли,
Набрались гріха.

*

Кажуть люди: не сваріться
При спільному при коритці,
Бо буде сміха.

ВАЛЕР ПРОНОЗА

ГРА

У Пана з Наймитом усе ішло гаразд:

Пан спав, гуляв і їв,

А Наймит по хазяйству лоба грів.

Коли одного разу

Став Пану Наймит суперечить:

«З якої,—каже,—речі

Я, Паночку, тягну усю роботу,

А ви до діла не двигнете й пучки?

Якби хоч раз ви скоштували поту

І натрудили ручки...»

Пан — умовляти. З ласкою, з докором.

Не вірить Наймит. Каже: «Ні, ви ворог.

Мене ви держите, немов раба,

Й одна між нами мова — боротьба...»

Нарешті Пан, щоб вкосъкати невіру,

Почав таке: «Ти, друже, злій не в чіру..

Чи ж винен я? Коли тобі одна судилась

доля,—

Мені ж друга! То ж тільки щастя, божа воля

Бс все життя для нас — неначе гра у карти.
Той виграв, той програв. А сердитись не
варто.

Де ж бачив ти, щоби у грі партнер з
партнером

Поводився, як ворог?

Покинь свої думки,

І знову грati будем залюбки...»

А Наймит: «Грав би, може, й я із насолodoю,
Та тільки зовсім іншою колodoю:
Без короля й без туза».«
І Пана — в пузо...»

*

Американський пан Рокфеллер книжку
випустив у світ:
Що робітник і пан — лише партнери в грі...
Ей, пане, бережіть живіт!..

ПРО СІК, РІК І ОКРИК

Якійся трапилося молодиці

Здалекого села

Попасті до столиці.

У молодиці справа простенька була:

Щось про податок (жінка, бач,

червоноармійця)

Поклопотатися до міста прибула.

Прийшла до важкої якоїсь установи

(На дощі біля двері — напис «Наркомат»,

А далі щось таке, що й не вчитати враз)

Її попала у кімнату,

Де пише, щокає, гомонить люд службовий.
Прийшла її черга. Питають: «Що для вас?»
«Та я,— одповіла несміло,— про податок...

Мій чоловік
В Червоній Армії вже третій рік,

А я...»

«Та ви зверталися до СІКу?»
«Куди?»— запитує прохачка стороپіло.

«У СІК, у СІК...

Щоб розбирати діло,
Нам треба звідти папірця,
Та щоби був ще напис з РИКу,
А потім піде справа ця
В ОКРИК».

«Як? — витрішила очі молодиця.— Куди іти?»

«Я ж ясно вам сказав:
У СІК, із СІКу в РИК, а звідти в ОКРИК...

Хто далі в черзі?»

Постояла іще, а запитати боїться,

І соромно, щоб хтось на сміх не зняв...

А потім довго на селі плювалась і кляла:

«Такого наказав, личина зла!»

*

Американський штиб — скорочені слова...
Ламать, звичайно, треба бідний наш язик,

Та не занадто, щоб на головах
Не окошилися комусь і РИК, і СІК,—
Бо хто вгода в словах тих незнайомих
Сільські, районні та окружні виконкоми.

ЗВІРЯЧИЙ МИР

Лисиця скаржилась одна:

— І що за світ?

Скрізь ворогів стіна:

Навіть рідня, навіть свої брати

Зубасті на тебе вишкірюють роти.

Куди не глянь,— всі дивляться мов гади,

Стоптать тебе, здушить, із'їсти раді!..

— Скажи, голубонько, за що ж така напасть?

Адже ж сама нікому зла не робиш?

— Аякже, як же!

Всім бажаю щастя,

Ні на кого не маю злоби...

— Але за що ж ненавидять тебе

Й ніхто з братів, рідні тебе не любить?..

— Та хто і зна.

Хто зможе,— той скубе,

А кажуть, що... за пазури та зуби...

— А їй справді,

Пазури в тебе — нівроку, як ножі,

І зубки — теж, такі собі, нічого,—

Зустрінешся — дивись, і кишки бережи...

Хоч ними ти, звичайно, і не чиниш злого,

Проте коли б зробити спробу ти змогла —

Постригла пазури і зубки притупила...

— Еге! Мені, мабуть, ти конче хочеш зла:

Мене б тоді Овечка кожна з'їла!..

— Не знаю, що робити з лишеньком твоїм,—

Що робиш ти сама, щоб уникати зла?..

— Що я роблю?..

Ловлю, давлю та ім... —

Лисичка смирненсько відповіла...

*

Англійський Лис, французькая Гієна,
Американський Лев і вся дрібна звірота
Кричать по всіх газетах і антенах,
Що всім їм мирно тільки жить охота.
Розмови про роззброєння ідуть,
А зуби й пазури ростуть собі й ростуть...

ДИРЕКТОР І ХРОБАК

у суді розглядалась справа
Про те, як цукровий завод,
Що працював на повний ход
І що свою казну
На його тратила держава,
Дав цукор гірше полину:
По всіх статтях бухгалтерійних зшитків —
Одні лиш збитки.
Підсудний — фахівець, Директор з
Цукротресту.
«Дозвольте відповідь почати із протесту,—
Він мовив,— тут
Ні до чого і допити, і суд!
У мене в цукроварні
Були би наслідки з роботи гарні,
Коли б на буряки
Не напосіли шкідники.
Дивіться в книги: тут поденні і сезонні —
Всі витрати й роботи — на долоні.
Судіть же, хто судити вміє,

Та не мене: стихію!..»
Довгенько судді думали-гадали,
З усіх боків у книги заглядали,—
Неначе ѿ справді так:
Підсудний все зробив, що міг.
Орав і сіяв,
А що немає цукру — з'їв Хробак,
І винна у всьому стихія.
Директорові ж за дискредитацію
Ще, мабуть, треба б дати компенсацію...
На тому ѿ стало.
Вже писали в протокола,—
Коли з-під столу
Лунає голос Хробака:
«За віщо на мене напасть така?
Я з голоду і так засох,
Немов після холери,
Бо він, бодай вам здох,
Орав і сіяв тільки на папері!..»

*

Хто не вгада, які
Нам гірші шкідники,—
Чи ті, що нищить їх радянський агроном,
Чи ті, що їх ми печемо судом?
Але ѿ на тих, і на других
Знайти одну лиш можна раду:
Як хочеш винищити їх,—
Підтримуй і зміцняй Радвладу.

ПРО «РОЗУМ»

Жив собі дід та баба.
Була у них курка ряба,
Мали собі кривеньку хатинку,
Розжилися і на дитинку.
Дід радий, баба рада:
«Виросте дитина — минеться біда:
Буде кому дбати,
Нас, старих, годувати».
Минає час. Дитина росте.
Дітям рости — діло просте.
Клопочутсья батько й мати:
Треба дитині ім'я давати.
Довго думали, гадали:
«Розумом» назвали.
Минає час. Дитина росте,
Та виходить щось не те:
Зветься дитина «Розум»,—
А наче в цвіту прибите морозом.
Чи недогляділа мати,
Чи зроду було дурнувате,
А тільки росло й росло
І виросло... дурнем на ціле село...

Це казка. А після казки
Замісто звичайної бубликів в'язки
Хочу сказати кілька слів
Про справи сучасних днів:
З усіх боків ми чуємо: «Я!.. Я!.. Я!..
Буду зватися іменням вождя!»
До Ленінграда
Кожен рівняється кооператив,

Що продає тільки пудру й помаду.
А хтось догадався: усі порти
Іменем Леніна перехрестив...

*

Це я не для того, щоб когось образити,
Та навіщо ж вивіски мазати?
Ленінцем зватися — це не пустяк.
Ленінцем бути треба серйозно,
Щоб не вийшло отак,
Як у казці з «Розумом».

ВОЛОДИМИР ЯРОШЕНКО

ТОЧИЛО

Мусій купив у городі точило,
Вірніш, Мусій купить точило мусив,
Бо як нагостриш брусом швайку, шило,
То вже сокири не наточиш брусом.

Із воза зняв Мусій струмента,
Установив коло порога
І вимага уже «патента»
Першорозрядного від нього.

«Андрійку, на, крути за ручку!
Сокири принеси, Захарку!..»
Аж припіка Мусія в пучку,
Точило ходить шпарко...
Упріло зморене хлоп'ятко,
І батька порохом укрито...
«Хіба ж це камінь? Це горнятко!
Чортам у зуби це точило!!—
Нарешті вигукнув Мусій.—
Пропали гроши.
Воно ж не точить, а порошить!

Попам у церкву б за қадило
 Послать це чортове точило!»
 «Татуню! Ба! Забулись ви води
 Налити в корито — осюди!» —
 І Санька пальцем тицьнула в корито...
 «Тю! Громом тебе вбито!
 А їй справді, не налив на радощах,
 дурило,
 Та їй ремствую з гарячки на точило!..»

*

Частенько з нами теж бува,
Що вихрювата голова
 Не зметикує згаряча
 Та, знай, руба мерщій з плеча...

БАРОМЕТР

Демедъ удосвіта ще встав,
 Кісся оглянув, косу наклепав,
 Мантаку застромив за очкура
 І поспішав уже з двора
 Косити сіно на луку,—
 Та чорт підніс якраз Луку,
 Сусіда, — дурня і ледащо,—
 Мов за напасть. Ну хтозна ї нащо?!
 Лука, допіречку що встав,
 Ні морду мив, ні очі продирає,
 Кудлатого нагадував ведмедя
 І так озвався до Демедя:
 «На косовицю? Так-таки...
 Це харашо, для... толоки,

А щоб для сіна, так не дуже...»
«Чого?» — «Бо дощ уструже,
У мене є такі знаки:
Спина болить, ноги крутить, поперек
Лама, тіло свербить, печінки трусить,
Мороз пройма:

Це все на дощ такі прикмети...»
«Але ж на небі хмар нема?»
«Дарма, браток, все це дарма!
Хоч я не вчивсь у вирситеті,
Та хай пойме мене кіндра,
Як дощ не вструже мов з відра:
Річки тектимуть на дорогу,
Повір, Демедю! Йі же богу!
Не йди косить. Пропаща та трава,
Що викосиш, нещасна голова!..»
Демедъ потилицю почухав,
Але Луки таки послухав
І не косив, дощу злякався
Та день великий протинявся
Без діла-справи по дворі
І злість зганяв на дітворі.

Сміялось чи не все село:
Дощу ще з тиждень не було!

ПРИБЛУДА

До Швореня Данила
Приблудила
З якогось іншого села чужа Кобила.

А приблудила прямо в шкоду:
 Об'їла гичку, мішанку звела
І задоволено на буряках лягла
 Серед городу.

Такі прикмети:

 Розкрайна губа; незнаного заводу;
 ряба; чотири годи; грива гніда;
 хвостом чимала; сама худа...

На сході порішили:
 Доки хазяїн доведе права,
Поставити її у Швореня Данила
 На роботі.

Понеже буряки йому звела
 І мішанку потолочила,
Хай одробляє в поті...
 Данило Шворень аж зрадів:
Аякже! Де ви бачили? — своя скотина,
 До біса всякої роботи...

Як біля рідної дитини,
 Біля приблудної Шкапини
Йому клопоту...

Він гички їй, він їй отави,
Він січки й іншої приправи.

Він чеше гриву, запліта хвоста,
Приблуда — та, та вже не та!..

Аж ось у понеділок — до роботи:
Приблуда весело в голоблі стала,

 Аж сокорила, доки запрягали,
Але... не виrushala за ворота:

 Ні тпру ні ну!
Її ї просили, і лупили

 Аж до сімнадцятого поту,
І лаяли, ї стидили,—
 Приблуда не рушала...

Данило випряг і в ворота пхнув:
«Іди під три чорти,
Хоч би й до плоту,
Вже є скоти,
Але такого скоту
Я ще не бачив і не чув!..»

І проміж нас чимало є приблуд:
Радянська влада їх пригріла,
Нагодувала, напоїла,
Простила шкоди, як собаці,
І, врешті, вимагає праці.
Але й вони не рушать за ворота,
Паскудять світ і брехні шиють.
Пора б і їх за ось таку роботу
Потурить в шию...

МИКИТА ГОДОВАНЕЦЬ

КРУЧЕНИЙ ПАНИЧ І ЛОЗИНА

Під сяйвом місячним в чудовім квітнику
Панич розмову вів палку,
П'янку,
Мов чарівне вино:
— Давно, Лозинонько, давно
У мене ссрце сохне-в'яне.
Терпіти далі сил не стане:
Я з давніх літ
Тебе люблю над цілий світ,
А ти... Взаємності не бачу.
О-ох! —
І слізози полились гарячі,
Великі, як горох.
А сам, хитрун, все ближче підступає
І вусиком за стан Лозиноньку хапає,
Сам ніжно-ніжно так зітха:
— Лозинонько! Благаю: покохай!
Молю уклінно: прихилися!
До серця щиро притулися!

Хай вічне щастя неземне
Засвітить нам, як сонце весняне!—
Лозини серце — віск м'який.
Слова палкі — приваблива отрута.
Весна, мов дивний чарівник який,
Уміє накладать на ніжне серце
пута;

Звінчали нашу пару солов'ї,
Зозуля накувала безліч літ,
Гриміли співами зелені гаї,
А квіти слали запашний привіт.
Щасливим усміхається весь світ,
І сонце молодість віта...

А в Панича — своя мета:

Ухопився
За Лозину
В добру пору,
Без упину
Вгору-вгору
Він повивсь,
На Лозину
Й не дививсь...

*

Такий Панич, брудну ховаючи мету,
Стойть за вірність,
за любов,
за красоту,
Мов соловей, слова солодкі свище,
А ж поки міцно пустить коренище,—
Тоді він топче почуття святі,
Лише б підлізти вище
Хоч на один щабель в житті.

ГЕДЗІ

Телята ледве мукають в безсиллі.
Корови жалісно ревуть.
А Бугаї гудуть, як в люту бурю хвилі,
і під собою землю рвуть...
Шукають винного в біді:
— Це сонце винне! — мукає Руде.—
Опівдні стане, і тоді
світ гедзями гуде!
— Ні, ні, провина пастухова! —
реве розлючена Безрога.—
Чому від гедзів нас не відгородить?
— Та ні, це винні хазяї! —
ревуть авторитетно Бугаї.—
Навіщо гедзів клятих плодять!! —
Старенький чередник Панас,
підпершись на гирлигу, слухав,
смішливо чухав вухо:
— Бодай бо вас!
Навіщо скаржитись, коли
самі ви гедзів розвели,
годуючи своїм м'ясцем
і вигріваючи своїм теплом!
— Брехня! Обмова це!
Ніколи цього не було!
Ми брехням не повірим! —
Старий од реготу почервонів:
— Скажіть же ви мені, невіри:
які то гулі в вас по шкірі?!

*

А чи не так от, грішним ділом,
ви, примиренці незіркі,
виплекуєте шкідників
драглисгим своїм тілом?!

ДОБРИЙ ВОВК

Вовк розпустив по лісі славу,
Що душу має він і добру, і ласкаву;
Хай всі до нього йдуть, як в рідний
дім,—
Велике, і мале, і біле, і чорне,—
Він жирного м'ясця поставить їм,
Усіх він ласкою обгорне...
Слова прекрасних обіцянок — мед!
Ймучи Вовчазі віри,
Зійшлися звірі,
Всяк близче рветься стати наперед.
Такий був хор завзятий та здоровий,
Що спів його лунав на всі діброви;
Підносили господаря на цілий світ
За розум, обіцянки, за привіт...
Та є всьому кінець: і доброму, і
злому,—
Солодким словословленням кінець
настав.

А що ж потому?
Та про м'ясце ніхто у Вовка не спитав.
Боялись!
Тугіш стиснувши животи,

Заціпивши роти,
Прийшлось додому йти...
А добре наспівались!

*

Хористів я б хотів кийком здоровить,
Щоб їм довіку біль не вщух:
Почують обіцянок жирний дух,--
Готові й Вовка славословить,
Роти роззявивши до вух.

ЯК ВОНИ ВОЛА ДІЛИЛИ

Лев, Вовк, Ведмідь, Лисиця
Зійшлись волом ділиться.
— Діли! — Ведмедю каже Лев. — Діли!
У нас ти правдолюб. Твій фах — воли.
— На чверті поділю, — реве Ведмідь
мудрящий,—
Всім буде нарівно, чого іще вам краше? —
Та Лева план такий не вдоволив:
— Не те... А як би Вовк ділив?
— Я? Цей шматок — найбільший,
найсмачніший —
Тобі, бо ти найдужчий, найславніший;
Ведмедеві — ця частка немала,
Щоб він не мав на мене зла;
А стегна ці, мізерненькі, пісненські,
Хай будуть нам — мені й кумі миленькій.
— Геть! Геть! Ні правди, ні ума!

Ану, що скаже нам кума?—
Кума володарю чолом віддала:
— А я б отак ділти стала:
Насамперед собі оцей задок взяла б,
Що лишиться,— те Леву oddala б...—
Лев посміхнувсь, коротковухий,
І дорогу куму
Під шийкою почухав:
— Хай! Бути по тому!

*

Ти не піддобрюйсь, не хвали,
Коли лежать для поділу воли,
А по-лисичому діли!
Тоді тебе охоче будуть слухать,
Під шийкою ласкаво чухать.

РАТИЦЯ

— Так це, голубко, ти тут вічно чиниш
шкоду?
Тепер я виведу тебе на чисту воду,
Бо ти на всій біді була!—
Ведмідь загріб Лисицю жваву
І поволік до Лева на розправу:
— Ось, Леве, корінь зла,—
Сьогодні ратиця неслас!
Знайшлася ратиця — знайдем вола!
— Так, так, мої ви любі!—
Промовив Лев, облизуючи губи
(А з бороди гаряча кров текла),—

Сьогодні я устиг наїстись і напитись,
Приходьте завтра, будете судитись...—
По царській доброті
Лисицю обласкав,
По пишному хвості
Жартливо поплескав
(А ѿ справді, чом тих не ласкати,
Хто любить нам смачних волів таскати?).
Ведмедя «ласкою» також

не обминув:

Так проти шерсті потягнув,
Що правдолюб у гущину
Галопом дременув:
— Нехай їй біс! Не буду зроду
Виводити Лисиць на чисту воду!
Ой, не знайти там чистої води,
Де наверху такий сидить,
Що ніби судить,
Насправді — воду каламутить.

*

Не бійсь, Ведмедику-добродію!
На чистій на воді
Є місце злодію
Й поганому судді!

ГАЛАСУНИ

Коли Рябенька й Семенатка,
Кінчивши яйцекладку,
Злетять з гнізда у курнику,—
Там стільки галасу та крику,

Немов хтозна-яку
Зробили справу превелику.
Якось од нічого робить, чи як,
І Півень з ними розкривався так,
Аж Господиня вийшла з хати:
— Чого кричиш, хвостатий?
Немов залізом хто припік!
— Та як «чого»? Яєчка любиш?
Поглянь, в гнізді яєць, що й лік
Загубиш!
— Іч, хитрий біс!
Та вже... Хоч ти не зніс
Нам жодного яйця,
Іди сюди, посиплю зеренця!

*

На зборах
З трибуни, чую, Півники говорять.
Але бо хитруни!
Не про свою роботу —
Про надбання чужі деруть одважно
рота
І хвастають, мов ті галасуни,—
На господарський хліб роззвялились
вони!

ХОМИН СПАДОК

Дізнавсь Хома, що на чужім селі
Старенька тіточка подякувала богу.
Не можна не піти не виплакать жалі,
Небіжку провести в далеку путь-дорогу

(Такий із вік-віків порядок).

Та й інше там цікавило Хому:

Казала мати, що йому

Від тітки має бути спадок.

Той спадок казна-що — дійничка,

Але й дійничка не дрібничка,

Коли вона надійно в план стає

І в плані роль відіграє.

«В сусіда є теличка невеличка,

Він дасть теличку за дійничку,

Теличка буде жить,

Рочок перебіжить,

Корівка помудрує,

Бичка мені дарує,

Бичок оформиться в бика,—

Тоді, го-го, не буду драти пішака...»

Аж ось село. Ось тітчина садиба,

І... тітка по двору весела диба.

Лиха тобі мара —

Не думала вмирати стара!

*

Ой, не один Хома погану має звичку —
Писати в плани тітчину дійничку!

КОВАЛЬ ТА ЙОГО ПЕС

Стук та стук,

Дзень та дзень!

На всю силу дужих рук

День у день

По ковадлу бив-кував,
Гірко гроші добував.
Від тих дзвонів,
Передзвонів
Світ, здавалося, дрижав.
За ковадлом Пес лежав.
Горно дише та сопе,
Тисне пригарами груди,—
Псу байдуже: спить, хропе,
Грім, здавалось, не розбудить...
Ось кінчив Коваль роботу.
Обітерши краплі поту,
Плямкнув ротом,
І запахла ковбаса,—
Де і сон подівсь у Пса.

*

Інші люди вдачу мають:
Де grimить важка робота,—
Сплять,
Хроплять,
Подібно Псу;
Роззяvляють
Зразу рота,
Як зачутоу ковбасу.

ТРАМПЛІН

Микола з Василем,— прекрасні давні друзі,—
Співаючи ідуть собі у лузі
І бачать новину:

Селянські хлопці край степочка

Плигають в довжину

З маленького горбочка.

— Ex! — заздрісний Василь зітхнув.—

Ну що зробить, коб я так скаконув,

Щоб мовили усі:

«Оцё Василь плигнув!

Убийся — дальш його не скочиш!»

Ось, друже, поможи, я дам тобі,

що скочеш!

Ці хлопчаки —

Невдала зміна:

Біда іх — скачуть без трампліна.

А нам це не з руки:

Ставай, Миколо, навкарачки,

Я покажу, як наші роблять скачки! —

Микола рабчи вклавсь.

Василь як розігнавсь,

Одбивсь ногами од Миколи,

Дав скок такий великий, як ніколи,

Від кращих скакунів на сто очок утік...

Тут хлопці скакуна взяли під милив бік

І повели в буфет:

вгощають та гуляють,

Героя-скакуна всіляко вихваляють.

Василь втішавсь, і пив, і їв, як міг...

Микола-друг дививсь через поріг.

*

Лукавих Василів чимало є,

Що все життя своє

Шукають спин негордих,

Щоб ставити рекорди.

ВЕДМЕЖІ ТАНЦІ

Поснідавши, блукав Ведмідь в ліску,
Шукав дупла, куди б засунуть лапу,

Дістать смачненького медку.

Аж гульк — Мисливець.

Дав би Миша драпу

І димом зник в густих чагарниках,
Коли ж в того рушничка у руках.

Воно й рушничка невеличка,

Але така проклята птичка —

За кілометр, як швидко б ти не біг,

Наздоганя і валить з ніг...

Щоб ворог в лоб не здумав бити,

Ведмідь береться зустріч солодити:

Танцює гопки й вихиляється,

Реве, немов бугай той, басом,

То бекає, як те ягнятко часом,

То на колінки упада,

То в очі мило загляда,—

Точнісінько фігляр той в балагані!

Упрів, віддав поклін останній

І хильцем-хилечком, кмітлива голова,

Мершій туди, де хаща лісова...

— Ой, насмішив мене! —

Сорока в вітті скаче.—

Утанцювався на дурне!

Таж то опудало. Невже ти

не добачив? —

Ведмідь спинивсь, подумав хвильку-дві

І гірко посміхнувсь, простягшись на

траві:

— Трапляється... Буває часом...
Частує доля злом:
І бекаєш, і ходиш вихилясом,
Опудалу дурному б'єш чолом...

ВЕДМІДЬ І ГАДЮКА

Якось, неначе на біду,
Підпилий Садівник в саду
Чвала охлялою ходою.
З ним друг Ведмідь, не розіллєш водою.
— Ведмедику!
 Наліг на мене сон.
За сон віддам мільйон.
Боротись з ним немає зможи.
Дрімota хилить голову мою...
— Лягай! Поспи! — говорить
 Клишоногий.—
А я... на варті постою.—
За хвильку Садівник на моріжку хропів,
А вірний друг його на варті прикипів,—
Ведмідь покаже вірність і любов свою!
Аж другу на чоло вмостилась Муха.
Ведмідь зігнав, затамувавши зло.
Вона на ніс. Зігнав.
Вона на вухо. Зігнав.
А клята — на чоло.
— Хи-хи! — почув з кущів Гадюку.—
Хапай-но камінь в руку!
Хи! Камінь влучно б'є!
Нехай, проклята, дружню кров не п'є! —

Ведмідь, хоч має голову не ззаду,
Не міг Гадючу змислити пораду,—
Хапає камінь — р-раз в чоло,—
І... Мухи наче й не було.

*

Загинув Садівник.
Казали: винна Муха.
А вся біда —
Ведмідь Гадюку слуха!

ХОВРАХ

Весна ласкавим оком глянула зі сходу...
— Тікаймо, братику! На полі й по ярах
Синіє сніг і скоро пустить воду,
І нам тоді з тобою крах!—
Сказав до Зайчика Ховрах.
— Куди? — питає брат, скосивши око.
— Туди, де он гора висока
В зеленому вбранні,
Промінням оповита.
Отам життя — веселе, вільне, сите!
Не те що тут, на бідних цих полях.
Зазнаєм щастячка, що бачать лиш у сні!
— Ну що ж, — радіє Заєць, — дальній
шлях,
Труди і небезпеки не страшні,
Коли попереду такі щасливі дні!—
І друзі рушили. Вже й сонечко пригріло,
Зник сніг,

Навкруг зазеленіло,
Земля потроху підсиха...
Якось минає ніч — немає Ховраха.
Стривоживсь Зайченко:— Годинонка
лиха!

Де ж він?.. Ага! Знайшов чужу комору,
Заліз і лапки склав!
А хто ж, запінившись, волав
І кликав на високу гору,
Де повно світла, щастя і добра?
— Мовчи, мій брате любий,—
Ховрах йому крізь зуби.—
Коли потрапилася нора,
В ній повно всякого добра,
Чого тепер мені шукати вдалині?!

*

В привабні далі осяйні
Запально звав такий Ховрах пузатий
І ніби сам мостиивсь до перших лав.
Аж глянь — будує власну хату,
Завів кролів, корівку, курочок,
Тепер спокійно лапки склав
І від воріт новеньких ні на крок.

КАПРИЗНИЙ ВОДІЙ

Дзвіночок голосний вчепили Віслюку:
— Водитимеш на честь собі отару!—
Віслюк задрав чванливо голову під хмару:
— Ще в пелюшках таку

Мені ворожка віщувала долю!—
Забувши про дзвінок, про водієву
ролю,

Провідця і пастух

Пішов собі гулять по полю,

В пшениці випасавсь, аж грато коло вух.

Услід за водієм в сусідському городі

У зеленях густих гуляли Вівці в шкоді.

Не обминуло лихо Віслюка:

Позбувсь дзвінка,

Спороли спину:

— Іди, обийбоко, місити глину!

— Щоб глину я, водій, місив?

Хіба не я дзвінок носив?—

Сказали Хазяї:— І тут нема ладу!

Іси за трьох, а користі не бачим.

Недбайлициам і спритникам ледачим

Не місце в чесному ряду!

У чорну валку йди; як на твою природу —

Возитимеш сміття і воду.

От по тобі і честь така!—

Образився Віслюк.

Усюди нарікав,

Що Хазяї не тямляться в талантах,

Засяять не дали його ясній зорі,—

Замість водить в шовках і бантах,

Велять робить на чорному дворі.

— Там прості трударі

Ішацать, шмаровозять,

Слухняно в шлеях ходять,

А ми не з тих, що возять,

Ми з тих, що водять!

Здеріть із мене шкуру — на біду,

На низову роботу не піду.

*

На жаль, в громаді бачив я
Вухатого такого водія:
Хай раз йому дзвінок під шиєю
 подзвонить —
До праці не проси, хай бог боронить!

КОМАР І ВІЛ

На гору Віл зволік тягар.
Комар сидів на розі.
«Прощай! — сказав Комар.—
Тепер на рівній ти дорозі,
Лишайся сам у возі!»
Гордливо задзвенів і полетів.
Віл посміхнувсь: «Лети. Не плачу.
Сердечно рад за тебе. Бачу:
Ти в праці добре пропотів!»

*

Шука Комар Вола.
Хвилюється, літа:
Забув собі узяти
Похвального листа.

ІЛЛЯ ДОЛЯ

ВІТЕР І ХОМА

Таке-то сталося з Хомою.
В степу тихенько ще було,
Й Хома повільною ходою
Ішов додому у село.
Та лиxo — вітер як задув:
Зривав курай і ніс паліччя,—
Й коли подув Хомі в обличчя,
То тут уже Хома звернув
Убік із битої дороги...
І бив Хома удруге ноги,
І йти в село не довелося,
Зате за вітром легше йшлося.

*

Таку маніру дехто має:
Замість у ділі впертим буть,
Він ладен швидше вбік звернуть,
Туди, де труднощів немає.

ЦАП І ШКАПА

Якось гніда премудра Шкапа
Зустріла на дорозі Цапа,
Близенько та ладненько стала
І запитала:
— Скажи, мій приятелю
наймиліший,
Хто в нашім світі найдурніший?
— А той,— ій Цап відповідає,—
Хто в дурня розуму питає.

ВЕРБЛЮД І КОМАШКА

Так ви не чули баєчки такої?
То, може, мій в пригоді стане труд?
Послухайте: колись один Верблюд
В степу біля калюжі дощової
Зустрів гарненьку Комашину,—
Малесеньку, із макову зернину,—
Що прилетіла
та й сіла
Напитись трішечки водиці,
Бо близько не було криниці.
— Та постривайте-но!—Верблюд гукнув
Комасі.—
Ач, до води які ви ласі.
Вода в калюжі цій погана.
Я навіть пить її не стану...—

Комашка носом покрутила
І в степ, не пивши, полетіла...
Тоді Верблюд (це він призвався нам)
Всю воду випив сам.

*

В громаді нашій є такий приблуда,
Всім чисто схожий на Верблюда:
Що геть усе плямує та сквернить
(На це у нього є чимало хисту).
Він ладен що завгодно забруднить,
Щоб з того мати користь особисту.

МИКОЛА КАРПОВ

ПІВНИК

Жив якось юний Півник-молодець,
У нього ледь пробився гребінець.
А от недавно птаство доручило
Йому відповідале діло:
Звеліли Півнику доглянути Курчат,
Мовляв, повчи, як на паркан злітать,
Як розшукати черв'ячка в дворі,
Шуліку як помітити вгорі...

І Півник на очах переродився —
Надувся, як Індик, баском співати
навчився
І дзьоб так високо задрати намагався,
Що вже й на рівному частенъко
спотикався.

Курчатам говорив:
— Не думайте, синочки,
Що я, як ви, — із-під простої Kvочки!
Я з діда-прадіда вожак і агітатор,

Мій тато був великий Ін-ку-ба-тор!
Хай дзвібом стукає тепер до мене
кожний —
Без дозволу заходить не можна!

*

Як прикро, що у нас ще навіть
в комсомолі
Подібні Півники частенько грають ролі!

ЗАПАСЛИВИЙ ВЕДМІДЬ

Як почало у лісі холодати
Й пожовкле листя падало до ніг,
Ведмідь, готовучись спокійно зимувати,
Таскав у свій барліг усе, що міг:
Сокиру й пилку вкрав у лісорубів,
Мотор, трансмісію, точило з лісопилки,
Дві лави, урни, стіл, завісу з клубу,
Косарку, радіатор, плуг, носилки...
— Навіщо ти натяг? — соромили
Ведмедя.—

Адже ж добро це людям би здалося,
А ти забрав усе, що тільки вгледів.
Чого таке у лісі повелося?!—
Ведмідь на це сказав крізь позіхання:
— М-механізую власних лап смоктання.—
Заснув. А речі гинули та й завалились
І задушили взимку їхню милість.

*

Ой, є ще не один такий вайло у нас,
Що непотрібне держить про запас,
Верстатів набере, але не дастъ їм ради,
Коти на них в дворі співають серенади,
Іржавіє добро, аж доки вдарить грім
Й придавить Михася добром отим усім.

СТЕПАН КРИЖАНИВСЬКИЙ

УДАВ І СЛОН

Один у пралісах Удав
Чималий апетит придбав,
Спочатку Кроликів хапав,
А потім — Гав.
Кролів він убивав гіпнозом,—
Удава погляд їх проймав морозом,—
І бідні Кролики пропащаї
Самі йому стрибали в пащу.
А Гави зграями літали
І революції писали:
«Геть людожера!»
Та Удав
На грай вороній не зважав,
А прямо з пір'ям їх ковтав...
Других звірят прохав він сісти
І довго речі говорив
Про те,
чому їх треба з'їсти,
А потім тут же з смаком ів.

І так, розбійник, знахабнів,
Що міри знати не хотів,
А з'ївши дріб'язок сповна,
Задумав проковтнути Слона.
Отруйне висунувши жало,
Сичав, що все йому замало,
Що годі Кроликів, Ворон,
Тепер йому до смаку Слон.

А Слон презирливо сказав:
«Не по зубах ти здобич взяв.
Ось тобі розплата,
Гадино проклята!»
Ногою став
І розтоптив.
Лишились від Удава —
Смердючий слід, лихая слава...

*

Мораль в цій байці всім ясна:
Не лізь, Гадюко, на Слона!

НАКЛЕПНИК І ЗМІЯ

Восторжений Осел, почувши втішну звістку,
Натрапив на Рябка, що гриз в ту пору кістку.
— Ти новину чував?
Ей, радість скрить несила:
Наклепника Змія отруйна укусила.
— Гай-гай,— відповіда
рудий Рябко скептично,—

Відразу видно, що Осел —
тварина непрактична.
Так знай: Наклепник і не охне,
А от Гадюка, певно, здохне.
Піди поглянь,
Укус Наклепника — отрута досконала.
Ну що, жива?
— Ні, вже сконала...

*

Що ж, скептик Пес кругом був прав:
Отруйнішої тварі світ не знав!

ПІВЕНЬ І СОНЦЕ

Помітив Півень на віку,
Що навсправжки, не сон це,
Як закричить: — Ку-ку-рі-ку! —
Небавом сходить Сонце...
І Півень загордивсь не в жарт,
Бундючним став, пихатим:
Йому нічого вже не варт
І Сонцем управляти...
А Сонечко про те й не знало,
Так само сходило й сідало...
Такі оригінали ще бувають,
Які гадають,
Що ѹ Сонце робить круг
по їхньому знаку,
Лиш розіпнути крила
Та зікрануть щосили:
— Ку-ку-рі-ку!

БАРАН

У лісогосподарстві Лев —
Як у своїй господі;
Жилось у нім не зле
Леву-воєводі.
Він був у курсі справ
Хазяйства і політики
І звірів закликав
Завжди до самокритики.
На зборах лісових
Ревів: — Гей, звірі, чуйте,
Коли я схибив десь,—
Нещадно критикуйте!
Я буду вдячний вам —
Люблю критичне слово —
І хиби виправлять
Візьмусь обов'язково! —
І Лис раніш усіх
У бій пішов, хоробрий,
І Лева крив, як міг,
Що він, мов, дуже добрий...
А молодий Баран
Візьми і бовкни здуру:
«Лев — самодур, тиран...»
І зразу втратив шкуру...

*

У лісі це бува —
Там звичаї звірячі,
А наш-от голова,
Він — лагідної вдачі!

СІРИЙ ВОВК І ДУХ ЧАСУ

Недавно клявся Сірий Вовк:
— Невже не візьмете ви в толк,
Що я тепер святий та божий,
На Вовка майже і не схожий?
Я «полівів»: м'ясця не ім,
Прощаю ворогам своїм,
Готов спокутувати провини,
Прошу нову посаду нині:
Дозорцем до отари не піду,
А буду сторожем в Новім Саду...

Стару б мораль я здав на злам,
Але обстану за старою:
В буянні нових днів,
 в борні добра зі злом
Вовк тільки іншою прикрився
 машкарою.

Натуру вовчу не змінив,
Але прикинеться зумів,
Бо зна, із Духом Часу в згоді,
Що нині вовчі норови — не в моді,
Тому нову посаду просить,
А на Овець старі доноси носить!

*

І все ж, до речі, тут іще одна примовка,
Що Дух Часу — сильніш від Вовка!

КВОЧКА І КУРЧАТА

Як завжди, Квочка сіла на гніздо,
Як завжди, мала висидіть Курчата,—
Не нею справа ця була почата
І повністю відома — від і до.

І Квочка тішила себе лиш тим,
Що будуть діти крізь ту саму приэму
Дивитись на проблему реалізму,
Що йтимуть в світ її шляхом простим.

І що ж, і що ж, дивись, які дивá:
Лише проклюнулось Курчатко
перше,—
Враз запищало, клюва не утерши,
Якісь незвичні звуки і слова.

І то не був якийсь там атавізм,
Воно сюрчало:
сюр... сюр... реалізм.
Годилося б і Квочці помічати,
З чиїх яєць висиджує Курчата!

ПЕТРО СЛІПЧУК

СЛОНОВА ДИСЦИПЛІНА

В Слона збиралася нарада кущова.
Зійшлась у строк громада лісова,
Бо ще раненько сповістили всім:
 «Початок рівно в сім!»
Бобер прямісінько із річки причвалав
 І, спершись на дубовий сук,
 Натомлений, дрімав.
Під соснами крутивсь Борсук,
 А на травичці два Єноти
 Розповідали анекdotи.
Минула вже година, там іще одна,
 Та все нема Слона.
І Заєць втретє мусив сповіщати:
 — У них негайна справа.
 Просять ждати!..

А Слон, розвісивши дебелі вуха,
 Зозулю в лісі слухав.

КРИТИЧНА ПРИГОДА

— Я, братці, критику люблю і поважаю.

Коли критичне чую слово,

Здається, просто оживаю,

І їм тоді, і сплю чудово.—

Отак Ведмідь недавно на нараді

Підлеглих поучав.—

Якби між нами крився хтось, мовчав,

Він критиці стояв би на заваді!

Нашо вже я ось чистий від гріхів,

Проте б хотів, щоб виступали тут з низів,

Критикували нас і гостро, й вміло...

— От я й скажу! — гукнула сміло

Пронирлива Куниця.—

Нам чисту правду говорить годиться,

Так я... давно хотіла...—

І змовкла, затремтіла,

Мов на осиці лист,—

Ведмідь їй наступив на хвіст

Ще й пильно подивився в очі:

— Вітаю ваш почин.

Отак і критикуйте, не зважаючи на чин.

— Ну да, я всім сказати хочу:

Ведмедя лаяти у нас нема причин.

Керівника такого ще не бачив світ.

Шановному Ведмедеві хвала й привіт!..

*

Цей вчинок нам не важко зрозуміть:

Подібне в світі ще буває,

Що інший критику прилюдно вихваляє,

На ділі ж робить, як оцей Ведмідь.

СІРКО ТА СОНЦЕ

Пес бреше на сонце,
А сонце світить.

Народне прислів'я

Сіркові хтось наговорив,
Що буцім він велику має силу:
Якби хоч день на Сонце люто вив,
То звів би і його в могилу.
Сірко стрів Пуделя і хвастатись почав:
— Недаром я кістки їм по дворах!
Я дужий став, аж страх!
Можливо, ти чував —
Вже Сонцю скоро край!
Повір мені і знай:
Ось зараз як завио —
Навік його закрию!..
Не буде більш світити воно!..—
Тут Пудель верть хвостом кудлатим:
— Мій брате!
Та я завжди з тобою заодно! —
Сірко на смітник з Пуделем попхався,
На купі гною влаштувався,
Хвоста облізлого під себе
 Тихенько підібгав,
Ще й голову задер до неба,
 Та як завив, як загарчав.
— А що,— питає Пуделя,— темніє?
— Ой ні. Ще трішечки напнись,
 ще чутъ!

Хоч хмарка, може, кине каламуть...—
Сірко, знай, пнеться, гавкає та виє,
А Сонце світить, не темніє.

— Ну, а тепер? Мені в очаїх стемніло.

— А Сонце — ні.

Все світить, як світило.

— Візьмися, друже, поможи мені.

Ану, мершій

І ти, як я, завий!..—

Вже вдвох із Пуделем взялись,
Стараються, аж очі жовчю налились,

Аж пре з них пара.

А Сонце, як на зло,

Таким лишилось, як було:

Хоч би набігла хмарा,

Хоч би маленька тінь його закрила.

Та ба! В сірків мала для цього сила!

*

Нікчемні долара холопи,
Продажні брехуни із «Вільної Європи»!
Даремно кричите, немов на пупа,
Забравшись на смердючу купу:
Злостивим вашим брехням ні на мить
Проміння Сонця не затьмить!

УПОВНОВАЖЕНА МУХА

На пасіку в садок

Моторна Муха прилетіла.

Крутилась, як в окропі, торохтіла:

— Мені не час Зозулин слухатъ голосок

Та править з вами теревені,

Як це робили наші предки навіжені.

У мене повноваження: збирать медок
Та навести на пасіці порядок —
Підвищить медовзяток.
Не будем гаять час: пора гаряча, трудова —
Гріппинимо дебати
Та станем дружно мед збирати!
А він же ось: кругом і листя, і трава,
Густа та пишна, наче шовк, зелена!..
Я тут присіла на листок такий —
Він медом пахне і липкий.
Так от, є пропозиція у мене:
Із листя брати мед!
Нам треба сміло йти вперед!..
— На листі мед? Ти що, сестрице?
Такої ми не чули небилиці —
Нас кури засміють! — сердито загула
Стара Бджола.
— Не дивно те — відстали ви.
— Та що ти!
Де взявсь на листі мед? Що за секрет? —
Скипіла Муха: — Що, топтать авторитет?!

Наказую: наповнить медом соти!
Беріть його хоч на болоті! .. —
Сказала — й під листок мерщій.
Там спалось солодко і їлось їй,
А Бджоли з того раді:
«Якщо в самої тями і ума
Чортма,
Не стій хоч іншим на заваді».

А Муха як? Щовечора рапортувала:
«Збираю мед.
Прорив ліквідувала! ..»
Хоч де і як беруть його,—
Не знала і не відала того.

ЕСТЕТ І ОНУЧА

Митець у нашім місті поживав.
У добрій славі був, малярське діло
Робив він чесно, вміло,—
Народ його і шанував.

Та треба ж прилучитися лихому:
Було ганьбою ледь не вкрилась сивина
(Бодай таке й не снилося нікому!),
Хоч в тому й не його вина.
Чи то, як кажуть, у недобру пору,
Чи йшлося вже на зло:
Підвечір мимо двору
Лихе несло
Естета.

(А він у нас — дурна прикмета.
Гляди — і вискочить такий козак,
Мов жаба з очерету,
Щоб подражнить на вулиці собак).
Іде в куцесенькій рябій кофтині,
Ну, геть тобі папуга — й край!
Кудлата грива зблася на спині,
Шнурок на ший, хоч бичків лигай...
Аж гульк — в куточку на задвірку
Уздрів цяцьковану ганчірку
Та як гукне, дивуючи людей:
— О'кей!
Шедевр! Та це ж всесвітній геній!
Та він всіх мазунів заткне в кишенню!
Ах, що за лінії! А скільки барв, ідей!
Це — Захід! Зразу бачу школу!
Подібного у нас я не стрічав ніколи.
Таке творять в Нью-Йорку чи
Парижі.

Які глибокі відчуття!
Це полотно — «Абстракція
життя»!
Модерн. Нарешті в нас мотиви свіжі...
— Тю, тю! — спинив його
Митець.—

Дав волю языку:
Торохка, мов горох молотить на току.
Чи в тебе в голові нема олії,
Чи носиш баняка на шиї?
А знаєш, що ти вихваляв?
Ганчірку, ту брудну онучу,
Якою руки я і пензлі витираю.
А ти зчинив тут бучу.

*

Любителі онуч чужих!
Мовчіть. Не виставляйтесь на сміх!

ДОБРА ЖІНОЧКА

Вода й камінь довбає.

Народне прислів'я

От жіночку сусідові дав бог!
На язичок — вона за двох
Або й за цілих трьох.
З світання і до ночі
Якщо не лає, то буркоче.
— Ой горенько! І як це я пішла
За отаке дубове лицо!
У тебе глузду, що в того осла.—

Щодня так шпетить бідолаху чоловіка.—
І де ти, неук, ріс у гаспіда такий?
Двом свиням ти коло помий
Не здатний дати раду.
Що свині! Вузлик не зугарний зав'язать,
Ні слова путнього сказатъ!..—
Отак словами сипала, як градом.
Якби вже за якусь вину,
Так ні — ні за що.
А чоловіку слухать мову ту страшну:
— Ти недотепа, й дурень, і ледащо.
Та що казать — такий уже ваш рід!..—
Нещасному хоч в ополонку та під лід.
Отак вона довбала та довбала
І, знаєте,— переконала:
Повірив чоловік у жінчині слова.
— А й справді, в мене глек — не голова,
І неук я, і телепень вухатий...
Чого ж даремно працювати?
Однак від того толку, як з козла...—
І неборака всі діла
Без жалю кинув, попідтинню
Блукав мов окаянний тінню,
Аж поки з двору геть побрів...
А був же він мастак, він все умів!

*

Боюся я, їй-право:
Перепаде мені за мову цю лукаву.
Не від жінок, ні, ні,—
Тут інших малось на меті,
Бо приклади такі ще є в житті.

НЕБЕЗПЕЧНИЙ РЯБКО

Настала осінь. У гаю на зборах
Ведмідь всім звітував,
Як він хазяйнував,
Чи скрізь порядок у лісах та горах,
Чи є харчі на зиму в норах...
Вже північ. Та трива Ведмежий звіт.
Як почало благословлятися на світ,
Ведмідь, води съорбнувші всоте,
Сказав:
 — Я закругляюсь. Мою роботу
Належить вам критично оцінить,
Бо знизу критика — хороше діло.
 Я прошу вас нікого не щадити,
 Про все сказати прямо, сміло.
А в нас недоліки подекуди ще є.
Ну, ось візьмем для прикладу Лисицю,
Шановну і велику трудівницю:
Курчаток в пташнику чомусь-то не стає.
Чому? Згадаю — й серце крається мое,
 І я повинен всіх спитати:
 А хто у тому винуватий?
Чи бачили — близенько там стара
 криниця,
Отож у ній і гине вража птиця...
 Є і Лисиці в тім вина:
 Куди дивилася вона?
Чому б криниці їй було не зарівняти?
За це і треба нам руду критикувати,—
Що вчасно заходів, псявіра, не вжил!
А в нас уже нечесні бачать тут діла.—
Схопивсь Рябко:

— До чого тут криниця?
Корівник я щоночі стережу,
То можу свідчити: курей Лисиця
Сама тяга. І це я докажу.—
Ведмідь присів. Насупив грізно брови:
«Еге! Та з ним того... съорбнеш біди.
Отак, гляди,
І в мій барліг... знайдуть сліди...»
Рябка він похвалив:
— Ось критика здоровав!
Я розберусь. Комусь не здобрувати...
Спасибі вам. Однак кінчатимем
дебати —

Уже неранній час...—
А через день — наказ:
«Оскільки помічалося не раз,
Що в нас на фермі є ще втрати —
Зникають кури з пташника,—
Лисиці — завові — вказати,
А сторожа Рябка
За втрату пильності — прогнати».

ПРАВНУК ФЕМІДИ

В одній державі... От в якій,—
Хоч ти убий,—
Не пригадаю.
Стривай! Я людям байку розповім,
Дивися, і самі узнають.
Так от, в далекому краю отім
Суддя був — вірний страж закону,

Феміди правнук. А Феміда в давнину
На терезах вину
Всіх важила. І не прощала злочину
нікому.
Патякали усюди, що й Суддя оцей
Правдиво судить так людей.
І люди вірили. Ось сталася пригода:
Багач людину вбив,
А бідний менше зло зробив —
Він качку вкрав. Ну, а крадіжка —
шкода.

Ведуть до суду іх обох:
— Наміснику Феміди! Це ж сам бог
Тобі дав право кривдників судити.
Подумай, розберись у їх ділах,
Гарненько зваж вину на терезах
І виріши, що з ними будемо робити.
Ми просим: по заслузі покарати зло,
І перед правдою схиляємо чоло... —
Суддя уткнувся носом в книжку,
Помовчав. Щось помимрив нишком,
А потім вирок прочитав:
— Злочинців я обох суворо
покараю:
Отой, що вбив людину,
Щоб він не жив і помислом лихим,
Хай гаманцем розплатиться товстим —
Покійнику купує домовину
Та справить похорон йому.
За качку ж що, — на рік в тюрму.
Відомо, качка не яка там втрата,
То гроши гріх нам з нього брати... —
Від подиву усі роззявили роти.
Де логіка? Її і тут ви можете знайти:

Суддя мав дивні окуляри:
В них замість скелець — золоті долари.
А де вже золото бряжчить,
Там правда спить.

ЮВІЛЕЙ

В Єнота ювілей.

Родина — як у чаді.
І їсти, й пити — пні тріщать.
А що гостей — ні сісти і ні стати!
Сам Лев, неначе на параді,
Вітав поважно звірину:
Кого — труснувши гривою густою,
Кого — хитнувши мовчки головою,
Кого — усмішечку даруючи ясну...
Почавсь бенкет. Наповнено бокали.
Всі тосту ждуть.

На Лева зиркають тихцем,
Мовляв: «Нехай би першим Лев казали».
А Лев мовчав. Сидів під деревцем.
Тут Заєць скочив, підкрутивши вуса:
— Признатись, друзі, я боюся.
Здається, наш поважний гість,—
Лев Левович!—
На нас в обиді:
Невесело йому на нашему обіді —
Сховався в тінь. Не п'є, не їсть,
Так вип'ємо за Лева дорогого!
За світлий розум! За його діла!..
— Ур-ра! — компанія щосили заревла,

Що розбудила б і глухого.
Лев келих взяв. Пригубив неквапливо,
Всміхнувся до гостей і, всім на диво,
 Перехилив до дна.
І понесло. У лісі тільки і луна:
— За Левів ум!
 — За честь його і славу!
 — За мудру гриву!
— За Левицю й Левенят!..
— Ур-ра — кричать всі.— Бр-раво!..—
І келихи знов піняться, дзвеняТЬ.
За північ Лев підвівсь:
 — Пока. Привіт! Привіт!
За честь спасибі. Зичу довгих літ!—
 І зник поміж кущами.
Аж ось Лисиця — вже напідпитку:
— Де ювіляр? Чому нема між нами?
— А я... Я тут! — озвавсь Єнот в кутку.
— Як? Ви? Пробачте, що за жарти?
А Лев? Так жартувати не варто.

*

І справді-бо: а Лев?
Чому цей глум не припинив?
Дрібненьку славу сам любив.

ВОЛОДИМИР ІВАНОВИЧ

СВИНЯ НА ПАСІЦІ

Одна Свиня
Тевтонської породи
Жити не могла,
Щоб не накоїть шкоди.

Її тупе задиркувате рило
Давним-давно
Усім осточортіло...
І навіть Ліга Хрюківна казала,
Що ще такого с в и н с т в а
Не бувало.

Проте
Ні дрюк,
Ні замашний батіг
Оту Свиню приборкати не міг,
І у добрі сусідському
Щодня
Завзято копирсалася Свиня.

У Мотовилихи,
Нечиста сила,
Весь холодець і всі пампушки з'їла,
У бідної старенької Оксани
Цілу макітру свіжої сметани,
А на городі
У Панька Недолі
Була квасоля —
І нема квасолі...

І це за день.
Та де там — за годину!
Гуляє свинство, як нема припину.
Та якось,
З'ївши у сусідки гуску,
Свиня шукала
Меду на закуску.

Її неначе вітром понесло
На пасіку,
В долину
За село,
Де дружні Бджоли
Починали діло...

І раптом — тріск!
І раптом — хиже рило
Через пролом продерлося вперед,
Звалило вулик
І пірнуло в мед.

Від напасті,
Від горя та біди
Не розлетілись Бджоли хто куди.

За роєм рій
Знялися, золотокрилі,
І на Свиню-агресора насіли.

Свиня хвостом куценьким
Верть! І круть!
Та Бджоли їй
Проходу не дають.
Вона назад
Уже тікати хоче.

Та Бджоли жалять
І шпигають в очі...
За кожний вулик
І за кожний колос
Аж тут Свині
Скрутилось
І змололось.

Змололось так,
Що скоро край дороги
Свиня-агресор витягнула ноги.
Але вона не чахла
І не сохла,
А просто хрюкнула
І у канаві здохла.

*

Заокеанські хижаки, магнати
Про цю Свиню
Повинні пам'ятати.
Якщо ж до меду тягне іхню зграю,
То хай про це
В торгпредство заявляють:

Там відпускають мед,
Завжди хороший,
Для декого в кредит,
А взагалі — за гроші!

ОСЕЛ ТА БДЖОЛА

На квітах,
На траві,
У затишку діброви
Лежав Осел, спокійний і здоровий.
Він, розглядаючи волошки сині,
Повз вуха пропускав
Мелодії пташині:
Куняв і думав,
Затаївши подих,
Про чудеса безсмертної природи.

А навкруги
Все тьохкало, співало,
Зозуля десь в гущавині кувала,
І Соловей
З березової гілки
Сміявся срібно голосом сопілки.

Ослу подобались пісні і квіти...
Та раптом він
Одну Бджолу помітив,
Яка, віддавшись благородній праці,
Нектар збирала з лісових акацій.

— Постій,— сказав тут мрійник
довговухий.—

Дійшли до мене
Дивовижні слухи,
Що ваші Бджоли
З гречки і розмаю
Багато меду й воску виробляють...
Та ще й з якоїсь дивної причини
Запліднюють і змінюють рослини.
Чи правда це?
Скажіть мені, будь ласка,
Бо тут принаймні
Справжня неув'язка.
І навіть більше: все оте — дурниці!
Сьогодні з'їв я
Квітів півкопиці,
Спостерігав за явищем природи,
Однаке
Мед із мене не виходив.
Хотів би я
Дізнатись неодмінно,
Чому на мед не обернулось сіно?

— Тому, що ти Осел,—
Бджола йому сказала,—
Та ще й такий,
Яких бувало мало!

*

Оце зустрів я «критика» Швирлова
І про сатиру виникла розмова.
Він близкавки метав,
Повчав мене сердито,
Поплескав по плечу
Й простяг мені... копито.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛИСИЦЯ

З рекомендаціями,
Як воно й годиться,
В курник вмостилася
Лисиця.

Прийняв її
На чесне слово в штати
Осел вухатий.

— Гляди мені,—
Він наказав Лисиці,—
Душевно стався
До всієї птиці,
Не зачіпай
Громадського добра...
Давай
Валяй,
Ні пуху
Ні пера!

Пройшло три місяці,
А потім і півріччя,
Лисицю з курника
Осел до себе кличе:
— Ну, як діла
На даному етапі?—
Лисиця й каже:
— Діло в шляпі!
Іде по графіку
На птахофермі праця,
Тому ѿ не звольте
Марно турбуватися.

Пігов ще місяць
В небуття безкрає,
І знов Лисицю
Той Осел питає:
— Ну, як діла
На даному етапі? —
І знову чує:
— Діло все у шляпі!

Та от прийшли
Такі тривожні вісті,
Що сам Осел
Затіпався на місці.
Втекла кудись
Лисиця довголапа,
Сказавши, що Осел —
Трагікомічна шляпа.
— Р-ре-ві-зі-ю
В курник послать пора! —
Прийшли, а там —
Ні пуху ні пера...
Лисицю днями
Строго засудили,
Ослу ж гурти Овечок доручили,
Тепер біда
Загрожує отарам,
Бо Вовка взяв
Осел ветеринаром.

*

Мораль, здається,
Ясна до дрібниці:
Де є Осли,
Там є Вовки й Лисиці.

ЗАЄЦЬ ТА ІЖАК

Мав сірий Заєць
Зовсім не багату,
Проте затишну
І чистеньку хату.

І сталось так,
Що в хуртовину люту
Іжак у Зайця
Попросив приюту.

— Да-й о-бі-грі-тись!
Гос-по-дом bla-га-ю,
Бо зуб на зуб
Уже не по-па-да-є!

Не мо-ж-жу сам я
По-до-лать про-сту-ду...
Ря-туй ме-не,
Те-бе я не за-бу-ду!

Прийшлось пустити
Іжака до хати,
Запарить м'яти
І покласти спати.

Заснув Іжак
І так почав хропіти,
Що стала хата
Ходором ходити.

Бряжчить вікно,
Щось гуннуло зі стелі.

А той ще дужче
Запускає трелі.

Сопе, хропе,
Дере на всю горлянку...
Хазяїн ледве
Дочекався ранку.

Нарешті гість
Уплів тарілку проса
І вже тоді
На Зайця глянув скоса:

— Живеш ти, братець,
Видно, непогано,
І шуба в тебе,
Як у того пана.

А в мене що?
Одні колючі голки
Та ще й короста
Від хвоста до холки.

Отож давай!
Звільняй усю господу.
Бо не люблю я
Заячу породу!

Всю ніч не міг я
Через тебе спати!..—
І вигнав геть
Хазяїна із хати.

Надворі гнулись
Берести і лози...

В очах у Зайця
Замерзали сльози.

І довго ще
Крутились вихри дики,
Аж поки Заєць
Не заснув навіки.

Коли ж спускали
Зайця у могилку,
Іжак поклав йому
Соснову гілку.

*

Моя душа
Від щастя завмирає,
Що між людьми
Такого не буває.

ГЕННАДІЙ БРЕЖНЬОВ

ЗАЄЦЬ-БЮРОКРАТ

Якось-то Заєць вийшов у чини.
Він при нагоді
Військового покрою зшив штани
І став таке цабе, що й приступитись годі.
В прийомній тільки й чуть:
— Не можна.
— Не приймають.
— Начальство зайняті.
— Начальство засідають.
— Начальство у начальства...—
Що за знак —
До Зайця не пробитися ніяк!
Чим далі — гірше... Якось спозаранок
Зайчиха принесла йому сніданок.
Так Заєць і її для виду
Продержав у прийомній до обіду.
Коротше кажучи, зазнався, пройда, вкрай.
Його вже голою рукою не чіпай.
Роз'ївся, розжирів... Кур'єри... Телефони...

Йому ніщо ані народ, ані закони;
Він сам — закон для всіх.

Аж ось, ну як на гріх,
У ті краї начальство вище завітало.
На Зайця скарг посыпалось чимало.
Він — круть, він — верть,
А все ж прийшлося забиратись геть.
І всі побачили тоді, що у чинуші
Лиш тільки і було, що довгі уші...

*

Цю баєчку написано для всіх.
Хай зна чиновнича порода,
Що не народ на службі в них,—
Вони — на службі у народа.

КРУК ТА ЖАРИНА

В післягрозову днину
Побачив на галяві Крук Жарину.
«Ну,— дума,— запалю я ліс.
Тут є під боком хмиз,
То я туди Жарину кину
І спопелю всю землю за годину.
Кругом народу розплодилось — тьма,
А здобичі — чортма.
Іще недавно все було тут голо,
А бач, уже шумить життя навколо.
Що ж буде через рік!
А я до мертвечини звик...»

Недовго думавши, рвонувся Крук навкіс
І каменем — уніз.
Вхопив Жарину, чує — гаряче,
Торкнувся дзьобом — знов пече.
Мудрив і так, і сяк,
В який не брався бік,
А тільки дзьоб та пазури обпік...

*

Панове палії, сиділи б краще дома,
Бо в світі вже давно відомо:
Хто на вогні мудрить,
Той сам згорить!

ПРЕЗИДЕНТ І БЛОХИ

З історії давно відомо всім,
Що гуси врятували Рим.
Але такого не було моменту,
Щоб блохи рятували президента.
Проте...

У Білім домі, як на гріх,
Плодити стали Бліх.
(Ім не в диковину тут жити:
Де нечисть, там і паразити!)
Блоха, неначе важний гість,
З комфортом п'є, з комфортом їсть,
Круг неї в'ються незліченні
Придворні медики, учени.

Сміха!

Якої милості дійшла Блоха!
За що ж їй честь така? Неважко
відгадати —

Блоху записано в рятівники-солдати.
Чому?

Вона за море понесе чуму,
Посіє смерть за тридев'ять земель
Поміж нескорених просторів і осель
І, президенту на ганебну славу,
Вкінець довершить чорну справу.

Але... Чого тайт гріха...
Блоха яка не є, а все вона — Блоха,
Над нею суд один привик народ
вершити —

Давити.
Того ѹ діждали паразити!

*

Що ж, президенте, бачиш:
На блохах не поскачеш!

СОРОКА-ВЕРТИХВІСТКА

«Куди це ти щовечора літаєш?» —
Спитав якось Сороку Грак.
Сорока окрутнулася: «Дивак,
Чи ти об'яв ніколи не читаєш?
Так і по радіо ж передавали вранці,
Що в нашім клубі — танці.

У нас тепер бали
По всіх фойє і залах завели,
Музика шкварить — жах!

Не видно світу часом!

Хто плавно йде, хто з вихилясом!
А раз попавсь мені партнер один,
Той, як його... Пінгвін.

Ну ѿ витівник! Ну ѿ майстер! На всі руки!

Такі творив зі мною штуки,
Що публіка роззявила роти...

От якби глянув ти...»

«А завтра в клубі що?» — «І завтра танці!».
«Раз у раз?»

«Сьогодні ж під баян, а там — під джаз».

«А що в неділю?» — «Танці! Танці! Танці!
Під радіолу вранці,

А ввечері під три акордеони —

На всі манери і фасони,

Приходь до нас

Хоч раз!..»

«Ні, я до танців не гаразд».

«Та я навчу тебе. Ти б тільки раз угледів...

У нас танцюють і Ведмеді.

От весело бува!» — «І всім?..»

«Не всі однакі,

Є поміж нами всякі.

От хоч би Дятла взяти, ну ѿ тюхтій! —

Він приятель, здається, твій, —

Так, бач, ѿму усе б критикуватъ,

Робота клубу, мов, нікуди не годиться,

На краков'як ѿму плювать,

Подумаєш, велика птиця.

І те і се ѿму не так —

Дивак...»

«Ні, Дятер молодець,— всміхнувся Грак.—
І не завадило б про те узнати
Директору Сові.
Не гріх, звичайно, ѹ ноги розвивати,
Та треба дати щось і голові».

*

Мораль ясна, і в ній урок,—
Що клуб у нас не для Сорок!

АНАТОЛІЙ КОСМАТЕНКО

СИНІЙ ГУСАК

Раз Робітник один, вертаючись додому,
Зайшов до гастроному
(Щось повечеряти купити),
Аж дивиться: у відділі м'ясному
Гусак обпатраний висить.
— Це що таке? — пита. — Звідкіль воно
й почому?
— Як «що»?! — розсердивсь
Продавець.—
Гусак. Не горобець.
Це видно і сліпому!
— Гусак?? Ну й ну. Вже де я не бував,
Але нещасного, й худого,
Та синього такого
У жоднім гастрономі не стрічав.
— Що, що??? — з підсобки обізвався Зав
І в дверях появився.—
Це хто тут розходився?
Хто ганить гусака?

Гусак цей не з базару! Думай, що ти кажеш!
 Догадуюсь, на що ти важиш...
 Ні, наше птахівництво брудом не обмажеш,
 Не очорниш ізпідтишка!
 Не вийде! Не дамо! Умієм відсіч дати!
 — Та тихо,— Робітник йому,— чого
 кричати?

Мене ваш крик не заляка.
 Тепер я бачу теж: добра від вас не ждати.
 Не дивно, що й продукція у вас така:
 Не можна ж, бач, критикувати
 Вже навіть синього як пуп той гусака!

*

Чинуші і нероби нині вже не ті.
Щоб відвести удар від себе зразу,—
 Під критику підводять хитру базу,
 Ховаючись за речі, нам святі.

KIT I KIЦЯ

Як часом випнеться живіт
 Або дугою стане спина,—
 Шерсть виграє, мов самоцвіт.
 Не Кіт — картина!
 А ходить як, вклоняється як чинно!
 — Мур-мур, мур-мур,— виля хвостом
 Та позира кругом.
 І треба ж долі так зробить!
 З Котом раз випало зустріться
 Біленькій Мурці. Молоденька Киця
 Як глянула — і закохалася умить.

Запали в серце їй і шерсті переливи,
І та хода, й високий зріст,
І хвацькі вусики, і хвіст,
І погляд, погляд... неможливий!

Весь день нявлала по двору:

— Ах, закохалась! Ах, по-мр-рру!

— Коли ж ти встигла закохатись? —

Не втерпів Кінь. — Чи знаєш ты Кота?

Дивись: любов — не забавка пуста,

Любити — серйозна річ,

тим більше ще й побратись.

— Ет, — каже Мурочка, — яка бридня! —

Та й одружилася другого дня.

Спочатку йшло — нічого не сказати.

Та згодом Кіт не став держатись хати:

Поїсть, поп'є, накрутить вус і йде гуляти.

Погляне Мурочки — і слізози із очей.

Та ось і в неї радість — в неї кошенята!

«Тепер, — гадала, — Кіт ловитиме мишай,

Недосипатиме ночей,

Любитиме й мене, любитиме й дітей».

А Кіт... Кота неначе вітром здуло!

Схопилася Мурочка, сюди-туди гайнула —

Був, кажуть, там, був, кажуть, тут.

Знайшла.

І ну тягти Кота у суд.

*

Оце, тому лиш кілька днів,

Подібну парочку я стрів.

— Чого ж, — питаю, — не вжилися? —

І завели:

— Характерами, бачте, не зійшлися. —

Було коли!

КУХАР І МУХА

Не подвиги одні,
Гучні,
А ї скромна, ширя праця
Знаходить шану в наші дні.
Хто трудиться,— не буде в тіні
залишаться.
За труд, за страви ситні і смачні,
Точніше: за супи, борщі, котлети,
За холодці, за вінегрет,—
Прославить Кухаря, зробить портрет
В ідалю завітав фотограф із газети.
Наведено несхібний об'єктив.
Застиг наш Кухар у робочій позі.
Хвилина — і... і де взялась, і хто просив?—
Тут Муха з'явилася на порозі:
«Як?! Лаври Кухар зажина?! А я?!
(Вона все бачила здаля).
Я, хто товчеться тут щоднини,
Кого іще її ганяють без упину?!
Мені до слави — зась?!
Так майте ж!»
Із помийниці знялась
І, сівши Кухарю на вухо,
Впилася!..
Наш Кухар витримав — ні пари з вуст,
ні руху.
А все закінчилось — рукою лиш махнув
І злу личину на підлогу
Шпурнув.
Упала Муха ї каже, вверх задравши ноги:
«Тепер-то можна ї помирать.

Хай дні, сторіччя хай летять —
Не згасне пам'ять, я в історію попала:
На фото глянувши, нащадки будуть знати,
Як Муха Кухаря кусала!»

*

Ей, Мушко, Мушко,— не вгадала:
Тебе розумний ретушер
Ще в негативі стер!

ІНДИК ТА СВИНЯ

Свиня забралась у квітник.
Відомо: не полоть, не поливати!
За півгодини бестія кирпата
Перепсувала все — нема газону, зник!
Це бачив з курника Індик.
Але мовчав. Не озивався.
Дививсь та придивлявся.
А лиш Господар біля двору показався —
Він покида курник.
Отут грозою на Свиню він і насунув,
Підскочив до Свині, ударив крильми,
клонув:
«Негіднице! Нікчемо світова!
Та це ж краса! Це ж гордість дворова!..»
І так він розходивсь, і так метав докори,
Що аж Господар зупинив, гукнувши:
«К-ша!
Ми з нею на басах самі от поговорим,

Стара ж це Льоха, не дурне Лоша!»
Закінчилось усе і просто, й скоро.
Свині Господар дав добряче одкоша.
А Індіку... зерна добірного з комори:
Він про красу ж піклується — болить
душа!

*

Отходить інший, бачить зло —
не викрива,
Об палець пальцем не ударить...
А тільки збори — й на трибуні виплива:
Б'є по недоліках, немов з гармати палить...
Де й мова узялася, де й слова!..
Дивись, його начальство ще й похвалить!

ВЕДМІДЬ-РИБАЛКА

Десь у Карпатах, біля перевалу,
Форельку-рибку у ріці
Ловить Ведмедеві припало.
(На зборах винесли таку ухвалу
Лисиці, Кози, Кабани й Зайці).
Що ж, Вуйко наш за діло взявсь охоче.
У бистрину забрів,
Хап рибку, хап, голівку повертів —
І вже вона на березі блискоче.
Надвечір хоч добряче він і впрів,
Зате ж і рибки наловить вдалося — гору!
Скликає всіх. Усі прийшли.
І оставпіли — вірі не йняли.

Схопили Вуйка — і на лапах ну до бору!..
«Ми творим чудеса! Нечувані діла!—
Лисиця миттю відкриває збори.—
Хай слава лине за степи, моря і гори!
Хвала Ведмедеві, хвала!
Я горда тим, що перша думку подала
Йому, йому лиш доручить це діло!»
«Так, так! Я теж на нього покладався
сміло,—

Вперед протиснувся Кабан.—
Ведмедю за такі труди й старання
Дамо тепер іще трудніш завдання,
Він знову перевершить план!»
Ведмідь у славі.
І хвалили, й вихвалили,
Качали,
Зальотні Солов'ї уже пісні складали...
Ведмедеві — дві діжки меду і вина.
(Нагородили, правда, й Лиску, й Кабана.
За що й нащо—і по цей день ніхто не зна).
Сім днів усі пили,
Гули,
Бенкетували,
На восьмий...
Саме похмеляться стали,
Як тут війнуло од ріки.
Війнуло так — хоч кидайсь навтьоки...
Не продихнути!

Всі носи позатикали.

До рибки — рибка погнила...
Ніхто не ждав такого зла,
Такої кари...
Давай хоч лишки рятувать — дарма,
кінець!

Та й не знайшлось дрібнички —
«бочкотари»
(Ніхто про неї й не подумав, хай їй грець!).

*

Я в розповідь навмисне вплів Карпатські
гори,
А байку надішлю комусь... На Чорне море,
Ще й припишу: кінець —
Всьому вінець!

ЗАЯЧА СПОВІДЬ

Старому Зайцю, що весь вік дрижав,
Що все життя всього і всіх боявся,
Здалося: смертний час його настав —
Кінець, як кажуть, одстрибався!..
— Поклич,— Зайчиху просить,— всіх звірів,
І друзів щиріх, і заклятих ворогів,
Хоч перед смертю зважуся на право
Сказати правду нелукаво
Про все, що знов, що бачив, розумів.
Скажу — й помру. Що зроблять після того?
Хай не вважають Зайця за дурного
Та боязкого.—
Зійшлися звірі. Стали всі навколо.
Наш Заєць переводить дух:
— Так от, скажу про всіх. Не омину нікого:
Осел — набитий дурень, світ не знов такового;
Ведмідь — ледащо з ледацюг;

Лисиця — злодійка, судити треба строго;
Вовчиця,— хай почує Вовк мене,—
Лиш він засне,
Біжить в село, знайшла Барбоса дворового...—
Наговорив старий і доброго, і злого,
І звірі нітелень, нічого — мовчать.
Все ж так: і неподобства є, і неполадки...
Пішли ліском і гомонять,
Що Заєць прав, що треба навести порядки...
Тим часом Заєць наш, як почало світати,
Розплющує, сердега, очі...
Розплюшив і лежить — повірити не хоче:
— Я мертвий чи живий? — ледь здужав
запитати.
— Живий, живий!!! — підскочила Зайчиха.—
Ти просто утомивсь, заснув. Минуло лихо!
Тепер нам жити й жити без біди!—
А Зайцю не до радощів! Куди!
Що вчора говорив? Що натворив, псяюха!
Як бути? Що ж тепер?
Зітхнув сердега капловухий
І... вмер. Насправді вже помер.

ЗОЛОТИ ВОРОТА

Якийсь Хапуга раз дізнавсь,
Що Київ має Золоті Ворота:
«Дивись: і золоті... й стоять! — аж
засміявсь.—
Невже ніхто не той... хапнуть
не догадавсь?

Пойду ж я, урву шматочок золота,
А там... Прощай, робота і турбота!» —
Отак сказав — і вмить подавсь.
Прибивсь у Київ — і роззявив рота...
Верта ні з чим. А жінка вже напроти:
«Ну як?» — пита.

«Е, чорта з два!
Ти думаєш, кияни гав ловили, спали
Або мене чекали?
Самі все золото розкрали...
Од Золотих Воріт — лиш золоті слова».

*

Хапуга кожен так співа:
Хапають всі, мовляв, кому де вдасться,
Бо сам такий, що міг би й сонце потягти,
Якби зумів туди добраться
Та знов, що можна рук не попекти.

ХОМА

Колись у сиву давнину,
Іще тоді, як Перуну
Наш прадід русич поклонявся,
Жив-був собі Хома
(Можливо, що й не так він звався,
Але для байки це дарма).
Хома між русичів за приклад уважався,
Бо ревно вдень і вніч
Житейські клопоти одгонив пріч,

І все пред ідоли поклони бив, згинався.

Та ось прийшла пора:

На Русь уводять християнство,

Ідуть кияни до Дніпра...

Де ж наш Хома, рачитель, стовп поганства?

Найпершим стрімголів

Метнувся до Славути берегів,

Заліз у воду — глибше, глибше... Потопає...

Хтось кинувсь рятуват — людина ж загибає!

Та всіх спинив муж гордий Світозар,

Муж на Русі могучій знаний,

Він з юних літ свій меч і пісні дар

Поклав отчизні на олтар:

«Не тщітесь,— каже він,— кияне!

Азм відаю: як всяка мразь,

І ся на дно іти не стане,—

Спліве!» І правда слів його збулась:

Хома на берег видобувсь щасливо.

Минув лиш день — і дивне диво!

Хома вже знов на висоті.

Ледь не пропхався у святі!

Усюди знов поклони бив, згинався...

На Світозара ще й заяву написав...

Та що кажу я?! Анонімку склав...

Тъху, знов не те... Навіт утяв...

Закінчу, мабуть, поки вкрай не забрехався.

«Те-те... До чого дожилися байкарі:

Залазять у часи старі!»

Даремні, читачу, твої нападки.

Про давнину я б й не згадав,

Якби не зняв,

Що у Хоми лишилися нащадки.

МАННА КАША

Відколи пам'ята себе на світі Саша,
Одне йому, як в серце ніж:

«Їж манну кашку, іж!

Їж кашку манну, іж!

Їж манну кашку, іж!

Це добра кашка, це корисна каша.

Їж, іж, іж, іж!»

Та кашка Сашу в сні вже кида в дріж,
З тієї кашки Сашу нудить-вадить...

Йому б

Картопельки, борщу, із чим завгодно б суп,
А Мама день у день своє провадить
(Начулась десь чиєсь раді!).

Нестерпів Саша — взявся утекти.

Покрався геть від дому бур'янами.

І зник. Було в той день у домі шуму-
гаму!

Підвечір лиш вдалось хлоп'я
знайти...

Як побивалася, як бідкалася
Мама!—

Синок до одуру найвся блекоги.

*

Хотів недавно привітати я Сашу —
Тридцятирічний хлопець взяв рубіж.

Лиш на поріг я — і назад скоріш:
В кімнаті пісенька: «Їж, Сашо, кашу!

Їж кашу, Сашо, іж!

Їж, іж, іж, іж!..»

О боже! Чи й на старість чуть йому тій ж?

ДУЛЯ

«Нашо ти два купуєш гаманці?
Чи грошей, Петре, завелось багато?»
«Та де! З кінцями не зведу кінці.
І, як на те, в крамниці перед святом
Півсотні витягла шпана проклята!

Аде ж провчу:
У цей ось — гроші буду класти,
Лежатиме він тут, ніхто не зможе
вкрасти.

А цей — ось тут. Злодюзі-ширмачу
На папірці я дулю намалюю
Ще й підпишу: «А що, із'їв?»
Хай тягне гаманець — розкриє,
посмакує!»

Небавом знов Андрій Петра зустрів,
Завів про гаманці між іншим мову:
«І як, шпану провчити удалось?»
«Та де,— Петро понуро,— вкрали
знову...»
«А дуля ж як?»— «А дуля що?..
А дуля — ось».

*

Не те узяв Петро наш за основу.

ПАВЛО КЛЮЧИНА

СОНЯШНИК

Чванливий Соняшник в оточенні рідні
Ро змову вів, хвалив себе без краю:

— Ви можете позаздрити мені —
Над сонцем я велику владу маю.

В годину літню — сонячну, ясну —
Я чудеса творю своєю головою:
Куди її не поверну,—
І сонце повертається за мною.

Захочу — накажу: «Давай-но задній
хід!»

І піде сонце з заходу на схід.

А при потребі —
Назавжди зупиню його у небі.

Зроблю, що хочу. Воля тут моя.
Керую сонцем я!

*

Коли зустрінете зазнайку,
Згадайте цю коротку байку.

СВИНЯ У МОРІ

Одна Свиня, що грязь любила дуже,
У літній день до моря забрела
І синім морем вражена була:
— Ого. Оде калюжа.

Та враз насупилася:— Не до душі мені,
Що в ній вода прозора...—
І захотілося Свині
Там покупатися, щоб скalamутить море.
— Залі-ї-зу, ковирну-у,—
Прохрюкала вона,—
І підніму всю грязь із дна.

І капосна Свиня зробила, як сказала:
У море кинулась дурна...

*

Пірнула раз — і більш не виринала.

«ОРЕЛ»

Маленький Горобець зайняв гніздо Орлине
(Орел кудись переселився з гор).
І загордився Горобець з тих пір.
Немов Орел, він поглядав з вершини.

Побачивши Синицю, він сказав:
— Ти завжди, сестро, правду говорила.

Поглянь на мене — на мій хвіст, на крила.
Віднині я Орлом, здається, став?

На річ таку промовила Синиця:
— Яким ти був, таким ти і лишився,
Хоч високо забрався від землі,
Та крилечка — малі.
Гніздо оте — не по тобі, мій друже:
 Велике дуже.

Далеко ще тобі до справжнього Орла.—
 (Розумною Синиця та була).—
Чого надувся? Не приймай за зло.—
І пурхнула зі скелі на калину.

*

Не всяк стає орлом,
Хто вліз в гніздо орлине.

ЗАКОХАНА СИНИЦЯ

Старого Горобця, що у шпаківні жив,
Синиця молоденька полюбила.
Не знаю я, чи він ще так любив...
Вона ж за ним літала і ходила
 І скрізь про нього говорила
 Веселим подругам своїм:
 — Без Горобця не п'ю, не їм.
 Без нього все мені немиле.
 І тільки з ним
 Одним
 В шпаківні я весела і щаслива!

— Це річ можлива,—
Сказали подруги.— Буває так.
А чула ти, що повернувся Шпак
І вже господарює у шпаківні?
Не чула? Запитай у Півня.
Тепер вам у шпаківню зась!—
Синиця пурхнула — до Півня
подалась.

Побачила і враз заговорила:
— Скажи йому, що я його любила
І зараз гаряче люблю.
Без нього я не ім, не п'ю,
Без нього все мені немиле.
І тільки з ним
Одним
Була б я вік щаслива!
— Це диво!—
Промовив Півень.— Бач, любов яка.
Кого ж ти любиш так?
— Шпака. Шпака. Шпака.

Синиця правди не сказала й Півню:
Вона закохана... в шпаківню.

КІНЬ І СОБАКА

Рябко за возом біг у поле
І раптом:— Ой! У боці коле.
Лягти б, та жаль Коня до сліз:
Ну як він сам тягтиме віз?

ВОВК І МУХИ

Вовк гвалт підняв:

— Кобилу Мухи з їли.—

Прибіг Пастух, поглянув на кістки —
І справді, Мухи на кістках сиділи.

А Вовк підбурює:

— Дивись, ну й хижаки.

Берися за кілок, щоб зараз їх
provчити.—

I заходились Мух гонити.

Старався Вовк — аж перло з нього
дух...

Зате Кобилу списано на Мух.

ПОПРАЦЮВАВ ГОЛОВОЮ

Один Баран,

Що бився лобом об паркан,

Втомившися сказав:

— Щодня турботи...

А ж голова гуде після роботи.

ВОВЧІ СУМНІВИ

Не може Вовк повірити Слону:

— Ти м'яса не їси?.. Ну-ну.

СПАРУВАЛИСЯ

— Ходімо пострибаємо в діброві,—
Сказала кіzonька...
поважному Волові.

СВИНЯ І КОПАЧІ

Копали яму Копачі,
Завзято їй дружно працювали.
Копали вдень, копали уночі —
Руду якусь чи золото шукали.
Аж тут Свиня до ями підійшла,
Нагнулася, до Копачів гукає:
— Послухайте! Я не бажаю зла...
Не рийте вглиб — поживи там немає.
Пожива вся у верхньому шару:
Гниле коріння і плоди торішні...
Ну що ви робите? Від сміху я помру.
Ой, диваки потішні...—
А знизу їй:
— Чу-чу, кирпата, в яр.
Твої розмови тільки заважають.

*

Свиню задовольняє верхній шар,
А люди глибини шукають.

ЧОРТ І ЄВАНГЕЛІЄ

Осточортіли Чорту дорікання,
Що він забув святе писання,
Що він підліший від усіх,
Що на землі від нього гріх,
Що людям він страшного зла бажає
І що йому дороги в рай немає,
Обридо все це — просто жах.

І Чорт ступив на інший шлях.
Спасатись вирішив нечистий. І для того
Купив євангеліє в батюшки старого.
Нічим займатись більше не схотів,
А за святе письмо засів.

Напам'ять вивчив заповідь відому
(Я, може, й не дослівно передам):
«Не побажай того нікому,
Чого не хочеш мати сам».

Цей текст він цитував, де треба і не треба,
Побожно підіймав баньки до неба,
Поклони бив, молився, наче дяк,
А сам про себе думав так:
«Собі добра не жду і людям не бажаю—
І зберігаю лінію свою:

З письмом святым просунуся до раю,
Та Чортом залишуся і в раю».

*

Я зустрічав таких:
Заради честі й слави
Читають «Капітал» та рвуться до мети,
А думають,— мов той лукавий,—
І в комунізм приватником ввійти.

СТОРОЖ У ВІДПУСТЦІ

В артілі знають сторожа Кузьму —
Він славу заслужив на добрім ділі.

Сам голова вклоняється йому,
Найкращому із сторожів артілі.

Ніколи злодій трісочки не взяв
Там, де Кузьма добро сторожував.
За це Кузьмі і премії, і квіти.
І дехто вже збирався бюст ліпiti.

Та трапилась історія така.
Злодюга на току набрав мішок ячменю.
І тільки взявся до мішка,
Як на плече лягla чиясь рука:
Попався злодій, наче муха в жменю.
Оглянувся: о господи, Кузьма!
Про втечу й думати дарма.
А сторож:— Стій!.. Ось я тобі піддам.—
Знітився злодій:— Що ви?.. Що
я чую?—
Кузьма оглянувся:— Чого ж сваритись
нам?
Бери, неси... Я вже не сторожую.
Коли б спіймав раніш... А зараз що?
Тягни!

Я у відпустці.
Набираюсь сили...

Там, на току, обох їх і схопили
Колгоспники, що вийшли на лани.

*

Даремно, бачте, гіпс місили.
На службі завжди чесний був Кузьма.
А честі громадянської нема.
Чи, може, у відпустці, на покої?
Ні, не було такої.

СВІТЛА САЖА

Журилась Сажа:
— Доленько моя!
Ну хто сказав, що чорна я?
Я не така! Я світла!.. Боже милий!
За що мене злі люди
очорнили?

ДВІ ДУГИ

Зустрілись на подвір'ї
дvi Дуги.
Одна на другу глянула:— Ги-ги!..—
А потім ще й слівцем шпигнула:
— Нещасна!
Як тебе зігнуло!..

ЧЕСНИЙ КІТ

Клянеться Кіт:— Не краду молока!
І не боюсь ніякої догани.
До молока не суну язика...—
І правда це.
Та правда ось яка:
Кіт має доступ до сметани.

БЕЗРОБІТНИЙ ЧОПОК

— Ох-ох!— сказав Чопок.—
Невже нема незаткнутих дірок?
Обридло вже валятись на задвірку.
Уткніть кудись...
Знайдіть для мене дірку!

ДВА ОСЛИ

Щоранку у дворі співали два Осли —
До хрипоти, змагаючись, ревіли.
І дуже задоволені були...
По-своєму мистецтво розуміли.

ВІКТОР ЛАГОЗА

ПЕРЕУХВАЛИТЕЛІ

— Товариші, я вас усіх зібрав сюди,
Щоб вирішить питання раз і назавжди:
Нема проходу нам до водопою —
Каміння та рови, накидано гілляк.—

Ведмідь аж лапи звів над головою
І так

закляк

(До жесту клишоногий був мастак!).

— Я покладаюся на досвід ваш
і вміння —

Кому доручимо прибрати каміння?.. —

Сопутъ Олені, мнуться Кабани,
В Лисиці раптом заболіли зуби,
Єнот принишк, не дишуть Барани,
Зайці скovalися за дуба —

Хто хочеш, тільки б не вони!

Каміння та рови? Нехай їм грець!

І раптом — ніби в спеку вітерець —

Басок Осла до звірів донесло:

— Дамо Кротові перевагу в справі —
Це ж хліб його, його це ремесло.

— А хай тобі! Нарешті пронесло!..—
І пнуться вгору лапи — ліві й праві.
...Минуло місяців із два. Роботі — строк.
І знов Ведмідь скликає звірів під дубок.
— Нема проходу нам до водопою,
Дарма призначили Крота,—
Хитає косолапий головою.—
У нього сила, бач, не та.
Я покладаюся на досвід ваш і вміння —
Кому доручимо прибрати каміння?..—
І знов сопуть Олені, мнуться Кабани,
Єнот принишк, не дишуть Барани,
У Лиски колька вдарила в живіт,
В Зайців між вух пробився піт —
Хто хочеш, тільки б не вони!
І бас Ослиний знову рушить тишу:
— Тепер призначимо сіреньку Мишу!

*

Ви кажете — герой ці знайомі?
Ще б пак! Їх списано у вашому завкомі.

КУЗЬМИЧЕВА МОРАЛЬ

А Васька слухає та єсть.
I. A. Крилов

Оце на днях до Зава в кабінет
Блідий, залитий потом
(Спішив, аж гув паркет!),
Влетів Помзав з відкритим ротом.

— Ось тут... Ось нас... У цій
стatti... —

Здушила бідного задишка.—
Про неподобства... Про оті...
Я ж вам казав... Тепер нам —
кришка!..

— Та що за диво ти приніс?.. —
Промимрив Зав, задерши ніс.
Помзвав стойть, белькоче.
Читає Зав. Очима лупа,
Сопе, ногою тупа...
Та враз як зарегоче,
Немов його взяло за пупа.
— Оде так пишуть!.. — каже не без
втіхи. —

Еге ж! Тепер йому біда!
Дісталось добре на горіхи —
При нових вінниках згада.—
На Пома глянув з-за плеча:
— Чого рознюнівсь, мов панич?..
Так то ж сусіду лають, Лукича,
А я ж — Кузьмич.

ПЕНЬ

Чи то вночі, чи то удень
Хтось їхав під хмільком на возі,
Рвонулись коні на узвозі,
Упав із воза Пень,
Ліг на самісінькій дорозі.
Тут треба б виласть розсяву,

Підважить Пня й скотити у канаву.
Та ні — Петро потилицю шкрабе,
Назар же морщить лоб,
Кіндрат бере цабе,
А Сидір — цоб.

— Не мій Пеньок, а чорт би його взяв!..
— І я його туди не клав! —
В об'їзд, через баюру,
Той бричку пре,
той — хуру.

І мало не щодня
То трісне вісь у возі,
То лусне спиця, то люшня,
А Пень і досі
Лежить ще на дорозі.
Ото пень!

*

Трапляється чувати,
Що часом не дають дороги бюрократи.
Братове, а скажіть мені:
Хто кляті Пні
З доріг за вас повинен відтягати?

ПОЛІНО

Осикове Поліно ледве тліло,
Зате на всю околицю диміло
Та ще й сичало день при дню:
— Немає диму без вогню!..

ГНІВЛИВА СВИНЯ

За оранку хвалили раз Коня.
Почувши те, розгнівалась Свиня:
— Дива!.. Обое землю рили...
Йому—хвала, мене ж—побили!..

ГАДЮЧА МРІЯ

Сичить Гадюка, звившись в клуб:
— Слоном я хочу бути!..
Поглянь, який у нього зуб,—
Ото, мабуть, у нім отрути!..

ЧЕСНА ВОРОНА

На фермі підсвинок пропав.
Крутнулися сюди,
Метнулися туди —
Хтось пальцем на Ворону показав:
Він бачив, пробі,—
Свинячий хвіст тримала Гава в дзьобі.
А та,
Коли приперли:
— За що наруга?.. З-за хвоста?..

Де ж видано, щоб свіжину Ворони жерли?
Як бачите — я підсвинка не крала:
Його поцупили Вовки.
Іх бийте — хижаки!
А я?.. Я покидьків лише чекала.

*

Вовкам у нас знайдеться кара.
Та розбирає справедлива злість:
Хіба ота Вовкам не пара,
Що покидьки Вовчині єсть?

ДУПЛО

Якось у затінку опівдні
Дупло
Хвалилося Шпаківні:
— Я всім даю тепло,
Усі для мене рівні —
Сім'я Шпаків, сім'я Синиць...
Притулок є для птиць й не птиць:
Хто житиме, — мені байдуже.
— У цьому-то й біда, мій друже,
Що ти без роздумів і мук
Разом з птахами часом грієш і Гадюк.

*

Замість моралі скажем сумно й тихо:
Велике лихо,
Коли й людських сердець і душ тепло
Скидається порою на Дупло.

СОБАЧІ М'ЯСНИЦІ

Аби від Вовка зберегти отару,
Собак з десяток кинули в кошару.
Звичайно, добра міра —
Повіявсь з того краю геть бандит.
Коли в загрозі власна шкіра,—
Не дуже мучить апетит.
Та і в Собак, на жаль, пішли м'ясниці:
Щодня
Коли не Ярку, то Ягня
Для них несуть з різниці.
Шкребе Чабан потилицю і пліш:
— Біда! Отара гине ні за гріш —
За місяць стільки сплюндурували,
Що, мабуть, капосні Вовки
Від заздрощів у лісі поздихали.—
І він не помилувсь-таки —
Вовки, можливо, й не подохли,
А от прибутки від отари знову всохли.

*

До байки знайдеться й примовка:
Біда, як Пси стають страшнішими за Вовка.

НЕПОРОЗУМІННЯ

Свinya, вхопивши по боках ціпком,
До Дуба хрюка:
— Що жолуді смачні,—приєднуюсь цілком,
Та як ти міг зростіть гіркого дрюка?..

ХОРОБРИЙ ТРЕЗОР

Скавчав Трезор, аж вив:
— Зубами Вовка б задавив!..
— То чом же не проявиш змоги?..
— Дрижать прокляті ноги!

БАТИГ-ТРУДЯГА

Батіг розхвицькавсь над Конем:
— Оде так ми!.. Дивися, як орем!..

МИХАЙЛО БІЛЕЦЬКИЙ

СВОБОДА НАША НЕ ДЛЯ ХИЖАКІВ

Голодний Вовк спинився на узліссі
Десь недалеко від села.
Над хатами димок спокійно вився,
Колгоспна череда додому з поля йшла.
У Вовка хижі загорілись очі.
Вже м'ясо на зубах відчув хижак,
А в роті крові смак.
Подавсь до хат, не дочекавшись ночі.
Назад він причвалав ледь теплий, весь
побитий.

Відсапався, завив несамовито:
— Не вірте їм! Де в біса в них свобода?
Я бачив сам! Я щойно звідтіля!
Хто Вовкаvb'є, той має нагороду,
А Вовкові — не загризи й теля!..—
І він поповз у хащі
До Вовків...

*

Свобода наша
Не для хижаків!

ПЕРЕДОВА ЧЕРЕПАХА

Бобер додому брів пізенько вже з роботи,
Аж бачить — Черепаха сунеться навпроти.

— Куди ти? —

Загордилась:

— Звідси не видать!

Біжу оце сусідам досвід передатъ...

— Який там досвід? Ти завжди позаду,
Соромиш всю громаду!

— Е, ні, брат... Нині я передова!

Тепер мене усюди славлять.

За приклад ставлять.

— Овва!

— Так! Щойно у одній з газет
Надрукували мій портрет.

— За що ж тобі і шана, і подяка?

— Перемогла в змаганні Рака!

ПІЧ І ДРОВА

Узимку довелось підслухати мені,
Як Квіти, що стояли на вікні,
Завзято Піч хвалили:

— От Піч так Піч!

Коли то запалили,

А тепло, мов в теплиці, всі ці дні.

Хоч за вікном зав'южилась зима,

А нам і горенька нема! —

Озвався на столі рум'яний Коровай:

— Не Піч, а рай!
Я в ній побув хвилин п'ятнадцять, може,
А бачите, який рум'яний і пригожий!—
І довго ще точилась річ
Про Піч.
За Дрова, що в ту Піч щоранку підкладали,
В розмові й словом не згадали!

ЛЕВ-ПРАВДОЛЮБ

Лев скликав лісову громаду
На нараду.
І заревів:
— Не потерплю! Доволі!
Живуть звірята в лісі, як в неволі.
Їх кожен зневажає, навіть б'є,
У кого сила є!
У мене скарг зібралося — гора.
Славілля це кінчатъ пора! —
Він тут же наказав Бурмилу:
— Усякому, хто задирає носа
І на підлеглих поглядає скоса,
Ти наступай на хвіст, не дивлячись на рило!

Ведмідь за справу взявсь,
Її він полюбив.
Вкладав у неї силу всю і хист.
Та Лев прогнав його
Ще й добре попобив.

Ведмідь і Леву наступив на хвіст!

МАТУСИНІ ПАНЧІШКИ

Жила в господі Киця-біолиця,
І був у Киці син один.
І так вона його любила,
Що й розказати несила.
Не те, що, скажем, принести водиці,—
Вмиватися його не заставляла Киця.
Боялася на вулицю пускати,
Хіба що у садочок біля хати.
А щоб не бив, гуляючи, він ніжки,
Зв'язала з вовни синові панчішки.
Раз вийшов Котик погуляти в сад.
Де не взялись Собаки,— він назад!
Дугою вигнув спину і подався,
На дереві, напевне б, врятувався,
Та капосні панчішки підвели —
Ті, що на лапках в Котика були,
Бо скільки не стрибав і не хапався
За дерево,— одразу ж обривався.

Попасті Псам на зуби — то не смішки!
Підводять іноді матусині панчішки.

ОСЕЛ І ЛИС

До Лиса доля занесла
Осла.
Невдаха, ледь переступив поріг,
звалився з ніг.

— Чому, мій голубе, розкис? —
Питає Лис.
А той йому:
— Порадь-но, що робити?
Як далі жити?
Ухвалу винесли мене з посади зняти
За те, що критики не хочу знати. —
І вигукнув, б'ючи себе у груди:
— Ще той не народивсь, хто вчити
мене буде! —

А Лис йому: — Овва,
Вухата голова.
В усьому бачу
Твою Ослячу вдачу!
Бажаєш без турботи керувати,
Навчися помилки, колего, визнавати!
Ось я, приміром, критику люблю,
Помилку визнаю раніше, як зроблю.
І скільки б я не помилявсь,
Хоч сто разів, хоч триста,
Показуюся —
І знову совість чиста!

ЧОГО, БУВАЄ, НЕ НАКОІШ СП'ЯНА

Хоч Заєць, як відомо, не п'яниця,
Та на весіллі й він напився на дурницю.
Додому брів як чіп.
Звалився під кущем
І на весь ліс захріп.
Тим часом бурелом промчався лісом,

Дубів столітніх вивернув до біса.
Прокинувсь Заєць, навкруги поглянув
Та й каже:
— Те, що пив, запам'ятав...
А от коли дуби з корінням вивертав?..
Чого, буває, не накоїш сп'яна!

МИКОЛА ЯРОВИЙ

«МИРОЛЮБНИЙ» ЛЕВ

Старезний Лев, згадавши давню звичку,
Роздер Теличку,
Що паслася на полі,
А потім пригадав поволі,
Що вчора ж тут, між трав,
Про мир гарчав:
— Один одного жер-р-ти годі,
Потрібно гар-р-р-но жити нам —
У мир-рі, дружбі, згоді,
Як панам! —
І ось тепер усі, побачивши м'ясце,
Спитали Лева:
— А як же розуміти це?.. —
Тут Лев заскрготів зубами:
— Вона ж була з рогами!
Блукала край дороги,
Вбивала Мух хвостом!
А нашо то корові смирній роги,
Якщо вона не дума язиком
Весь світ злизати!

А що, коли і я захочу роги мати?
І Вовк? Пантера?
То буде знов напружена між нами атмосфера
І неприємності одні...
Отож подякуйте мені,
Що, ризикуючи життям,
Я мир-р рятую вам!

*

Ця баєчка присвячена заморським хижакам.

ВОРОНА ТА СЛОН

«Вороні бог послав шматочок сиру»,—
Поважний Слон у байці прочитав
Й одразу ж наказав:
— А подзвоніть Вороні на квартиру,
Негайно викличте до мене на прийом!..—
І ось Ворона та стойть перед Слоном.
— Читав, читав матеріал про вас,—
Слон розпочав розмову щиру,—
Як вам колись, у давній час,
Бог відпустив сто грамів сиру...
Як з тою крихтою — і сміх і гріх —
Не впорались... Це може трапитись у всіх...
Та я гадаю,
Міркую все та прикидаю,
На сирі знаєтесь ви добре... Мова
Велась про вас іще у виступах Крілова...—
І от, без всяких перешкод,
Вороні Слон послав... великий сирзавод!

*

Щастить таким! Саме безлике,
Не впоралось з малим — йому дали велике!

ЛИСИЦЯ

Лисиця в школу вчитися прийшла.
А як вона ледачою була,
То, щоб уроки не робити,
Надумала учительку дурити —
Всі правила напише на хвості
Та приклади складніші і прості
І вгору лапу піднімає:
— Я знаю!
Я піду до дошки! —
Озветься так, помнеться трошки,
Хвоста до носа піднесе
І відчита, як з книги, все...
Отож знання у неї ті
Були не в голові, а на хвості!
Учителька помітила це діло —
На хвіст ногою наступила:
— Тепер відповідай! —
Лисиця так і сяк —
не зна нічого — й край...

*

Шановні друзі, учні й учениці,
А поміж вас нема подібної Лисиці?

ЦАП І ДУБОЧОК

Поважний Цап поглянув на Дуби,
Що аж до хмар закинули чуби,
У захваті прорік:
— Оце краса!
Вони верхів'ями сягнули в небеса,
Стоять в зеніті слави, величі, могуті,
Міцні, немов з заліза куті,
І, слухаючи шуми їх славетні,
Спиняються хмаринки швидколетні! —
Це все він випалив єдиним духом
І враз почув своїм Цапиним вухом:
— Як виросту, — я буду теж такий, —
То знизу обізвавсь Дубочок молодий,
Що листячком покривсь, закучерявивсь
мило.
— Ого! Занадто це вже сміло!
А втім, коли ти мовив так,
Дай спробую, який ти маєш смак? —
Промовив грізно Цап
І в рот вершечок хап! —
А ж захрумтів Дубочок, що попав під зуб,
А ж похилився вниз.
Завзятий Цап його до цурки б згриз,
До гілочки останньої обскуб,
Коли б Лісник в той час не нагодився.
Він справедливим гнівом запалився
І вигнав Цапа з гаю.

*

Ви здогадаєтесь, я знаю,
Яких я критиків тут на увазі маю.

БАРБОС

В однім дворі у Кицьки чи Кота
Барбос одгріз розкішного хвоста.
За хуліганство це, за люті до всіх сліпу
Два тижні вже сидів Кудлатий на цепу...
На третій як завиє, як заплаче:
— Даю я слово всім собаче,
Що і не гавкну ні на кого,
Лиш ланцюга зніміть оцього...—
Прохання це до відома взяли.
Ошийника, намордника зняли.
І весело герой на світ поглянув білий!
Аж тут, де не візьмись, Котяра потерпілий
Іде собі ледь чутною ходою...
Наш Пес на мить завмер...
А потім загарчав:— Ага, тепер-р-р...
Я поквитаюся з тобою...—
І вухо відкусив Котяці...

*

Повірили, як кажуть, злій Собаці!

ЮРІЙ КРУГЛЯК

ВОВК ТА ЯГНЯ

Одного разу серед дня
До річки забрело Ягня.
Аж суне Вовк і — до Ягняті:
— Я з'їм тебе, проклятє!..—
Ошкірився Вовчисько...
Враз —
По ребрах іклом тільки лясь!..
— Та на тобі лиш кості й шкіра! —
Осікся сірий...—
Назад, в кошару, зараз же чухрай,
Знайди Завферми й передай:
Якщо й надалі доглядати
Він буде так Ягната,
То я прийду і з'їм його колись...

*

Отож, Завферми, бережись!

ЗОЗУЛЯ І ПІВЕНЬ

— Як ти співаєш сильно і запально!
— А ти — талановито... геніально!
— Твої пісні на свіжі квіти схожі —
Я слухаю їй наслухатись не можу!..
— А ти співаєш на високім рівні,
Чарують світ твоїх пісень слова...

*

Колись було це між Зозулею і Півнем,
А зараз — між поетами бува.

ЯК ЗАЄЦЬ ВРЯТУВАВСЯ

Лев після сну хмільного встав,
Роззявив пащу й хекнув зблизька.
«Ну, як душок?» — він запитав
Ведмедя, Лиса і Зайчиська.

Ведмідь сказав царю: «Смердить...»
Лев скреготнув зубами строго:
«Та це ж образа!» — І в ту ж мить
Пропав правдивець клишоногий.

Вселився в Лиса переляк,
Він мовив: «Пахне, царю, пахне...» —
«Мені ти лестиш! Ти — хитряк!» —
І Лиса лапою бабахнув.

Очима Зайця пронизав:
«Тепер тобі казать належить!»
Затрясся Заєць і сказав:
«Пробачте, царю, в мене нежить...»

ЖАБ'ЯЧА КРИТИКА

— Ну ѿ виродок!
Убожество яке!
Лише дві лапи!
Вік би я плювала!
А шия?.. Як жердина!
Фу! Гидке!..

*

Так Жаба Лебедя в ставку критикувала.

СВИНЯ І СОНЦЕ

— Ти Сонце бачила? — спиталися в Свині.
— Звичайно, бачила! А чому ж ні!
Воно лежить зі мною у калюжі,
Жовтеньке, на гарбуз похоже дуже...

ЦАПОК

Уперся Цап. Мовчить як риба.
Просили, били — хоч би крок.
А показали моркув — враз подибав..:

*

Звик до хабариків Цапок.

СТРІЛЯНИЙ ГОРОБЕЦЬ

Горобчик каявся:— Я сірий... я клюю...
Бува, що краду я і хліб невіяній...
Недоліки усі я визнаю...

*

Той Горобець, видать, уже був
стріляний!

I ВАН МАНЖАРА

ЯК СПИСАЛИ ТЕЛИЦЮ

В бухгалтера Кислиці
Не стало кращої телиці —
В колгоспних обліках не стало.
Була телиця — і нема,
Неначе ѿ зовсім не бувало.
...Домаха — це його кума —
Сама
Не сподівалась
Корівку мати навесні;
Збирала гроші, клопоталась,
І раптом, наче уві сні:
— Давай, Домахо, могорич!
Худоба вже стойть в сараї.
Біжи і голову поклич,
Він в курсі дела, він не покарає.
Турботи зайві геть облиш
І скатертину не стели цю...—
І... «зашумел камыш»,
І... пропили телицю.

На другий день, як завжди на похмілля,
Оте прокляте зілля
Гнітило, мучило Кислицю,
Дихнути вільно не давало.

Схилився він на рахівницю
І взявся голову ламатъ:
«Телиці, значить, в нас не стало...
Куди ж тепер її списать,
Щоб вийшло чесно, по закону?
Коли начальству... до району
Одвозили пшеницю для млинців,—
Списали всю... на горобців.

Коли в коморі ми забрали
Чотири пуди сала,
То... на мишай списали.
Курчат і всяку свійську птицю
Постійно списуємо... на лисицю...
В яку ж графу упхнуть телицю?..
Хіба що знов списать... на вовка?

Ні, неловко:
За ним такий уже рахунок,
Що і за рік не зварить шлунок...
Коли б у цих краях жили
Всякі тигри, леви та орли,—
Графу знайшов би для телиці,
А то ж такий тваринний світ:
Не те що мамонта — куниці
Уже не видно стільки літ!
Збідніла звіром наша ера...»
І раптом усмішка з'явилася на лиці:
«Знайшов, куди сковать кінці!
Її ж могла забрать холера!?.»
І... заскрипіли пера,
І... вдарили печатку.

Готовий акт.
Печально, але факт!

*

А я б хотів, щоб для порядку
Холера й справді завітала
До тих країв
І не телицю — шахрайв
Усіх, як є, забрала.
Це й інших стукнуло б
У лоб,
І це — по-моєму було б!

ВЕЛЕЛЮБНА СИНИЧКА

Синичка —
Птичка невеличка,
Така приемна, повнолиця,
Що любо подивиться.
А Соловейко — птах сіренький,
І незавидний, і маленький,
Хіба що трошки симпатичний
Та має голос поетичний.
Було, Синичку як побачить,
Таку вже пісню заведе,
Що не почути більш ніде:
 То, наче
 В розпачі, заплаче
І з горя в смуток упаде,
То стоголосі переливи
Життя оспівують щасливе...

І так до самого світання
Перебирає срібні струни
Та все співає про кохання,
Аж вторять співу ніжні луни.
Синичка слуха, серце б'ється,
Синичці тій давно здається,
Що Солов'їна пісня ллється

Лиш тільки їй
Одній-одній.
— Коханий мій,—

Звернулася вона до Солов'я,—
Твоєю їй тільки буду я!..—

Але наступної неділі
Вона Чижу зустріла на дозвіллі
І рано-вранці на світанні
Йому освідчилась в коханні:

— Мені судився ти!.. Мені!..—

Минуло три-четири дні,
Й Синичка зрозуміла,
Яку помилку допустила:

В Чижу
Недобре серце і душа,
У нього є своя сім'я,

А він гуляє, веселиться...

Мершій полинула Синиця
У гай до Солов'я,
Але його вже там... нема!

*

Священну правду кажуть люди
(Синичка в тім переконалася сама),
Що зайця жодного не буде,
Якщо погнатись... за двома!

ВОВКИ-ВЕГЕТАРІАНЦІ

В однім глухім розкішнім лісі,
Звичайно, не у нас тут на Поліссі
І не в Карпатах,
Бо в нас Вовки давно перевелись,
А десь, колись,
В якихось там далеких Штатах
Зійшлись Вовки обміркувати,
Яку і як до рук прибрati
Їм земельку,
Щоб наситити пельку.
Три дні й три ночі клацали зубами!
У сварках билися лобами,
І тільки на четвертий день
Заліз премудрий Вовк на пень
І мовив так до зграй:
— Поважні джентльмени й сери!
В ці дні нової атомної ери
Довір'я нам, Вовкам, немає,
Бо всяк на світі добре знає,
Що ми, хоча й овечі шкури носим,
Та морди наші завжди у крові.
А що, як ми сьогодні проголосим,
У цю хвилину рано-вранці,
Що ми віднині — вегетаріанці,
І клятву всесвіту дамо,
Що більш м'ясного не їмо!?.
— Ідея!.. — заревла орава.
— Старому Вовку честь і слава!..
— Дайош перехід на траву!..
— Збувається, як видно, наяву
Святе письмо віднині.

Там сказано: Вовки і Леви, Вівці й Свині
 В одному будуть пастись лузі...
— Та це ж прекрасно! Геніально, друзі!...—
Почули Вівці, що збуваються слова пророчі,
 Й тієї ж ночі
 Пішли брататися з Вовками
(Бо в бога вірили, не те що ми із вами).
 Та як пішли до них у гості —
 Ніхто не бачив більш Овець:
 Вовки погризли навіть кості.

*

На цьому й баєчці кінець.

ПЕТРО КРАСЮК

СОЛОВЕЙКО І СЕЛЕЗЕНЬ

Одного разу Соловейко захотів
Сказати правду Селезню про спів.

— Не ображайтесь за те, що я
Осмілюся на ваші хиби тут вказати...

— На хиби? Ти? — І Селезень сердито
зирк на Солов'я.—

Ти що ж це, поучати
Збираєшся мене, старого співака?

І що за птиця ти така?!

Тебе ще і на світі не було,
Як я кричав на все село.

Та в мене, ках-ках-ках... У мене стаж!

— Не гнівайтесь. Про стаж я знаю,
І стаж я не чіпаю.

Все ж зауважую, що голос ваш...

— Мій голос? Ні,

Ти не доріс, мій друже, щоб мені
Смів зауваження давати!

Щоб я та слухавсь Солов'є?

Ти ба, чого він захотів!
Я не дозволю компрометувати
Ні стаж мій, ані спів!..

*

Однаке, щоб співати —
Не стаж, а голос треба мати!

СКРИНЬКА

Копаючи для льоху яму на городі,
Мефодій
На чималенкій глибині
Знайшов був Скриньку незвичайну,
Заховану ще в давні дні.
— Одкрить її негайно!..—
Але... зацмокав язиком:
— Замкнули Скриньку внутрішнім замком!
Щоб відчинить,— потрібне вміння...—
Тут би Мефодію озбройтись терпінням
Та підшукати до замка
Потрібного ключа.
Однак в Мефодія натура не така:
Узяв сокиру і... з плеча
Як рубоне щосили —
Лиш тріски від Скриньки полетіли,
Побився в ній і дорогий кришталь.
А жаль!
Біди із поспіху накоїв чоловік.

*

Той від Мефодія далеко теж не втік,
Хто в справу не вника, не підшука «ключа»,
А поспіша рубати із плеча.

ЦІНІТЕЛЬ КРАСИ

Осел квітник уздрів
І оставпів:
— Сп'янієш від такого аромату!
А красота?!
 Такої ще не єв!
Яка ж природа на красу багата!
А я красу цінити змалку звик...—
Сказав
 і пастися попхався у квітник.

ПРЕМІЙОВАННИЙ КІТ

Вдалося Мишеня Мурку́ зловить в коморі.
— Ах, молодець! —
 почулись голоси бадьюорі.—
За спритність премію він заслужив!..—
Мурка із місяць годували м'ясом.
Кіт за цей час роз'ївся, ожирів —
Лежить та лиш облизується ласо.
А потім в голову йому прийшло:

— Котяче кину ремесло:
Шматки від столу — це не Миші:
І не гонись за ними, і смачніші!..—
Тепер в комору й не затягнете Кота.
...Отак!

ПАВЛО ГЛАЗОВИЙ

ДЖЕРЕЛО І ФОНТАН

Крізь чорну скелю світле Джерело
Прозору воду в затінку лило.

А поблизу, серед жоржин і трав,
Фонтан грайливо бризки розкидав
І глузував з малого Джерела,
З його води, що слізкою текла:

— Нещасне, бідне, жалюгідне ти!
Навіщо й жити, як отак текти?
Дзюрчиш, безсиле, в тіні, в холодку
І квасиш грязь із глини та піску...

На мене ти, задрипане, поглянь,
Як граю я в ясно-рожеву рань,
Як наді мною райдуга-дуга
Вогнем горить, мов арка дорога.

Поглянь, як гордо в квітах я стою.
Самому небу в пику я плюю!

I, хвилькою всміхнувшись, Джерело
Фонтанові відповіло:

— Ти показний! Але не в блиску суть...
Увечері твій чорний рот заткнуть,
А хай заткнути спробують мене,—
Нутро гори прорву я кам'яне
І все ж таки до сонця донесу
Непоказну, живу свою красу.

БАЙКИ ПРО НЕВОЛЮ

I

В залізній клітці грізний Лев лежав,
На світ дивився стомлено і строго.
Прийшов Шакал зачуханий до нього,
Глумливо зуби скалити почав:
— Чому про Лева слава йде така?
Чом хвалять всі скотину цю спесиву? —
І, показавши Леву язика,
Він смачно плюнув на розкішну гриву.
Лев тільки ікла гострі показав —
Забило дух лихій, нікчемній тварі.
Насмішника цар звірів запитав:
— А ти мені сказав би це в Сахарі?

II

Мучитель звірів клітку Лева
Поставив рядом з ящиком Свині.
Тряслася довго клітка металева,

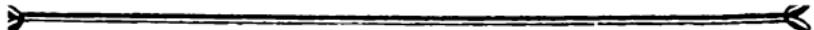
Як струни, грати дзенькали міцні.
Лев лютував:

— Я гордий цар звірячий,
Тому веління слухайте мої:
Щоб я Свиняки близько тут не бачив,
Не чув бридкого рожкання її!
Свиня йому:— О царю, ви наїvnі!
«Я цар... я гордий...» Що за маячня?
Вгамуйтесь! В неволі всі ми ріvnі,
Що гордий Лев,
що я — Свиня!

ПОДЯКА

Старий Барбос щодня
Навчав Щеня
Дорослих псів кусати.
Щеня було мале,
Але до того зле,
Що важко й описати.
Легенько й весело ішла наука та.
Радів Барбос,
радів, дурило!
А чим Щеня старому заплатило?
Та тільки тим,
що довгого хвоста
По саму спину відкусило.

Не жаль учителя,
й хвоста його не жаль.
Оце і вся мораль.

ПЕТРО РЕБРО

СТРУЖКА

Стають у чергу до Рубанка Дошки:
— Зніми з нас стружку, ну зніми
хоч трошки,
Бо хочемо ще кращими ми стати!

*

Виходить, стружку корисно знімати!

БЕЗ НАТЯКІВ!

— Бе-бе-без натяків! —
ревнув Баран зухвало,
Коли його
по імені назвали.

НА КОРОТКІЙ НОЗІ

Маленька Кузьочка одна,
Задравши хвацько хоботок,
Якось питала у Слона:
— Ну, як ся маємо, браток?

ЧОМУ МОРЕ СОЛОНЕ

Морський Бичок, незвичний до роботи,
Упрів, як рив у мулі нору.
З тих пір вважа, що це од його поту
Солоним стало море!

ФІЛОСОФСТВУЮЧА СВИНЯ

Лежить Свиня в калюжі й гірко рюмса:
— Ніхто, ніхто мій не цінує труд,
А я ж за чистоту усе життя борюся —
Беру на себе бруд.

ПОЛІКАРП ШАБАТИН

НА ПТАШАРНІ

Як тільки встала зірка рання,
В піддашку біля хати
Старенька Курочка чубата
Одержала завдання:
Посидіть двадцять днів підряд
І вивести Курчат!
Але ж яка біда буває:
Лиш тільки в кошик сіла,
Лиш яйця обігріла,
Як Півень прибуває:
— Склика Індик пташину всю
громаду
До себе на нараду.
На денному порядку
Сьогодні зрання
Стойть питання,
Як треба розгрібати грядку.
Твоє,— сказав він,— перше
слово.
Приходь обов'язково!

— А як же яйця? —
Чубата стала хвилюватися. —

Я їх нагріла,
Вони остигнуть
І загинуть!

— Яке Індикові до цього діло?
Сьогодні, згідно плану,
Нараду провести належить,
А яйця хай полежать!
Про них ще говорити рано!

*

Бувають звички отакі
Не стільки в Індиків,
Як в деяких керівників!

БОРСУК І ЛИСИЦЯ

— Дозволь, Лисичко, запитати,
Який у тебе рід занять?
Живеш ти на широку ногу,
Міняєш хутро кожний рік,
Сніданок в тебе — курка чи індик,
Й ніхто не шле тобі нізвідки допомогу!
У тебе ціла купа діток,
Ти не працюєш цілий вік,
І Лис, твій чоловік,
Не йде з нори на заробіток!.
У лісі ходять різні гадки:
Звідкіль беруться ці достатки?

— Дивак ти,— мовила Лисиця,—
Хіба ж запитують у нас про це?
Не всі ж і люди йдуть трудиться,
Але щодня їдять... м'ясце!

БИК

Не сперечайтесь із Биком,
Він не погодиться із вами,
Як не докаже язиком,
Переконає вас рогами!

ПРОКІП КАНАВСЬКИЙ

ВОВК І СОЛОВЕЙ

Поміж густих кущів і трав
Голодний Вовк в гаю тинявся,
На задні ноги припадав,
Од вітру аж хитався.
Отак ішов він, гнувся, пнувся
Й на кущ горішника наткнувся,
А там невтомний Соловей
Веселу пісеньку співає,
Він над кубелечком сидить,
Маленьких діток розважає.
— Чого так веселишся і співаєш?
Чи ти мій ворог, далебі,
Чи, може, ѹ справді ще не знаєш,
Що Вовка люди били
Й собаками травили?
— За ѹ ж тобі отак попало, —
Питає Соловей,—
Напевне, лазив до овець?
А може, до свиней?

— Та ні!
Лошатко я піддер
В колгоспнім табуні.
— Отож-бо пам'ятай
І до колгоспного майна
Ти лап не простягай.

*

Хто вовчої натури,—
Позбудеться не тільки ніг,
А й шкури!

НАХАБА

В однім селі таке було:
Пішла Хазяйка погуляти,
А тут тобі, немов на зло,
Свиня втелефонилась до хати,
Обнюхала усе кругом,
Під мисником, під лавкою й столом,
І так заговорила:
— Порядку тут нема,
Нема мого тут рила.—
І враз вона порядки навела:
Цеберку перекинула,
Відро води по хаті розлила,
Побила миски всі,
Яєць з півсотні з'їла
Та її розляглась у всій своїй красі
І так тепер загомоніла:

— Тепер не хата — просто рай,
Хоч спи, хоч хрюкай,
Хоч пісні співай,
Це ти собі, Хазяєчко, запам'ятай!..—
Від задоволення Свinya аж
посміхнулась.

Коли це гульк — Хазяйка
повернулась.

— Ой лишенъко, та що ж ти
наробила!—

Розгнівалась вона,
І так уже Свинюку била,
І вздовж, і впоперек нахабу хворостила,
Що та із хати, мов стріла,
Чкурнула геть, аж край села.

А там в калюжу десь забралась
І дуже довго дивувалась:

— Не можу знати,
Чому Хазяйка виганя
Мене із хати?
Не доберу я до пуття —
Чому вона не хоче перейняти
В Свині нового способу життя?

ВОЛОДИМИР ОКУНЬ

БАРАН І НОВІ ВОРОТА

Ой як же здивувавсь Баран,
Від несподіванки роззявив навіть рота.
— Звідкіль,— кричить,— узявся цей
паркан?
І що це за нові ворота?
— Це я загородив,— Господар
обізвавсь,—
Щоб всяка твар город не толочила.
— Та як ти смів? Я тут пасусь!
— А зась!
Тепер тут сад зросте.
— Ну, це покаже сила!—
І, витріщивши очі, взяв Баран
Страшний розгін, наставив грізно роги.
Бац! Лобом об міцний паркан.
...Паркан стоїть, а дурень витяг ноги.

*

Заокеанські Барани,
Що звикли пастися в чужім городі,
В нові ворота ломляться, щоб шкодить,
А мають гулі та синці вони.

КЛЯТА ЦИБУЛИНА

Коли в Котлети новосілля,
У Оселедця іменини
Чи в Холодця бучне весілля,—
Всі кличуть в гості Цибулину.
А потім судять:
— Ох і клята!
Не поважа ні літ, ні чину.
— Оце на святі у Салата
Сам Помідор пустив сльозину.—
Після розмови отакої
Знов кличуть кляту,
Не забудуть.

*

То так: без правди (хай гіркої)
І свята справжнього не буде.

ЧЕРВИВЕ ЯБЛУКО

Ховаючись під листям
Від сонця та дощу,
Висіло Яблуко, дрібне і в'яле.
І хоч його, нікчему, не прохали,
Казало родичам:
— Я жити вас навчу.
Ви ще зелені —
Я вже пожовтіло.

Тож вірте: мало користі з ідей,
Які нас вчать робити добре діло.
Живіть для себе, а не для людей.

Ви печетесь на сонці,
Дощ вас мочить,
І ростете великі та дурні.
Таке життя — не по мені,
Не для людей, для себе жити хочу.—
Та ось дмухнув пустун вітрець
впівсили —
Зірвалось жовте Яблуко — і вниз
(Черв'як завівся в ньому й душу
згриз),

А там
Свиня знайшла його і з'їла.
І мудра Яблуня сказала:
— Діти!
Його наука не для чесних, ні.
Хто людям відмовляється служити,
Той догоджає, бачите, Свині.

АНТОНІНА ТОРЛЮН

БУЛЬБАШКА

Надута, важна, чимала,
По ріці Бульбашка пливла.
Підходить Віл напитися води
Й гукає Бульбашці:
— Пливи сюди!
Ану лиш, розкажи, де ти бувала
І що видала?
Та заодно й спочинеш тут у нас!
— Ти що, здурув!? — пропискотіла
Бульбашка-бродяга.—
Як сам лежиш весь час,
Так, думаєш, і я така «трудяга»?
Мені он скільки треба проплисти,
Щоб річку цю до моря відвести,
А то, гляди, ще зіб'ється з дороги...
Отак-то, Крутогорий.—
Ще покрутилась мить якусь
І раптом — лусь!
Немов її і не бувало.

А річка й досі котить хвилі
У повній силі
І навіть не помітила, що Бульбашки
не стало.

*

Ця баєчка про того, хто кричить,
Що він, мов, голова у всьому,
А глянеш — Бульбашка,
Од котрої нікому
Не гріє й не знобить!

БРАКУЄ ДРІБНИЦІ

— Подумаєш, чи й не трудар! —
Так про Коня пищав Комар. —
Я б іще краще працював,
Якби мене хто підкував.

IСАЙ НАУМЕНКО

ПАВУК І МЕТЕЛИК

Ледь вискочивши з пащі Богомола,
Обідраний Жуком, пом'ятий, кволий,
В чім народила мати — босий, голий,
Сидів Метелик у чагарнику
І долю проклинав свою гірку.
— Метелику! — Павук звернувсь
до нього,—
Ти подивись, який я добрий ткач!
Не плач!
Прийми мою, будь ласка, допомогу! —
І Хрестовик, не гаючи й хвилини,
В кущах почав снувати сюди-туди.
— Ось, — каже, — на сорочку з павутини
А ось костюм з прозорої тканини,
Ось чобітки... Живи, не знай біди!
— Спасибі за дарунки, друже мій! —
Сказав Метелик і мерщій
У подарунки взявся одягатись,
Узуватись.
Та краще б з Павуком не знатись!..

І от вже тихі вітерці гойдають
Метеликових крилець пелюстки.

*

Отак точнісінько допомагають
Слабким заокеанські Павуки.

ВЕРЕДЛИВИЙ СЛОН

Птахи і звірі об'єдналися,
І стала з двох контор одна.
Керівником Орла обрали,
Звільнивши Соқола й Слона.
Узявся Соکіл вартувати
Берлоги й гнізда, поле й ліс.
А Слон почав вередувати:
— Не те!
Не хочу!
Хай вам біс!—
Шукаючи Слону посади,
Начкадрів вибився із сил.
Нарешті сам Орел з досади
Слона до себе запросив.
— Чого,— пита,— тобі тиняться?
Посада сниться керівна?—
А Слон:
— Давай хоч місце Зайця,
Та збережи оклад Слона!

МАКАР І СОЛОВ'І

Макар ганяв телят на пасовисько.
Сидить, було, мовчить — анітелень.
І от в ясний травневий день
Макару Солов'ї вклонились низько.

— Послухай,— кажуть,— весняних пісень!
— А звідки ви: чи курські, чи московські?—
Макар сердито глянув з лободи.
— Ні, ми — місцеві, ми — дніпровські...
— Місцеві? Так летіть під три чорти!
Мені вас слухать зовсім нецікаво,
Не липніть, як смола.

*

Такий Макар готовий слухать навіть Гаву,
Лише б вона зальотною була.

АНАТОЛІЙ КЛИЧКОВ

БУНДЮЧНА КОЛОДА

На шахтному дворі Стояк скрипів:
— Я майже вік увесь в землі провів,
Я крівлю підпираю в лаві!
Якби не я
Та міць моя,
Не витримали б стояки трухляви.
Бо хто не зна,
Що на мені лиш держиться вона!—
Не витримав Комбайн бридні
(Він з лави тільки-но...
На нім сліди породи):
— Помовч! Ти, неотесана Колodo!
Не був ти в ній!
Бреши комусь, а не мені!—
Від цих убивчих слів
Стояк бундючний наче очманів.
Бо дійсно (треба тут внести поправку),
Не лаву підпирає Стояк,
а просто лавку,

Ось тут, на шахтному дворі,
А в шахті не бував відроду!

*

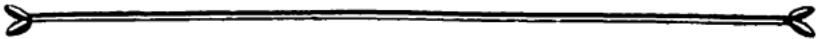
Скажіть, шановні шахтарі,
Чи не стрічали ви таку Колоду?

ШИМПАНЗЕ ТА ГОРІХ

Якось у лісі Шимпанзе
Знайшла на дереві Горіх
І Дятлові при всіх
Хвалилась:
— От мені везе,
Поглянь на знахідку добрячу,
Такий Горіх уперше бачу,
По розміру — як голова,
Що колір, смак — подібних не бува.
Я впевнена — Горішок не простий.—
Й за цим вона зубами надавила
І розкусила.
Але Горішок був пустий.
— Тук-тук. По-перше ніж когось
хвалити,—
Почувся голос Дятла з гілки,—
Спочатку треба розкусити,
Як роблять Білки.

НАВЧИВ!

Баран учив зеленого Папугу
Й хваливсь йому, як другу:
— О, я всьому навчу тебе!..—
Й навчив, як бекати «ме» та «бе».

I ВАН СВАРНИК

ПІВНЯЧА ЛЮБОВ

Раненько-рано у дворі
Чубатий Півень Качечку зустрів:
— Кумасю, кукурік! Здорὸвенька була!
Зажди-но, не спіши. Ну, як твої діла?
Скажи, ти Селезня тримаєшся ще й досі?
Таж він старий! Як гляну — крутить в носі!
Хитається з ноги на ногу,
Аж сміх бере, їй-богу!
Ти молода ще, він уже в роках.
Куди не ступить — «ках» та «ках».
Та з нього пил летить, старого точить
шашель.

Чи не докучив ще тобі той кашель?
Поглянь на мене — зовсім інша річ:
Для всіх співаю тричі кожну ніч.
Суспільству я ретельно так служу,
Раненько до роботи всіх буджу.
А що вже Кури бігають за мною!
Та серце в мене зайняте одною:
Тебе люблю і поважаю здавна —
Причарувала врода твоя славна.

Так-так, тебе, одну тебе люблю,
Тому я й кукурікаю, не сплю.—
І Качка вмить за Півнем побрела,
Хоч досі з Селезнем спокійненько жила.
Щасливі в парі так гуляли до обіду,
Поки з любові не залишилось і сліду,
Бо Півневі якось шепнули Кури,
Що в Качки ні краси, ані фігури...
Враз Качку розлюбив, дивитися не хоче,
Злетів на тин — в сусідньому дворі кокоче.

*

Мораль для Півня? Ні, для Качки:
Ми за любов гарячу — без гарячки.

ДУРЕНЬ НА МОЛИТВІ

Колись давно,
щє як пани були,
Якогось Дурня в церкву привели:
— Заходь у храм,— пожартували
люді,—
Молися, Дурню, розуму прибуде.—
Старається той Дурень:
Що не ступить —
То головою гуп! —
поклони лупить.
А все ж йому здається,
Що Бог із нього нищечком сміється.
На Дурня сум насунув,
наче хмара:

Глузую Бог, ну що за божа кара!
«Біда,— подумав,— що його робити,
Щоб Богові хоч трохи догодити?
Мабуть, мої поклони неміцні.
Які ж бо ті людиська всі дурні:
Ну хоч би хто один сказав мені,
З якою силою поклони бити треба,
Щоб молитви

таки дійшли до неба...»

Та як тарахне лобом до підлоги —
Тихенько зойкнув і відкинув ноги...
— Ой Дурню, Дурню, що ти
наробив?

Прийшов молитись — голову розбив!

*

Буває, дурень запопадливо-поштивий
Отак виконує вказівки й директиви,
Та жаль, лише з різницею одною:
Що лупить він чужою головою.

ДВА ЛЕВИ

У цирку на арені
Зустрілися два Леви здоровенні.
Молодший запитав свого сусіда:
— Скажи, колего, добре пообідав?
— Аякже, все одержую сповна:
Учора з'їв цілого барана.
Сьогодні — шмат жирненької
конини —

І так щоднини.

— А в мене, брат, життя погане:
Працюю на арені, як і ти,
Або ще й більш доводиться тягти,
А на обід — горішки та банани.

— Ну що ти мелеш, голово кудлата,
Так легковажно судиш навмання.
При чому тут робота і зарплата?

Найголовніше — це звання.

Хіба не знати,
Що в нас працюєш на посаді Мавпи?
Звичайно, зарплатня твоя мала,
Але гляди: прийде скорочення,

по тому

Опинишся в званні Осла —
Жуватимеш тоді саму солому.

*

То ще нічого: іноді по штату
Вручають Мавпі Лев'ячу зарплату.

КАВУН

— Оде Кавун! Такого Кавуна
Ще зроду ми не мали на баштані!
Гордитиметься наша сторона.

— А як же ті, останні?

— Та хай ім грець:
Посохли нанівець!

— А то ж чому?

— Та як би вам сказати?

До виставки готуєм експонати,
Вода, підживлення — усе йому.
Всі коло нього ходимо,
Постійно годимо,
Неначе тій болячці,
І висимо, як на сухій гіллячці,
А все ж Кавун, погляньте, чималий!—
Приглянулися:— Тъху! Гнилий!

*

Скажіть, керівники, отак між нами,
Чи не хизуєтесь, бува, гнилими
кавунами?

МИКОЛА БЕРЕЖНИЙ

З КОРІННЯМ!

— Послухай, Петре, що за біс —
Морока лиш одна, та й годі!
У мене вже бур'ян як ліс,
А в тебе чисто на городі!
Пололи ж разом і як слід...
Чи, може, в тебе більше вміння? —
Всміхнувсь на ті слова Сусід:
— Так я ж рубав бур'ян з корінням.

ЖУК-САНІНСПЕКТОР

У гай, найкращий із гаїв,
Жук-санінспектор залетів.
І — дивне діло!
Все те, що інші лиш хвалили,
Він чомусь гудив і чорнив.

А на прощання заявив:

— Ганьба! Нашо вже серед літа,

І то тут ніде відпочить! —

Всіх у гаю із толку збито,

Ніхто не може зрозуміть

І розгадати таку загадку.

Усе ж в зразковому порядку:

Алеї, парки, квітники,

Затишня, запах скрізь який —

Не гай,

А рай!

Коли ж дізналися в гаю,

Що Жук на смітнику, в гною

Завжди і днює, і ночує,

То репоталися до сліз:

Поганий ніс

Хороших запахів не чує.

КИЦЯ-БІЛОЛИЦЯ

Ви, певне, бачили цю Кицю:

Така тендітна, білолиця,

Чистенькі лапки, довгі вій,

Великий бант на ніжній шиї...

Гуляла, спала, їла і пила

Вона щодня, неначе у м'ясниці.

І народилась Киця, і жила

У Києві, в столиці.

Та раптом їй не повезло —

Послали Кицю на село

Мишей ловити у коморі.

Аж схудла раптом Киця з горя,
Змарніла з білого лиця...
Не камінь серце у Кота-отця:
— Це справа вже моєї честі!—
(Він був персоною в «Миштресті»).
Не спала також мама Киця:
Вмурликала якусь поважну птицю,
Що доні рано йти в життя,
Бо ж — Кошенятко ще, дитя!..
Відтоді днів пройшло багато.
У Киці є вже Кошенята.
Тепер причина, бач, проста:
Тримають діти за хвоста.
Ви скрізь пізнаєте цю Кицю:
Така тендітна, біоліця,
Чистенькі лапки, довгі вій...
Робить — не хоче і не вміє.

*

I я писати б не схотів
Про всяких Кицьок та Котів,
Якби у наш чудовий час
Їх не було ще серед нас.

ВАСИЛЬ СИМОНЕНКО

БАЛАКУЧИЙ ЛІХТАР

— Я Сонце б засліпив,—розхвастався
Ліхтар,—
Якби мене хтось підійняв до хмар.
За що йому та слава?
Аж обидно:
Воно ж сія, коли надворі видно!

КАМІНЬ

Він мовчки світ навколо оглядає,
І дехто думає:
«Мовчить?
Напевне, щось він знає...»

ТАКА СЛУЖБА

Собака день і ніч на всіх гарчить сердито.
А що ж йому робить?
Собаці треба жити.

ЯКЕ ЗУХВАЛЬСТВО!..

Сів Горобець і скаргу пише в суд:
«Від Солов'я життя мені немає —
Мої пісні, весь мій натхненний труд
Цвірінськанням, нездара, називає!»

IВАН НЕМИРОВИЧ

КІНДРАТ І ЙОГО ТРАКТАТ

Кіндрат,
Зварганивши трактат —
Теоретичних знань основу —
Куди лягло сто п'ятдесят порад
На тему: «Як рубати дрова?»,
Прибув до гаю,
Де сушняк рубають.
Під час обіду, витягши трактата,
Кіндрат

для дроворубів лекцію почав
читати.

У тридцяти «порадах» щиро
Він розповів, звідкіль пішла сокира;
Ще в тридцяти дав доказів чимало,
Що всі сокири — із металу
(Бо ж дерев'яною не нарubaєш дров!).
І після цього вже до діла перейшов:
«Треба брати топорище —
І невище, і не нижче,
А скраечку. Взять поліно,
Розігнути трохи спину,

Замахнутись і — рубати!—
Оде порада стоп'ятдесят».—
— У мене все. Питання в кого буде?
— Питання?..
— Зараз!!— гримнув сміх зусюди.—
Хтось дав Кіндратові сокиру в руки.
Хтось поліняку сучкувату кинув.
— Будь ласка, на основі вашої «науки»
Практично розрубайте цю дровину!—
Кіндрат
Заглянув у трактат.
Перегорнув його чомусь.
Сокирою як замахнувсь —
Замість поліна
По коліну
Себе самого — лусь!!

*

Яка, питаете, мораль?—
Ноги Кіндратової жаль.
Бо спершу ніж сідати за трактати,
Навчився б дрова хоч рубати!

ПЕРЕБОРЩИВ

Бухгалтер Сич,
Начальника уздрівши,
Підхоплюється з місця вмить
І голосно, на весь трамвай, кричить:
— Денисе Климовичу! Сядьте тут
скоріше —

Чого вам на ногах томиться!..—
Не встиг сказати,
Аж глядь —
На місце примостилася огрядна молодиця.
Тут Сич як верескне:
— А це що за нахаба?!
Негайно встаньте, ви — невихована баба!
Денисе Климовичу, дуже прошу сісти...—
Угору очі звів
І враз отетерів —
Начальник поглядом його був ладен з'їсти!

*

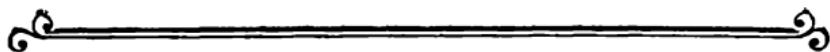
...Аж на зупинці Сич узняв усю причину:
Він вилаяв
Начальника дружину.

НЕ РОЗГУБИВСЯ

Цабе — важлива дуже птиця,
І з ним Лакуза — як годиться,
Пішли на полювання в ліс.
Коли це глядь — поміж беріз
Пасеться дикий кабанище.
Підкралися мисливці ближче,
Разом націлились притъма:
Ба-бах! — і кабана нема —
Лиш блиснуло на сонці пузо;
Сконав на місці...
А Лакуза
Заверещав дрібним фальцетом:

— Це тільки ви!.. З авторитетом!..
З талантом вашим керівним
Зуміли пострілом одним,
Одною кулею, нівроку,
Улучити звірині в око!..

— Даруй... Ти, брате, щось загнув:
Я ж зовсім навіть не стрільнув —
Осічку, бач, дала рушниця! —
Сказав Цабе — важлива птиця. —
Чим кабана я вбити міг? ! —
Лакуза спершу був притих,
А потім загорлав щосили:
— Ви... поглядом його убили!!!

ВАСИЛЬ ГОЛОБОРОДЬКО

ГОЛОВА ТА ГРОМАДА

— Чому ваш Голова немовби сам не свій? —
 Питав з сусідньої артілі дід Мусій
 У кума Гната Волокити. —
 Всім радість — весняна пора,
 А він блукає як мара
 З кінця в кінець, надутий та сердитий.
 — Ох, куме, — Гнат зітхнув, — аж сором
 говорити.

У вас вже поле засівають,
 А в нас плугів ніяк не відшукають,
 Коліс немає, борони побиті,
 І трактори стоять, немов пришиті.
 Коли б зимою Голова про все подбав,
 Тепер би клопоту не мав.
 — Він не подбав, а що ж робили ви?
 — Чекали вказівок від Голови.

*

Збагнули? Правду каже дід:
 Де Голова й Громада спільно дбають,
 Один на одного в роботі не кивають,
 Там справи йдуть як слід.

МУХА

Біда тому, хто в чарку заглядає,
Він тільки лихо пожинає,
Бо що хмільному кум чи сват,
Коли йому й сам чорт не брат.
І так з дурного розуму нашкодить,
Що потім лиш плечима зводить
Та кається. А що ж те каяття,
Коли немає вороття.
Отож хто має цю погану звичку,
Послухає хай байку невеличку.

Якось підвечір на банкеті
Чи десь в буфеті
На пробку з-під горілки Муха сіла
Та й оп'яніла.
І тут здалось їй здуру, що вона
Не менша від Слона.
А маючи такі і силу, й зріст,
Не важко й Леву накрутити хвіст.
Отак подумавши, сп'яніла ледащиця,
Мов навіжена, почала казитися.
Шумить, гримить, гуде, нечиста сила:
То Комареві поламає крила,
То бідну Бджілку стусоне у спину,
То вилає сім'ю Осину.
Все сходить з рук її, вередує Муха,
Ні старшого, ні меншого не слуха.
А вгледівши в куточку павутину,
Гукнула:— Ал! Попався, сукин сину.—
З розгону шасть на Павука...
Та й стала в павутинні сторчака.

МОДНИЦІ

Лисиця-модниця старіти почала.
Не спить, зітхає кумонька чванлива,
Бо добре пам'ятає, як була
Вона і пишна, і вродлива,
У модах задавала тон,
Та все минулося, немов далекий сон.
З роками наша Лисонька змарніла,
І шубку мовби міль поїла.
Щоб цій біді якусь-то раду дать,
Вигадниця на хитрощі пустилася:
Ріденьку шерсть у кільця закрутила
Та їй почала в гаю гукати,
Що це така зачісок нова мода
(А щоб від моди якось не відстать,
То іншому і голови не шкода).
Ох деякі Лисички молоденькі
Давай по моді шубки завивати,
Розкішні та пухкенські.
І так прикрасили свою звірину вроду —
Хоч з мосту в воду.
Бо стала кожна модниця оця
Ані Лисиця, ні Вівця.

*

...Отож, не поспітивши броду,
Не лізьте... в моду.

КОСТЬ ДЯЧЕНКО

ХИСТ І ХВІСТ

Мабуть, що Левові на зло
Безжально сонце так пекло,
Бо цар лісів до краю розварився.
Вже краще б він моржем родився,
Аніж наругу цю терпіть!..
Начальству співчував Ведмідь:
Топтався,

лапами розводив

І безпорадно задом тряс,
Чим Лева більш ще в гнів заводив.
Аж тут де Лис не взявсь.
Немов пропелером, умить
Хвостом як завертить
Під самим носом в Лева.
Де й спека ділася серпнева
Із Левового двору.
Відтоді Лис
Пішов по службі вгору.
Ведмідь же навпаки — униз.

Хоч дужчий був і розумніший
Від Лиса в безліч раз.

*

Чи не бува хіба і в нас,
Що на службовий ріст
Вплива не стільки хист,
Як хвіст.

СВИРИДОВЕ КОРИТО

Визнаючи ту грандіозну роль,
Яку відіграє в суспільстві сало,
Свиридові на думку спало:
Свиню
Свою
Під власний взятий контроль.
І взяв.
Корито вистругав їй нове,
Та не якесь там, а дубове.
Розмалював його, як ляльку.
Таке й не снилося кориту.
Ще й жирним шрифтом наостанку
Всмалив: «Бажаю апетиту!»
Одне лиш випустив із виду
(Та чи ж при успіхах таких
Було до дріб'язків Свириду?),
Що істи в нім Свині не дав.
А сам скоріш
Рихтує бодню, гострить ніж,
Макітру міє під ковбаси...

Свіння ж голодна на всі гласи
Фінал трагічно відгула
Та й ноги простягла.

*

Ото ж
Від міцності її краси
Порожнього корита
Свіння не буде сита.
Сьюрбай пісний, Свириде, борщ.
А що ж?

СМАКОПИСАКИ

«Відомо вже давно,—
В статті писала Курка,—
Що товчене пшоно —
Це найсмачніша штука
З усіх відомих в світі круп.
Тому і слід вважать
Завданням головним
І основним —
Серійний випуск ступ.
Під просо площа ширить слід
Шляхом осушення боліт...»
Як Качур все це прочитав,—
Ледь бідолаха не сконав.
Статтею вшкварив по статті:
«Таке ж трапляється в житті,
Щоб найнікчемніше пшоно
В статті підносилось, як ряска.

Та ляже ж пропадом воно!
Це ж не стаття! Сириця! Казка!
В ім'я пшона сушить болото
Під божевільний гуркіт ступ?!
Та за таку брудну роботу —
Негайно ж автора у суп!»
Про Качура ж писав Лелека,
Що Качур в стравах не кумека.
Бо у болоті всяк збагне,
Не ряска — жаби основне.
Писались ще статті чималі
В такому ж дусі і так далі.

*

Привіт від байки тим особам,
Що пишуть дзьобом,
А не лобом.

ХОЧ І ВЕРША — АБИ ПЕРША

На пропозицію начальства
Щодо піднесення рибальства
Біля одного із ставків
Зібрали снасті всіх зразків —
На конкурс — з міркувань таких,
Щоб відібрать найкращі з них.
Був Невід, Ятір тут, і Сак,
І Верша, й Вудка — словом, всяк,
Хто рибу міг дістать з води,
Були запрошенні сюди.

У товстелезних окулярах
Жюрі суворе надулось,
Щось дуже довго в циркулярах
Й товстих інструкціях греблось.
Усе годинники звіряло,
Щоб час, бува, куди не зник;
Чи мокра — воду куштувало,
На власний беручи язик.
Рибалок довго муштрували,
Щоб разом счасті опускали.
Нарешті подано свисток —
І счасті булькнули в ставок.
І все завмерло на хвилину...
Як счасті витягли — в усіх
Такої штуки, як рибина,
Було не знайдено й на сміх.
Знайшли! Мальок, за ніготь менший,
До Верші злякано прилип...
І з того часу стала Верша
Грозою всіх на світі риб.
Бо, згідно з конкурсним законом,
Чи Кит попався, чи Мальок —
А Верша стала чемпіоном,
Диплом загрібши і вінок.
І всюди вдарено депеші:
«До діла запровадить Верші!
А інші счасті всі змотать,
Списати і більш не випускатъ».
А далі підпис і печать.

Тож скільки губиться багатства,
Дерзань і справ передових
Через порадників таких
Та через їхнє ВЕРШОГЛЯДСТВО,

ХАРАКТЕРИСТИКА

Оскільки в бір
Шуліка поселився жить на днях,
Лев, як найстарший в лісі звір,
Знатъ зажадав: що він за птах?
І викликав Орла до себе,
Щоб той, як представник із неба,
Про новосела розповів.
Орел таких там теплих слів
Натикав Левові у вуха:
Ну, ангел з ангелів! Куди!
Що ввічливий, що смирний, старших слуха,
Порадиться, поділиться завжди.
Ще й скромністю Шуліку налатав:
Той вище від Орла ніколи не злітав.
Для достовірності Лев Курку ще спитав.
А Курка все навиворіт балака.
Шуліка — це найперший розбишака,
Убивця лютий і пірат;
Живцем хапає, ість курчат.
І так, катюга, всім допік,
Що вже птахам нема як дихать...
Лев, спантеличений до краю,
Зайшов від слів оцих в безвихідь.
Кому ж тут вірити? Не знає.
Стойть розгублено між Куркою й Орлом.

*

А я б повірив їм обом.
Бо ще життя маленьким тиражем
Нам видає таких (ох, ми ж їм і радієм!),
Що перед дужчими звиваються вужем,
А на слабіших кидаються змієм.

ЯК СЛІД ШТАТИ РОЗШИРЯТИ

У гаю начальство голови ламало:
Звірі прибувають, а посад замало,
Стало воно гриви скубти ще й гадати:
Що б його встругнути, щоб розширить
штати?

А в гаю, на горе, виріс кущ ліщини.
Виріс кущ ліщини — в двадцять дві
стеблини.

І прудке начальство, пошептавшись з бісом,
Бух! Наказ — і кущ той охрестило «лісом».
А як стали «лісом» кущ титулувати,
То й в гаю негайно помінялись штати:
Завкущем Ведмедя прислано рудого,
Сім Лисиць хвостатих секретарки в нього,
Чешуть язиками, скалять хижо зуби,
В люстра заглядають та фарбують губи.
Виросли там трести різні й управління:
«Головлист», «Травсектор» і «Сухе коріння».
В кожному паперів од землі й до стелі.
Скільки глянеш в лісі — шляпи та портфелі.
Та іще ж портфелі — хай їм вража Христя!—
В кожному не менше як по пуду листя.
Та й цього їм мало. Вищезвані шляпи
Стали нарікати на вузькі масштаби.
Стали вимагати від начальства хором,
Щоб не «лісом» звався кущ отої, а «бором».
Щоб були не трести, а не менш як главки.
Ну, і відповідно — переглянуть ставки!..

*

Вже й «тайгою» б кущ той здумали назвати—
Та немає лісу. Витоптали штати.

ТРИУМФ

Корова єсть, то й молока
Дає по совісті.
А інша
Для того тільки й ремига,
Щоб, вибачте, лиш гною більше.
Одна з таких, як ця Корова,
Дала на всю корівню слово,
Що по надою
Вона піде в передових.
І після слів негайно ж цих
Взялась змагатися з... Козою.
Таке тут ревище знялось.
Вже завдали усім робоги:
І нариси про неї, й фото...
Ось рік пройшов.
Підрахували.
То арифметика така:
Козу Корова обігнала
На цілу склянку молока!
І знов навколо вихвалення,
Тут діаграми, там портрет...

*

Вона б ще більш пішла вперед,
Якби з Козлом
Вступила у змагання.

ВУНДЕРКІТ

Кімнатний Кіт, йдучи по зоосаду,
На Лева і уваги не звернув.
Вважав, що мишоловницьку посаду
Той би ніколи не збагнув.

«НАРОДНИЙ» КАПІТАЛІЗМ

Нассавшись крові, П'явка згодна
Із тим, що кров у ній народна.

ЗРАЭКОВА ДОНЬКА

«Куди це ти збираєшся уже?» —
Пита Рябко у доньки у своєї.
«Там мати яблука в саду десь стереже,
А я піду погавкаю за неї».

АНАТОЛІЙ ГАРМАТЮК

ЛИСЯЧА НАУКА

Лис-батько в ліс приніс Курча
І так дітей своїх навча:
— З вас кожен мусить хитрим бути,
Уміти інших обманути.
На цей раз м'яса вам не дам —
Хай всяк шукає їжу сам! —
І тут озвалось Лисеня:
— А знаєш, батьку, бачив я,
Як біля лісу недалеко
Упав поранений Лелека.
Струмком лилася з нього кров,
Його бти легко поборов,
Ми всі були б по горло ситі...
— А де Лелека?
— Там, у житі... —
...Ні з чим із жита Лис прийшов,
Та вже й Курчати не знайшов —
Поїли діточки кохані.

*

Отак-то жити на обмані!

ВОВЧІ СЛЬОЗИ

*

Лев зрозумів
Лише тепер, на жаль:
Не Вовкові читать мораль!

ПІВЕНЬ-КРИТИК

Прослухав Півень Солов'я
Й прорік хвалу велику:
— Хороша пісня і твоя,
Та все ж не «ку-ку-рі-ку».

ЛЕВ ТА ІЖАК

— Затисну всіх,— нахвалювався Лев,—
Усіх зумію в лапи взяти!—
Та зирк — Іжак з-поміж дерев.
І змовк «затискувач» завзятий.

ПОГРОЗА

Гроziло Півню Каченя з води:
— Лиш підійди, негіднику, сюди!

СИЛА ЗВИЧКИ

Ведмедеві на зборах перепало
За те, що чухався чимало,
Любив пусті розводити дебати —
Все по-старому намагався керувати.
Ведмідь покаявся:
— Ну винен — визнаю.
Перебудую всю роботу я свою
У відповідності з сучасним духом.—
Запевнив і... почухався за вухом.

ОБРАЗА

На Кита Акула зла:
Проковтнуть, бач, не змогла.

ОЛЕКСАНДР ЛУК'ЯНЕНКО

КІНЬ І КОНИК

У зеленому лузі, на травичці шовковій, зустрілися Кінь і Коник.

— Привіт шановному родичеві! — застrekотав Коник. — Як діла на трудовому фронті?.. І досі воза в колгоспі тягаєш чи, може, одержав яке підвищення?

— Та чого нам, — відказав Кінь, — тягаємо помаленьку... А ти ж що поробляєш?

— О, ми, Коники, з ранку до вечора служимо мистецтву! Ось послухай, як я на скрипочку граю...

Кінь був ввічливий: він не сказав, що гра, яку йому довелося слухати, скидається на скрипіння погано змащеного воза. Він промовчав. А Коник подумав: «Ну, звичайно, я так і знав, що класика до нього не дійде. Темnota!»

БЕГЕМОТ НА РОБОТИ

Висунули Бегемота на керівну роботу: над цілим озером начальником призначили. Обрав Бегемот місце зручненькє — в очеретах, при березі, щоб не дуже глибоко, і приступив до керівництва. День в одну ніздрю посопе, день у другу — воно й не так обтяжливо, і завжди чути, що начальство на посту.

Та все одно посипалися на Бегемота скарги. Тут, бач, дно замулилось, там Щука безчинствує, в іншому місці ще якісь неполадки. От, їй-право, наче він сам усе вгледіти може.

Тільки Жаби раділи: «Пре-кра-красний керівник! Кра-кра-щого не треба...»

Ім дуже зручно було стрибати з Бегемотової голови в каламутну воду.

ЩУРИ

Один Щур живе в корабельному трюмі, другий — у колгоспній коморі. Один знає смак бананів і какао, другий вдовольняється зерном. Та чи є між ними істотна різниця?

Тільки не питайте про це самих Щурів. І один неодмінно назве себе морським вовком, а другий буде бідкатися, що працює, як віл.

ТАРГАН НА МИЛІ

Лежало на припічку мило. Підбіг Тарган: нюхнув, послинив, тернув ніжкою. З'явилась прегарна райдужна бульбашка. Ще постарається він, ще, ще — і ось уже десятки бульбашок пузирілися навколо, і кожна відбивала його енергійну діяльність. Це було захоплююче видовище.

А ж раптом Тарган посковзнувсь на милі — і впав з припічка просто в помийне відро. От і все... А бульбашки, звичайно, полопалися.

ЧОМУ ПАДАЮТЬ ГРУШКИ

— Невже в твоєму м'якому серці не знається місця для одинокого нещасного Черв'яка?!

Так скиглив Черв'як, плаzuючи перед наливною медовою Грушкою.

Серце в неї справді було дуже м'яке, вона не відмовила. І скоро впала, поточена, долі.

А Черв'якові нічого. Сюди-туди крутнувся та й поліз знову на дерево: там ще багато довірливих Грушок.

БУРЯК ТА БУДЯК

— І за що тому Бурякові від людей шана, не розумію! — дивувався Будяк.

Воно як глянути збоку, й справді дивно. Будяк розбудячився крислатий та пишний, малиновий його цвіт за версту видно. А Буряк виткнув при самій землі жмут гички — ото й усе.

Але ж дивитися треба в корінь.

ЖОВТИЙ ПОРАДНИК

— Зелені ще, а теж пнетесь в овочі! — гнівався Жовтяк на молоді Огірочки. — Ні, ви полежіть, голубчики, на грядці, пожовкніть, як я, — отоді, може, й буде з вас городина...

ДУПЛО В ДУБІ

— Тс-с-с! — шепотіла сусідам збуджена Осика. — Ви чули, в Дубі виявлено дупло. Хто міг би подумати! Тепер йому кінець, з такою штukoю старий не витримає першої бурі..

Новина переходила від дерева до дерева —
їй увесь ліс тривожно шумів. Мабуть, розбур-
ханий тим шумом, прокинувся Вітер, трусонув
балакунів за зелені чуби, завив сердито — і
здійнялася буря.

...Коли все вгомонилось, зламана, мов тріс-
ка, Осика лежала долі. А Дуб стояв, як завж-
ди, крислатий, могутній.

І про дупло в ньому ніхто вже не згадував.

ДЕНИС РУДЕНКО

ІЗ СВОЕІ ДЭВІНИЦІ

Ведмідь куняв,
Поснідавши раненько.
Аж гульк — Лисиця мчить раденько.
— Мишуню рідний, новина яка!
Від курника забрали вже Сірка!
— А де тепер його барліг?
— На пасіку взяли,
Щоб вулики стеріг.
— На пасіку?
Ну і щаслива псина!
В меду купається,
Як в молоці дитина:
І ёсть медок, і п'є медок,
Лягає спать на щільничок...
— Чому так думаешь, старий дивак?
— Чому?
Бо я робив би так.

СЕЛЕХОВЕ ГНІЗДО

На озері серед пташок веселих
З'явивсь поважний Селех.
Проплив по озері,
По бережку пройшов,
Найкращий кущ знайшов,
Шепнув до Качки:— Тут!—
А потім — ну кричать:
— Ках! Ках! Пораду хочу дати!
Збирайсь увесь пташиний рід.
Порядки наведем такі, як слід.
Збирайте скрізь
Галузки, і солому, й пір'я,
І берег стане чистим, як подвір'я.
Усе носіть туди, у верболіз!
— Оцей-то наведе порядки скрізь,—
Шепочуть птахи...—
Нам таке й не снилось...—
Сумлінно всі до вечора трудились.
А вранці все навколо загуло:
— Де Селех наш? Немов і не було.—
Аж тут Сорока підлетіла
І сміючись заскрекотіла:
— Гей, простаки!
При вашій допомозі
Гніздо він збудував,
Мов дім, у верболозі.

*

Хіба не так у голови Кіндрата
Зросла, як гриб, шестикімнатна хата?..

КАБАН І КУРЧА

Кабан з калюжі повертаєсь у хлів,
На стежечці Курча зустрів
(Воно в грязюку забруднило ноги):
— Хрю-хрю!
Тікай з дороги!
Ех, нечупара ти!
Мерщій-но до ставка лети
І добре покупайся,
Та більш мені таким не попадайся!
«Оде-то так,— подумало Курча,—
Сам — як мара, а митися навча».

ШПАКОВА НАРЕЧЕНА

— Я чув, ти сватаєш Сороку?
Чи, брате, не згубив ума?
Невже тобі красунь нема,
Що закохався в білобоку?
Вона ж —
На всі ліси брехуха,
Наклепи тільки ї слуха.
А злюка — страх яка! —
Говорить Голуб до Шпака.
А Шпак:
— Який же ти простак!
Хоч і брехлива, хоч і зла,
Зате ж племінниця Орла!

ЗАБУТА ЯБЛУНЬКА

— Погляньте, Яблунька вродила як!
— Плоди медові,
Добрий мають смак.
— Велика слава, кралечко, тобі!—
Стояла Яблунька
І думала в журбі,
А потім Соловейка запитала:
— Десяток літ я виростала,
В кінці садка забута,
У бур'янах,
Вітрами гнута...
Чому ж усім тепер я мила?—
Почула відповідь:
— Бо рясно уродила.

Примітку

Пилипенко Сергій Володимирович народився 10 липня 1891 року в Києві у сім'ї народного вчителя. Навчався в першій Київській гімназії, згодом — на філологічному факультеті Київського університету. 1912 року за розповсюдження нелегальної літератури був висланий з Києва і виключений з університету (III курсу). З початку першої світової війни — на службі в армії. З березня 1919 року член Комуністичної партії (більшовиків) України. В роки громадянської війни комдив Червоної Армії, відзначився в боях проти Денікіна і білополяків. Літературну діяльність розпочав 1917 року публіцистичними статтями, редактуючи газету «Український голос» (м. Рига). С. В. Пилипенко — один із провідних працівників радянських видавництв з перших років радянської влади на Україні. Член редколегії газети «Більшовик», редактор «Вістей», «Комуніста» і згодом «Селянської правди» у Харкові. З кінця 20-х років Пилипенко очолює науково-дослідний інститут Тараса Шевченка і редколегію двомісячника літературознавства «Літературний архів». Входить до редколегії «Літературної газети». С. В. Пилипенко — один із організаторів і постійний голова спілки селянських письменників «Плуг».

Перші байки написав 1918 року. Того ж року при підтримці О. Олеся в київській газеті «Відродження» вперше з'явилася друком байка «Воли». Перша збіока байок С. Пилипенка «Байківниця», що вийшла в Державному видавництві України 1922 року, була по суті першою збіркою байок в українській радянській літературі. Пізніше С. Пилипенко видав ще дві збірки оригінальних байок («Байки, 1927; «Свині на Дубі», 1932). Багато корисного зробив байкар С. Пилипенко

у справі налагодження взаємин з братніми літературами, зокрема з російською і її білоруською. Він часто перекладає — «переказує» — твори популярних тоді байкарів К. Крапіви, І. Батрака та ін. На матеріалі цих переробок було видано дві збірки «Коопивині байки» (1928, 1930) і «Батракові байки» (1929). Свої твори часто підписував псевдонімами Сергій Сліпий, Плугатар, Книгочий, Слухач та криптонімом С. П. 1963 року у Держлітвидаві вийшла збірка вибраних творів «Байки та оповідання». Помер С. Пилипенко 3 березня 1943 року.

«Свині на Дубі». Подається за однойменною збіркою 1932 р.

«Лисиця і Пес». Написана 1926 року. Подається за збіркою «Байки та оповідання» (1963).

«Мандат». Байка написана за сюжетом білоруського письменника К. Крапіви. Увійшла до збіоок «Байки» (1927), «Коопивині байки» (1928, 1930). Введена до антології М. Зеоова «Байка і притча в українській літературі XIX—XX вв.» (1931), звідки й передруковується.

«Два Муники і Глухар». Написана за сюжетом білоруського поета Я. Купали. Впеоше надрукована в журналі «Плуг» (1928, №№ 7—8). Вміщена в збірці «Свині на Дубі» (1932), за якою тут і подається. Введена до антології М. Зеоова «Байка і притча в українській літературі XIX—XX вв.» (1931).

Валер Прооноза (сатиричний псевдонім Василя Михайловича Елланського) народився 12 січня 1894 року в селі Козли на Чернігівщині в родині священика. Навчався в Чернігівській бурсі, духовній семінарії, не закінчивши якої, вступив до Київського комерційного інституту. Тут він стає членом дрібнобуржуазної партії соціалістів-революціонерів. З 1918 року належить до партії УПСР (боротьбистів). 1920 року, після IV конференції КП(б)У, цілком переходить до табору більшовиків. Згодом Василь Блакитний (політичний псевдонім В. Елланського) член ЦК КП(б)У, член ВУЦВКу і ЦВК СРСР. Під час боротьби з білополяками він — член Реввійськради 12-ї армії. Протягом кількох років очолював Держвидав України, був редактором газети «Вісти» ВУЦВКу та журналу «Все-

світ». Василь Елланський був одним з найактивніших засновників і організаторів літературного процесу після Жовтневої революції. Він був «фундатором найвидатнішого об'єднання пролетарських письменників «Гарт» (М. О. Скрипник) та засновником сатиричного журналу «Червоний перець».

Свою літературну діяльність В. Елланський розпочав 1918 року. «Удари молота і серця»—перша збірка поета-лірика Василя Еллана — вийшла 1920 року. Пізніше під псевдонімом Валер Проноза входять збірки гумору і сатири «Нотатки олівцем» (1924), «Радянська гірчиця» (1924) та «Державний розум» (1925). До них, крім фейлетонів, жартів, пародій, входили також байки. 1958 року у Держлітвидаві вийшла збірка вибраних творів у двох томах. Помер Валер Проноза 4 грудня 1925 року.

«Гра», «Про СІК, РИК і ОКРИК». Байки написані 1924 року. Введені до антології М. Зерова «Байка і притча в українській літературі XIX—XX вв.» (1931). Подаються за збіркою творів у двох томах.

«Звірячий мир», «Директор і Хробак», «Про «Розум». Байки написані 1924 року. Подаються за збіркою творів у двох томах.

Ярошенко Володимир Мусійович народився 1893 року в с. Яхниках Лохвицького повіту на Полтавщині в сім'ї народногочителя. Не закінчивши вищої школи, став учителювати. 1923 року перейшов на літературну роботу. Друкуватися починав російською мовою.

1917 року у Лохвиді вийшла перша збірка «Стихи». Згодом В. Ярошенко видає ряд поетичних збірок українською мовою, а також виступає як прозаїк і байкар. Іноді виступає під псевдонімом Воляр. В двадцяті роки він видав три збірки байок: «Чеоез рапіто», «Що їй до чого» (1924) і «Байки» (1926). Помер В. Ярошенко 1941 року.

«Точило», «Барометр». Байки входили до збірок «Що їй до чого» (1924) і «Байки» (1926). Введено до антології М. Зерова «Байка і притча в українській літературі XIX—XX вв.» (1931), звідки їх передруковуються.

«Приблуда». Байка увійшла до збірок «Що й до чого» (1924) і «Байки» (1926). Подається за першою збіркою.

Годованець Микита Павлович народився 26 вересня 1893 року в с. Вікнині Бершадського району на Вінниччині в сім'ї хлібороба. Початкову освіту здобув у церковнопарафіальній школі. Після закінчення в с. Степашках Гайсинського повіту двокласної учительської школи вчителює по селах Поділля. Перші ліричні та гумористичні вірші М. Годованця були опубліковані 1913 року в київській газеті «Маяк». На цей же час припадає і початок його байкарської творчості. 1914 року забраний на службу до армії. Революційний 1917 рік застає солдата М. Годованця у м. Ревелі (Талліні). Тут він бере активну участь у громадському житті, обирається депутатом до Ради робітничих і солдатських депутатів, веде українські відділи в газетах «Известия Ревельского Совета рабочих и военных депутатов», «Свободное слово солдата и матроса», «Ревельские известия». В цих газетах знову з'являються друком його ліричні вірші, писані українською і російською мовами. Цього ж 1917 року в ревельській газеті «Русское слово» з'являється і перша друкована байка «Свиня». Після Великої Жовтневої революції, повернувшись на Україну, вчителює у м. Кам'яниці-Подільському та навколоишніх селах. 1920 року за дорученням політвідділу 41-ї стрілецької дивізії зробив кілька перекладів з Д. Бєдного, які були видані окремою збіркою «Д. Бєдний. Байки і пісні». Вступає до Кам'янець-Подільського інституту народної освіти, але навчання змушений був залишити через домашні обставини. 1924 року переходить на газетну роботу. Спочатку працює у вінницькій газеті «Червоний край». Часто виступає під псевдонімом М. Струм, Струмок. Вступає до спілки селянських письменників «Плуг». М. Годованець — один із організаторів вінницької філії «Плугу» та альманаху «Струмінь». Згодом працює в редакціях газет і журналів у містах Житомирі, Харкові, Києві. 1927 року видав першу збірку своїх байок-агіток «Незаможник Клім». В наступні роки у різних видавництвах виходять інші збірки: «До добробуту й культури йдіть,

розвивши зліднів мури» (1928), «Парася на паастасі» (1929), «Будяки», «Довгоносики», «У колектив!» (1930), «Трактор і Рало» (1931) і «Байки» (1932). В цей час байкар також перекладає багато байок російських письменників Д. Бєдного та І. Батрака. В різні роки виходять його нові збірки: «Байки» (1957), «Осел на хаті» (1958), «Байки» (1960), «Заяча математика» (1961), «Вужі під яслами» і «Байки» (1963). В 1960 році до Декади української літератури та мистецтва у Москві було видано збірку байок М. Годованця в перекладі на російську мову — «Соловей в курятнике». Протягом останніх років поет активно вивчає світову байкарську класику. В творчості Езопа, Федра, Бабрія, Леонардо да Вінчі, Саманієго та інших байкар знаходить співзвучне сучасності, творчо переосмислючи його, пише свої оригінальні байки. Нова його книга байок «Ріка мудрості» (1964) є по суті першою спробою в українській літературі дати більш-менш повну збірку байок за сюжетами легендарного основоположника світової байки.

«К ручений Панич і Лозина». Написана 1923 року і мала назву «Хміль і Лозина». Вперше увійшла до збірки «Парася на паастасі» (1929). В переробленому вигляді ця байка включена до збірок 1957, 1958, 1960 і 1963 рр. Подається за останньою книгою.

«Г е д з і». Передруковується із збірки «Байки», «Рух», 1932.

«Д о б р и й В о в к». Написана 1954 року. Увійшла до збірки 1957 р. та, зі значними змінами, до збірки 1963 р., звідки й передруковується.

«Я к вони вола ділили», «Р а ти ц я», «Г а л а с у н и». Байки написані 1956 року. Увійшли до збірок 1957, 1960 рр. До збірки «Байки» (1963), за якою подаються тут, увійшли в переробленому вигляді.

«Х о м и н спадок». Вперше надрукована в журналі «Вітчизна» (1959, № 8), написана 1958 року. Увійшла до збірок 1960, 1963 рр. Подається за останньою збіркою.

«К о в а л ь та його Пес». Увійшла до збірок 1958, 1960 і 1964 рр. Передруковується з останньої книги. Введена також до збірників «Україна сміється»,

«Сучасні українські байки». В перекладі В. Корчагіна увійшла до збірки «Соловей в курятнику».

«Трамплін». Написана 1958 року. Увійшла до збірки 1960 р. В перекладі В. Корчагіна включена до збірки «Соловей в курятнику». В децю зміненому вигляді увійшла до збірки «Байки» (1963), звідки й передруковується.

«Ведмежі танці». Вперше надрукована в журналі «Вітчизна» (1959, № 8), написана 1958 року. Увійшла до збірок 1960, 1963 рр. Подається за останньою збіркою.

«Ведмідь і Гадюка». Написана за мотивами індійської казки. Увійшла до збірок 1961, 1963 рр., подається за останньою.

«Ховрах». Написана 1960 року. Увійшла до збірки 1961 р., в децю зміненому вигляді — 1963 р., за якою тут і подається.

«Капризний водій». Вперше надрукована в журналі «Вітчизна» (1962, № 4), написана 1960 року. Увійшла до збірок «Вужі під яслами» і «Байки» (1963), подається за останньою.

«Комар і Віл». Байка написана за сюжетом Езопа. Увійшла до збірки 1961 р. До «Ріки мудрості», за якою подається тут, увійшла в скороченому, переробленому вигляді.

Ілля Доля (псевдонім Попова Іллі Миколайовича). 1940 року у видавництві ЦК ЛКСМУ під своїм справжнім прізвищем видав збірку байок «Лукаві обличчя». Це була перша збірка, що з'явилася в українському радянському байкарстві після восьмирічної перерви по виході збірок С. Пилипенка «Свині на Дубі» і М. Годованця «Байки» (1932). 1956 року І. Попов під псевдонімом І. Доля опублікував добірку віршованих фейлетонів і байок під загальною назвою «Порядком дезинфекції» у колективній збірці «Пером під корінь», що вийшла у видавництві «Радянський письменник». І. Попов — автор поеми «Оляна», виданої 1929 року.

«Вітер і Хома». Передруковується зі збірки «Лукаві обличчя» (1940).

«Цап і Шкапа», «Верблюд і Комашка». Байки увійшли до збірки «Лукаві обличчя» (1940).

У збірці «Пером під корінь» (1956), звідки тут і передруковуються, опубліковані в дещо переробленому вигляді.

Карпов Микола Георгійович народився 1905 року в м. Барвінковому на Харківщині. В двадцяті роки М. Карпов виступає як активний селькор, друкуючи в харківських газетах дописи та віршовані фейлетони. 1925 року був висунутий на роботу в окружну газету Ізюмщини «Червона зоря». З того часу працює в партійній пресі Радянської України, зокрема в газетах «Радянське село», «Комуніст», «Советская Украина», «Правда України». Деякий час був редактором республіканського сатиричного журналу «Перець». Виступав під псевдонімами Дід Карпо, Н. Карпушкін, М. Юркович. М. Карпов навчався в Харківському університеті. Найулюбленіші його жанри — фейлетон, гумореска, байка. 1962 року у Харківському книжковому видавництві вийшла його збірка гуморесок і байок «І сміх, і гнів», за якою і подаються вміщені тут байки.

Крижанівський Степан Андрійович народився 8 січня 1911 року в м. Новий Буг Миколаївської області в сім'ї сільського шевця. Відомий літературознавець і критик. Доктор філологічних наук. Працює завідуючим відділом радянської літератури в Інституті літератури ім. Т. Г. Шевченка АН УРСР. Поет часто звертається також до жанру байки. До збірок «Гори і долини» (1946), «Срібне весілля» (1957) та «Ще не вечір» (1961) вони вводилися під окремими рубриками.

«У дав і Слон». Байка написана 1942 року. Передруковується зі збірки «Срібне весілля» (1957).

«Наклепник і Змія». Цю байку написано автором 1944 року. Подається за збіркою «Ще не вечір».

«Півень і Сонце». Написано 1956 року. Байка увійшла до збірок «Срібне весілля» (1957) та «Ще не вечір» (1961), з якої їй передруковується.

«Баран». Байка написана 1960 року. Подається за збіркою «Ще не вечір» (1961).

«Сірий Вовк і Дух Часу». Вперше надруковано в журналі «Дніпро» (1963, № 6) з деякими

відхиленням від оригіналу. Друкується за автографом, поданим поетом.

«Квочка і Курчата». Байка написана 1963 року. Передруковується з поданого поетом автографа.

Сліпчук Петро Олексійович народився 19 січня 1914 року в селі Мінини Малинського району на Житомирщині в селянській родині. Початкову освіту здобув у рідному селі. Пізніше, з 1930 р., навчається в Житомирському кооперативному та Коростишівському педагогічному технікумах. Але 1932 року за путівкою комсомолу добровольцем іде в Луганську область. Там працює спочатку наваловідбійником на шахті «Голубівка-100», згодом деякий час вчителює в школі при цій же шахті. Через рік за станом здоров'я змушений був повернутися додому. Деякий час працює секретарем сільради, а 1934 року за рекомендацією райкому комсомолу він, як активний селькор, переходить на роботу в редакцію районної газети. З тих пір П. Сліпчук працює як журналіст. Під час війни був у редакції районної газети на Саратовщині, на фронтовій радіостанції «Дніпро», а з 1943 року на довгий час залишається співробітником республіканської газети «Радянська Україна». На ці роки якраз і припадає початок його байкарської творчості. Перша байка П. Сліпчука «Цап і Скеля» побачила світ на сторінках журналу «Перець» у 1943 році. Перша збірка «Байки» вийшла 1944 року в Українському Державному видавництві. З того часу видав ряд інших збірок: «Людоїди» (1945), «Байки» (1950), «Як дбаєш, так і маєш» (1955), «Колоски та Будяки» (1957), «Отакі діла...» (1961), «За і проти» (1963), «Яка совість, така й честь» і «Мальований стовп» (1964). Байки — не єдиний жанр сатирика. В його доробкові велике місце займають також віршовані гуморески, пародії та епіграми. П. Сліпчук у співавторстві написав кілька творів для дітей. 1955 року разом з П. Калениченком видав збірку нарисів про Всесоюзну сільськогосподарську виставку в Москві «У чарівному місті». Має також ряд перекладів з І. А. Крілова. П. Сліпчук — член КПРС з 1943 року. Нині працює в редколегії журналу «Україна».

«Слонова дисципліна». Байка написана 1951 року. Увійшла до збірок 1955, 1957 рр. Подається за збіркою «Яка совість, така й честь» (1964). Введена до «Антології української поезії» (1957) та збірника «Україна сміється» (1960).

«Критична пригода». Байку введено до збірок 1955, 1957 рр. Подається за збіркою «Яка совість, така й честь» (1964). Введена до збірників «Україна сміється» (1960) і «Сучасні українські байки» (1962).

«Сірко та Сонце». Увійшла до збірок «Байки» (1950), «Колоски та Будяки» (1957) і «Яка совість, така й честь» (1964), подається за останньою. Введена до збірника «Сучасні українські байки» (1962).

«Упноважена Муха». Байка включена до збірки 1957 року. Під назвою «Муха на пасіці» в значно переробленому вигляді увійшла до збірки «Яка совість, така й честь». Подається за новим варіантом, надісланим упорядникові після виходу останньої збірки.

«Естет і онучка». Вперше надруковано в журналі «Україна» (1962, № 15). Увійшла до збірника «День поезії» (1963). Подається за збіркою «Яка совість, така й честь» (1964).

«Добра жіночка». Байка увійшла до збірки «Яка совість, така й честь», друкується за новим варіантом, поданим автором.

«Небезпечний Рябко», «Правнук Феміди». Подаються за збіркою «Яка совість, така й честь» (1964).

«Юліей». Вперше надруковано в журналі «Жовтень» (1964, № 3). Подається за збіркою «Яка совість, така й честь» (1964).

Іванович Володимир Іеронімович народився 14 липня 1905 року в м. Одесі в родині робітника. 1928 року закінчив робітфак, а ще через п'ять років — літературний факультет Одеського педінституту. В роки Великої Вітчизняної війни був учасником оборони Одеси, виступав із сатиричними віршами у військових газетах. Літературну творчість розпочав ще в довоєнні роки. Першу збірку «Свиня на пасіці» видано 1950 року під редакцією Остапа Вишні в Одеському обласному видавництві. Пізніше в різних видавництвах виходили

дить ще ряд збірок гумору і сатири: «Низенько кланяємось» (1953), «Рекомендована Лисиця» (1955), «Весела прополка» (1956), «Кропивою сміху по всякому лінху» (1957), «Перебендя посміхається» (1960), «На городі бузина, а за морем сатана» (1963). Відомий В. Іванович і як автор творів для дітей. окремими книжками було видано його казки «В білу сніговицю» (1956), «Іванові кавуни» (1958) та «Весняночка-лісовичка» (1960). 1957 року у московських видавництвах в перекладі на російську мову вийшли збірки «Веселая прополка» та «Кому пышки, а кому шишки».

Творчість В. Івановича жанрово різноманітна. В його арсеналі — гумористична казка, сатирична поема, інтермедія, гумореска, приповідка, помітне місце посідають також байки.

«Свиня на пасіці». Байку написано 1945 року. Увійшла до збірки вибраного «Перебендя посміхається», звідки й передруковується.

«Осел та Бджола». Написана 1948 року, введена до збірки «Перебендя посміхається», за якою тут і подається.

«Рекомендована Лисиця». Байка написана 1952 р. Увійшла до «Антології української поезії» (1957), збірників «Україна сміється» (1960) і «Сучасні українські байки» (1962). Подається за збіркою «Перебендя посміхається».

«Заець та Іжак». Байка увійшла до збірки «На городі бузина, а за морем сатана», звідки й передруковується.

Брежньов Геннадій Іванович народився 10 листопада 1913 року в м. Харкові. 1929 року, закінчивши семирічку, вступає до школи ФЗН при кондитерській фабриці «Жовтень». На цій же фабриці поєт і почав свій шлях робітника. Бере активну участь у роботі студії при клубі «Харчосмак». У співавторстві з акторами театру Революції пише ряд злободених інтермедій, що ставилися на заводських сценах. Це був початок літературної біографії поета. З 1932 року вірші Г. Брежньова починають систематично з'являтися на сторінках республіканських газет і журналів. Після демобілізації 1937 року працює літературним

консультантом харківської окружної газети. 1940 року в Чернівцях, де працював поет після звільнення Буковини, вийшла його перша збірка «Слон і його друзі на спортмайдані». Це були вірші для дітей. Під час війни, закінчивши офіцерське училище, працює в газеті «Боец РККА». В післявоєнні роки виходять дві книги лірики «Чолом тобі, земле» (1948), «На рідних берегах» (1951) та дві збірки байок (1951, 1952 рр.). Після смерті Г. Брежньова, яка сталася 7 жовтня 1953 року, твори поета були перевидані у збірках «Поезії», «Байки» (1954), «Весняний заспів», «Гумор і сатира» (1959) та «Вибране» (1963). Крім лірики і байкарської спадщини, значне місце в доробкові Г. Брежньова займають також переклади з літератур народів СРСР, серед них відзначається переклад п'єси Яна Райніса «Вій, вітерець».

Вміщенні тут байки подаються за збіркою вибраного (1963), упорядкованою І. Вирганом та П. Вороньком.

Байка «За є ць - бюрократ» увійшла до «Антології української поезії» (1957).

Косматенко Анатолій Денисович народився 3 жовтня 1921 року в с. Времівка на Донеччині в сім'ї селянина. Після закінчення середньої школи 1939 року був прикладаний до армії. Демобілізувався після закінчення Великої Вітчизняної війни, 1947 року. 1953 року закінчив Київський державний університет ім. Т. Г. Шевченка. Навчаючись в університеті, одночасно працював у редакції «Літературної газети». Творчий шлях почав 1947 року, друкуючи свої твори під псевдонімом Анатолій Троян. Перша збірка поета — «Байки» — вийшла 1953 року у видавництві «Молодь». 1956 року було видано ще дві збірки байкаря: «Кручені паничі» і «Нові байки». 1959 року видано збірку «Слово», куди увійшли, крім байок, також сатиричні і ліричні вірші, а 1965 р. вийшла в світ збірка «Сміх і гнів». Твори поета перекладалися на білоруську, російську, чуваську та інші мови. А. Косматенко — автор літературознавчих та критичних статей.

«Синій гусак». Байка увійшла до колективних збірників «Україна сміється» (1960), «Сучасні україн-

ські байки» (1962), а також до збірок поета «Слово» та «Сміх і гнів». Передруковується з останньої.

«Кіт і Кіця». Введена до збірника «Сучасні українські байки» (1962), збірок поета «Слово» і «Сміх і гнів», з якої передруковується.

«Кухар і Муха», «Ведмідь-рибалка». Байки увійшли до збірок «Слово» та «Сміх і гнів», за якою і подаються. Байка «Індик та Свиня» подається за збіркою «Слово».

«Заяча сповідь». Байка подається за збіркою «Сміх і гнів». Увійшла до збірника «Сучасні українські байки». Під назвою «Заяча промова» з деякими відмінностями увійшла до збірника «Україна сміється» (1960).

«Золоті Ворота». Передруковується зі збірки «Сміх і гнів». Включена до збірника «Україна сміється».

«Хома». Байка вперше надрукована в журналі «Вітчизна» (1962, № 12). Введена до збірника «День поезії» (1963), подається за збіркою «Сміх і гнів».

«Манна каша», «Дуля», Байки вперше надруковано в журналі «Дніпро» (1963, № 10), подаються за збіркою «Сміх і гнів».

Ключина (справжнє прізвище Ключник) Павло Юхимович народився 26 серпня 1914 року в селі Великий Самбір на Сумщині в сім'ї селянина. Після закінчення 1931 року семикласної школи колгоспної молоді був направлений на короткотермінові педагогічні курси, після яких став працювати сільським вчителем. У роки Великої Вітчизняної війни — в рядах Радянської Армії. 1944 року, повернувшись на село із госпіталю, почав писати і друкувати ліричні вірші та байки, які часто підписував псевдонімом П. Чарський. Цього ж року в журналі «Перець» надрукував свою першу байку («Ведмідь»). 1955 року виходить перша збірка П. Ключини «Байки», появу якої привітав рецензією-усмішкою О. Вишня. Згодом виходять збірки «Кропива» (1957), «Лев, Осел та Заєць» (1959), «Нові байки» (1960), «Пшениця і Куکіль» (1961), «Солові та Жаби» (1964) і «Муха на пасіці» (1965). Байка — основний жанр поета. Але П. Ключина — відомий також майстер пародії, продовжує звертатися він і до лірики, друкує оповідання,

1963 року в газеті «Літературна Україна» виступив із критичною статтею «Слово про байку». Окремі байки перекладені на мови братніх республік — російську, білоруську, а також на польську, болгарську, чеську. П. Ключина — член КПРС з 1951 р., заочно закінчив Глухівський педагогічний інститут, зараз працює в Карабутівській школі (на Сумщині).

«Соняшник». Вперше надруковано в журналі «Перець» (1952, № 15).

«Свиня у морі». Вперше надруковано в «Літературній газеті» (4.XII 1954). Байки введені до збірок «Байки» (1955), «Кропива» (1957) та до збірника «Україна сміється» (1960). Перша подається за збіркою «Муха на пасіці», друга — за збіркою «Кропива».

«Орел». Вперше видрукувано в газеті «Радянська культура» (16.I 1955). Увійшла до збірок «Байки» (1955) та «Кропива» (1957), подається за останнім виданням.

«Закохана Синиця». Передруковується зі збірки «Муха на пасіці»; увійшла також до збірки «Кропива» та збірника «Сучасні українські байки».

«Кінь і Собака», «Вовк і Мухи». Байки вперше надруковані в газеті «Колгоспне село» (16.VI 1957 та 29.III 1958). Перша увійшла до збірника «Сучасні українські байки», подається за збіркою «Лев, Осел та Заєць», друга — за збіркою «Муха на пасіці».

«Попрацював головою». Байка вперше надрукована в сумській обласній газеті «Ленінська правда» (14.IX 1958). Увійшла до збірки «Лев, Осел та Заєць», подається за збіркою «Муха на пасіці».

«Вовчі сумніви», «Спарувалися». Байки вперше надруковані в сумській обласній газеті «Ленінська правда» (18.X 1959). Перша — подається за збіркою «Пичениця і Кукіль» (1961), друга — передруковується зі збірки «Муха на пасіці».

«Свиня і Копачі». Вперше байка надрукована в сумській обласній газеті «Ленінська правда» (13.IX 1960). Подається за збіркою «Нові байки» (1960).

«Чорт і євангеліє». Байка написана за сюжетом болгарського поета Х. Радевського, подається за збіркою «Нові байки» (1960).

«Сторож у відпустці». Байку вперше надруковано в журналі «Перець» (1964, № 1). В деяло зміненому вигляді увійшла до збірки «Солові та Жаби», з якої й передруковується.

«Світла Сажа», «Дві Дуги», «Чесний Кіт», «Безробітний Чопок». Байки подаються за збіркою «Солові та Жаби» (1964).

«Два Осли». Байку надруковано в газеті «Літературна Україна» (24.IX 1963), подається за першодруком.

Лагоза Віктор Маркович 1955 року видав першу збірку «Байки». Згодом вийшла ще низка збірок байок та гуморесок: «Вчений і Колода» (1958), «Списати!» (1959), «Дармоїди» (1962), «Лихе зілля» (1963), «Пріпечатаний заєць» (1965). 1962 року видав збірку оповідань та гуморесок «І з медом, і з перцем».

«Переухвалитель». Байка вперше надрукована в газеті «Соціалістична Харківщина» (1957, № 9). Увійшла до збірок «Списати!» (1959) та «Вчений і Колода» (1958), за якою і подається.

«Кузьмичева мораль». Вперше надрукована в газеті «Соціалістична Харківщина» (1957, № 69). Подається за збіркою «Лихе зілля» (1963).

«Пень». Вперше надруковано в газеті «Соціалістична Харківщина» (1958, № 9). Увійшла до збірок «Списати!» (1959) та «Вчений і Колода» (1958), з якої й передруковується. Байка введена до збірників «Україна сміється» (1960) і «Сучасні українські байки» (1962).

«Поліно», «Гнівлива Свіня». Вперше ці байки було видруковано в газетах «Соціалістична Харківщина» (1959, № 92) і «Черкаська правда» (1959, № 216). Подаються за збіркою «Лихе зілля» (1963).

«Гадюча мрія». Передруковується зі збірки «Лихе зілля» (1963).

«Чесна Ворона», «Дупло», «Собачі м'ясиці». Байки вперше надруковано в газеті «Соціалістична Харківщина» (1962, № 5; 1963, №№ 46, 194). Подаються за збіркою «Лихе зілля» (1963).

«Непорозуміння», «Хоробрий Трєзор», «Батіг - трудяга». Байки вперше опубліковані в збірці «Лихе зілля» (1963), звідки і передруковуються.

Білецький Михайло Семенович народився 1910 року в м. Кобеляках на Полтавщині. Закінчив педагогічний інститут, а також Літературний інститут ім. Горького.

Під час Великої Вітчизняної війни — на фронті. 1943 року попав у полон. Був ув'язнений у концтаборі м. Хаттінген. Після війни працював кореспондентом обласних газет та журналу «Перець». Перші вірші почав друкувати ще в тридцяті роки. Віршований фейлетон, гумореска, байка — це основні жанри його збірок «Назустріч весні», «Розмова по широті», «З оригіналом згідно», «Лірика з перцем», «Про пеньки та опеньки», «Свій не свій — на дорозі не стій», «Засукавши рукава», «Якби Свині роги». Крім того, 1959 року у Львівському видавництві вийшла збірка прозових гуморесок «Генерал-безштанько». М. Білецький у співавторстві з В. Симаковичем видає п'есу «Зорі назустріч».

1965 року у видавництві «Советский писатель» вийшла збірка сатири М. Білецького «Засучивши рукава» в перекладах М. Андиферова.

«Свобода наша не для хижаків». Байка подається за збіркою «Лірика з перцем» (1957). Введена до збірника «Сучасні українські байки» (1962).

«Передова Черепаха». Байка увійшла до збірок «Лірика з перцем» (1957) та «Свій не свій — на дорозі не стій» (1962), з якої і передруковується. Введена до збірника «Україна сміється» (1960).

«Піч і Дрова». Байка подається за збіркою «Про пеньки та опеньки» (видавництво «Радянський письменник», 1958).

«Лев - правдолюб». Ця байка передруковується зі збірки «Свій не свій — на дорозі не стій» (1962).

«Матусині панчішки». Подається за збіркою «Лірика з перцем» (видавництво «Радянська Україна», 1957).

«Оセル і Лис». Подається за збіркою «Розмова по ширості» (видавництво «Радянський письменник», 1953).

«Чого, буває, не накоїш сп'яна». Подається за збіркою «Свій не свій—на дорозі не стій» (Держлітвидав, 1962).

Яровий Микола Прокопович народився 1914 року в Одесі у сім'ї вчителя. Закінчивши семирічну школу, навчається в Київському кінетехнікумі, а згодом працює в Київській та Вінницькій областях. Після демо-білізації працює техніком на Київській кіностудії художніх фільмів. 1951 року заочно закінчив філологічний факультет Київського державного університету. Зараз працює на літературній роботі. Перший свій вірш надрукував 1940 р. у вінницькій газеті «Молодий більшовик». З 1949 року М. Яровий виступає як поет-сатирик. Основний його жанр — гумореска, фейлетон. Серед інших жанрів звертається також до байки. Зокрема перша збірка гумориста «Одверто кажучи», що вийшла 1955 року під редакцією І. Гончаренка, містила чимало байок. Значно менше їх з'являється у наступних збірках: «Бриючим польтом» (1959), «Дороге опудало» (1963) та «Полиновий букет».

«Миролюбний Лев», «Цап і Дубочок», «Лисиця». Байки, що увійшли до першої збірки гумориста, за якою і подаються у нашому виденні. Вводилися вони і до збірника «Сучасні українські байки».

«Ворона та Слон». Увійшла до збірок 1963 і 1964 рр. Подається за останньою.

«Барбос». Подається за збіркою «Дороге опудало», 1963.

Кругляк Юрій Михайлович народився 27 жовтня 1925 року на хуторі Варуни Козельщанського району Полтавської області в сім'ї вчителів. Після закінчення середньої школи 1946 року поступив до Чернівецького держуніверситету на філологічний факультет. Наступного року перевівся до Львівського університету. Перший вірш опублікував 1948 року в журналі «Радянський Львів». Після закінчення університету в 1951 році працює в львівських газетах «Ленінська молодь», «Вільна Україна». З 1953 року — співробітник жур-

налу «Перець», завідує відділом фейлетонів. Перша збірка віршів «Звичайні люди» вийшла 1950 року. 1956 року видав збірку фейлетонів, байок та епіграм «Хрін і Лаврін». Згодом вийшли інші збірки аналогічного характеру: «Як бог наплутав», «Коротко кажучи» (1959), «Сім пучок перцю» (1962), «Смішинки» і «В чотири рядочки» (1963). Виступає також під псевдонімами К. Юр. і Ю. Круг.

«Вовк та Ягня», «Зозуля і Півень». Байки передруковуються зі збірки «Хрін і Лаврін» (1956). Введені до збірника «Сучасні українські байки» (1962). Перша увійшла також до збірника «Україна сміється» (1960).

«Як Заєць в рятувався». Передруковується зі збірки «Коротко кажучи» (1959).

«Жаб'яча критика». Байка увійшла до збірок «Коротко кажучи» (1959) і «В чотири рядочки» (1963), з останньої й передруковується. Введена до збірника «Сучасні українські байки» (1962).

«Свиня і Сонце», «Цапок». Байки включені до збірок «Коротко кажучи» (1959) і «В чотири рядочки» (1963), звідки й передруковуються.

«Стріляний Горобець». Байка подається за збіркою «В чотири рядочки» (1963).

Манжара Іван Олександрович народився 1 серпня 1930 року в селі Миколаївці-Вирівській на Сумщині в сім'ї службовця. 1954 року закінчив Київський державний університет ім. Т. Г. Шевченка і став працювати як журналіст. І. Манжара — член КПРС. Перші байки були надруковані 1952 року в газеті «Червоне Запоріжжя». «Гірка правда» — перша збірка байок, гуморесок і жартів — вийшла 1956 року. 1959 року видано другу сатиричну збірку «Геть сміття без вороття», з якої і передруковуються вміщені тут байки. Байка «Як списали телеграму» введена до збірника «Україна сміється».

Красюк Петро Харитонович народився 1 січня 1924 року в с. Трахтемирові Переяслав-Хмельницького району на Київщині в селянській родині. Після закінчення Переяслав-Хмельницького педучилища 1946 року став працювати вчителем Висоцької середньої школи на Ровенщині, в якій учителює і понині. Заочно

закінчив Ровенський педагогічний інститут. Перші байки були надруковані 1950 року в обласній газеті «Червоний прапор» та республіканській «Молодь України». 1957 року видав першу збірку «Байки та гуморески». Згодом вийшли ще дві збірки: «Яке коріння, таке й насіння» (1963) і «Премійований Кіт» (1964).

«Соловейко і Селезень». Увійшла до збірки «Байки та гуморески» (1957), а також до збірника «Сучасні українські байки» (1962), звідки й передруковується.

«Скринька», «Цінитель краси», «Премійований Кіт». Байки вперше видрукувані в газеті «Червоний прапор» (5.VI 1960; 13.VI 1962 і 21.VII 1962), увійшли до збірок «Яке коріння, таке й насіння» (1963) і «Премійований Кіт» (1964), з останньої й передруковуються.

Глазовий Павло Прокопович 1957 року у видавництві «Радянська Україна» видав збірку «Великі цяці», а 1963 року у видавництві «Молодь» збірку фейлетонів, жартів і байок «Карикатури з натури», за якою і подаються вміщені тут байки. Байка «Джерело і Фонтан» введена до збірників «Україна сміється» і «Сучасні українські байки». 1965 року видав збірку «Коротко і ясно».

Ребро Петро Павлович народився 1932 року в селі Білоцерківці на Запоріжжі в родині колгоспника. Закінчивши Запорізький педагогічний інститут, вчителював. З 1956 року працює в пресі. Член КПРС з 1953 року.

Перша збірка сатиричних віршів «Проти шерсті» вийшла 1958 року, друга — «Перо під ребро» — 1963 року. П. Ребро автор ліричних збірок «Заспів» (1955), «Вітер з Дніпра» (1957), «Родичі сонця» (1961), «Проміння серця» (1962), збірок для дітей, драматичної поеми «Любов сильних» (написаної у співавторстві з В. Захаровим), ліричної комедії «Детополі шумлять» та збірки нарисів і віршів про поїздку за кордон «У сусідів по планеті».

Подані тут байки «Стружка», «Без натяків!», «На короткій нозі», «Чому море солоне» та «Філософствує Свіння» передруковуються зі збірки «Перо під ребро» (1963).

Шабатин Полікарп Юхимович народився 9 березня 1919 року в с. Склименцях Корсунь-Шевченківського району Черкаської області в селянській родині. Навчався в Олександрійській школі культоросвітніх працівників. З 1939 по 1946 рік — на службі в Радянській Армії. Під час війни 1942 року вступає до лав КПРС. Після демобілізації, закінчивши філологічний факультет Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка, працює викладачем української мови та літератури, на партійній і радянській роботі. 1948 року в «Київській правді» друкує перші байки. 1956 року видавництво «Радянський письменник» видає колективну збірку гумору і сатир «Пером під корінь», до якої разом із творами К. Басенка та І. Долі була введена і добірка байок П. Шабатина під назвою «Осел, Кріт, Лисиця та інші». 1958 року виходить перша збірка П. Шабатина «Терниця». Цього ж року у видавництві «Советский писатель» видано його збірку в перекладі на російську мову «Не про зверей, а про людей». 1960 року добірка байок П. Шабатина друкується в колективній збірці «Хист і хвіст». Згодом виходить ще дві збірки байок: «Віялка» (1961) і «Дружні натяки» (1964).

«Н а п т а ш а р н і». Байка увійшла до збірок «Пером під корінь» (1956), «Терниця» (1958), «Віялка» (1961). Подається за останньою. Має різночитання. Введена до збірника «Україна сміється» (1960).

«Б о р с у к і Л и с и ц я». Увійшла до збірок «Хист і хвіст» та «Віялка». Подається за останньою. Має незначні зміни.

«Б и к». Увійшла до збірки «Віялка», звідки й передруковується.

Канавський Прокіп Федосович народився 1896 року. Проживає в селі Бейзамівці на Житомирщині. Самодіяльний поет-байкар. З 1935 року систематично виступав з читанням своїх віршів і байок перед населенням. До Великої Вітчизняної війни його як учасника художньої самодіяльності було запрошено до Москви на Всесоюзну сільськогосподарську виставку, потім брав участь у концертній бригаді, що виїздила в західні області України. 1958 року Центральний будинок народної творчості Української РСР видав збірку

П. Канавського «Байки», а 1960 року брошуру «Байкар Прокіп Канавський», до якої включено також чотиринацять байок поета. 1961 року в Київському обласному видавництві вийшла збірка П. Канавського «Хто працює, той і сяє». Вміщені тут байки подаються за збіркою «Байкар Прокіп Канавський» (1960).

Окунь Володимир Васильович народився 1919 року в селі Починно-Софіївці Новомосковського району на Дніпропетровщині. Здобувши середню педагогічну освіту, став працювати учителем. Учасник Великої Вітчизняної війни. По війні закінчив заочно Літературний інститут ім. Горького. В. Окунь — член КПРС з 1953 року, журналіст. Перша збірка, видана Дніпропетровським обласним видавництвом,—«Колгоспна весна»— книжка лірики. Друга збірка, до складу якої увійшли байки і гуморески,—«Дружба дружбою»— вийшла 1960 року. Добірки байок та гуморесок В. Окуня входили також до колективних збірок «Придніпровські усмішки» (1959), «Хист і хвіст» (1960), «Віддайте очі Сіркові» (1963) та до антологічних збірників «Україна сміється» (1960) і «Сучасні українські байки» (1962). 1964 року у видавництві «Дніпро» вийшла третя збірка гумориста «Непожаті лаври».

«Баран і нові ворота». Байка увійшла до колективних збірок «Хист і хвіст» (1960), «Україна сміється» (1960) і «Сучасні українські байки» (1962). З дещо зміненою мораллю байка включена до збірки «Непожаті лаври» (1964), звідки їй передруковується.

«Клята Цибулина», «Червиве Яблуко». Байки введені до колективної збірки «Віддайте очі Сіркові» та до збірки «Непожаті лаври», за якою і подаються. Остання байка має різночитання.

Горлюн Антоніна Архипівна працює в місті Нові Санжари на Полтавщині викладачем дитячої музичної школи. 1960 року в Харківському обласному видавництві вийшла перша збірка байок та гуморесок «Який Сава, така й слава», 1961 року в Полтавському видавництві — «Де мед, там і трутні».

«Бульбашка». Байка передруковується зі збірки 1960 року.

«Бракує дрібниці». Подається за збіркою 1961 року.

Науменко Ісаї Васильович 1960 року в Дніпропетровському книжковому видавництві видав збірку «Шляпа в шляпі». Добірка байок і гуморесок І. Науменка включена також до колективного збірника «Придніпровські усмішки» (1959). Вміщені тут байки подаються за збіркою «Шляпа в шляпі» (1960).

Кличков Анатолій у видавництві «Молодь» 1960 року видав збірку «Невеличкі байки», за якою і подаються «Бундючна Колода», «Шимпанзе та Горіх», «Навчні!».

Сварник Іван Іванович народився 1 червня 1921 року в селі Лисогірці Смотрицького району на Хмельниччині. Закінчивши середню школу, працює піонервожатим, учителем. Учасник Великої Вітчизняної війни. 1951 року закінчив філологічний факультет Львівського держуніверситету ім. Івана Франка, куди був перевівся з Кам'янець-Подільського педінституту. Після університету працював на педагогічній роботі в м. Луцьку. З 1957 року працює спочатку старшим, а нині головним редактором у львівському видавництві «Каменяр». І. Сварник — член КПРС. Перші гуморески і фейлетони опублікував 1948 року в університетській газеті «За радянську науку». З тих пір систематично виступає з гумористичними творами, серед яких значне місце займає байка. 1962 року видав першу збірку байок та гуморесок «На чисту воду».

«Півняча любов». Байка вперше надрукована в журналі «Перець» (1956, № 3). Подається за збіркою «На чисту воду».

«Дурень на молитві». Вперше надруковано в газеті «Ленінська молодь» (18.VII 1962), подається за збіркою «На чисту воду».

«Два Леви». Видрукувано в журналі «Україна» (1964, № 10), звідки їй передруковується.

«Кавун». Байка вперше опублікована в білоруському журналі «Полім'я» (1964, № 9) в перекладі О. Бачила, згодом була надрукована у журналі «Партийная жизнь» (1964, № 20) в перекладі В. Корчагіна і, зрештою, мовою оригіналу — в журналі «Жовтень» (1964, № 12), звідки їй передруковується.

Бережний Микола Михайлович народився 25 листопада 1930 року в с. Ганнівці Лозівського району

на Харківщині. Закінчивши середню школу, деякий час працює в геологорозвідувальній експедиції. Згодом вступив на факультет журналістики Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка і 1958 року закінчив його. З тих пір працює в республіканській пресі. Першу байку надрукував 1953 року в газеті «Молодь України». 1960 року в колективній збірці «Хист і хвіст» виходить його добірка байок, а згодом власні збірки «Іду на ви» (1962) та «Люди і тіні» (1965), до яких увійшли байки, жарти, гуморески та епіграми.

«З корінням!», «Жук-саніспектор», «Киця-білолиця». Байки подаються за збіркою «Іду на ви».

Симоненко Василь Андрійович народився 1935 року в селі Бієвцях Лубенського району на Полтавщині. 1957 року закінчив Київський державний університет ім. Т. Г. Шевченка. Член КПРС. Працював на газетній роботі. Помер 1963 року. Вийшло в світ чотири книжки поета: дві збірки лірники—«Тиша і грім» (1962), «Земне тяжіння» (1964)—та дві книги для дітей—«Цар Плаксій і Лоскотон» і «Подорож у країну навпаки».

«Балакучий Ліхтар», «Камінь», «Така служба». Вміщено до збірки «Земне тяжіння» під рубрикою «Заячий дріб», звідки й передруковується.

«Яке зухвалство!..». Подається за колективною збіркою «Поетична мініатюра» (1963).

Немирович Іван Олексійович народився 1928 року у м. Нижньодніпровську Дніпропетровської області. Працював артистом Державної заслуженої капели бандурристів УРСР. Закінчив Київський державний університет ім. Т. Г. Шевченка (факультет журналістики). Друкуватись почав у 1954 році.

«Не розгуби в ся». Байка надрукована у збірці «Ой, жаль, жаль» (видавництво «Радянський письменник», 1963).

«Кіндрат і його трактат», «Переборщик»—зі збірки «Справжня посада» (видавництво «Дніпро», 1964).

Голобородько Василь Пантелеймонович 1962 року в Полтавському книжково-газетному видавництві

видав збірку байок та гуморесок «За хвіст та на сонця», з якої й передруковуються його байки «Голова та Громада», «Муха» і «Модниця».

Дяченко Костянтин Іванович народився 1928 року в селі Драбівка на Черкащині. Працює в місті Смілі. Друкувався в колективній збірці «Хист і хвіст» (1960). 1964 року у видавництві «Радянський письменник» вийшла перша збірка гумориста «Хоч і Верша — аби перша», звідки й передруковуються подані тут байки. Байка «Хист і хвіст» включена також до колективної збірки «Хист і хвіст» (1960) та до збірника «Сучасні українські байки» (1962).

Гарматюк Анатолій Панасович народився 14 січня 1936 року в сім'ї вчителів на Вінниччині. Після закінчення середньої школи 1953 року в м. Чорткові Тернопільської обл. вступив на гірничий факультет Київського політехнічного інституту. Здобувши освіту інженера, працював начальником кам'яного кар'єру, проектувальником, кореспондентом Донецького обласного радіо. Зараз працює редактором у книжковому видавництві «Донбас». Перший یорш надрукував 1953 року у районній газеті. 1963 року Державне видавництво художньої літератури випустило в світ добірку книжок молодих поетів «Перші акорди» і серед них збірку байок і мініатюр А. Гарматюка «Проти шерсті». Подаючи за цією збіркою вміщені тут байки, вказуємо на першодруки:

«Лисяча наука»—в газеті «Комсомолець Донбасса» (12.III 1960);

«Півень-критик»—в альманасі «Донбass» (1960, № 6);

«Лев та Іжак»—в газеті «Нове життя» (25.III 1960), м. Чортків Тернопільської області;

«Погроза»—в газеті «Комсомолець Донбасса» (30.XII 1960);

«Вовчі сліози», «Сила звички», «Образа»—в збірці «Проти шерсті» (1963).

Лук'яненко Олександр Петрович 1961 року видав збірку оповідань, нарисів і мініатюр «Листи без конвертів». 1963 року в «Бібліотеці «Перця» вийшла його збірка байок у прозі «Муха в космосі», звідки й передруковуються вміщені тут байки «Кінь і Коник»,

«Бегемот на роботі», «Шури», «Тарган на милі». Байка «Чому падають Грушки» надрукована в журналі «Україна» (1965, № 17).

«Буряк та Будяк». Подається за збіркою «Добриден» (додаток до журналу «Україна», 1965).

«Жовтий порадник». Надруковано в журналі «Ранок» (1965, № 12).

«Дупло в Дубі». Подається за журналом «Перець» (1965, № 16).

Свої байки в прозі О. Лук'яненко в журналах часто підписує псевдонімом Л. Сашко.

Руденко Денис Федорович народився 1915 р. в с. Стави на Київщині. Закінчив Київський педінститут. Працює вчителем з 1933 р. Учасник Вітчизняної війни. Нагороджений орденом Слави і медалями. В воєнні роки виступає з байками та гуморесками в газетах, журналах та колективних збірках. В 1965 році у видавництві «Радянський письменник» вийшла колективна збірка «Сузвіття», звідки взято уміщені тут байки.

ЗМІСТ

Наш бойовий жанр. В. Косяченко	3
Сергій Пилипенко	
Свині на Дубі	37
Лисиця і Пес	39
Мандат	40
Два Мужики і Глухар	41
Валер Проноза	
Гра	43
Про СІК, РІК і ОКРИК	44
Звірячий мир	46
Директор і Хробак	47
Про «Розум»	49
Володимир Ярошенко	
Точило	51
Барометр	52
Приблуда	53
Микита Годованець	
Кручений Панич і Лозина	56
Гедзі	58
Добрий Вовк	59
Як вони вола ділили	60
Ратиця	61
Галасуни	62
Хомин спадок	63
Коваль та його Пес	64
Трамплін	65

Ведмежі танці	67
Ведмідь і Гадюка	68
Ховрах	69
Капризний водій	70
Комар і Віл	72
Ілля Доля								
Вітер і Хома	73
Цап і Шкапа	74
Верблюд і Комашка	74
Микола Карпов								
Півник	76
Запасливий Ведмідь	77
Степан Крижанівський								
Удав і Слон	79
Наклепник і Змія	80
Півень і Сонце	81
Баран	82
Сірий Вовк і Дух Часу	83
Квочка і Курчата	84
Петро Сліпчук								
Слонова дисципліна	85
Критична пригода	86
Сірко та Сонце	87
Уповноважена Муха	88
Естет і онуча	90
Добра жіночка	91
Небезпечний Рябко	93
Правнук Феміди	94
Ювілей	96
Володимир Іванович								
Свиня на пасіці	98
Осел та Бджола	101
Рекомендована Лисиця	103
Заєць та Іжак	105

Геннадій Брежньов

Заець-бюрократ	108
Крук та Жарина	109
Президент і Блохи	110
Сорока-вертихвістка	111

Анатолій Косматенко

Синій гусак	114
Кіт і Киця	115
Кухар і Муха	117
Індик та Свиня	118
Ведмідь-рибалка	119
Заяча сповідь	121
Золоті Ворота	122
Хома	123
Манна каша	125
Дуля	126

Павло Ключина

Соняшник	127
Свиня у морі	128
«Орел»	128
Закохана Снинця	129
Кінь і Собака	130
Вовк і Мухи	131
Попрацював головою	131
Вовчі сумніви	131
Спартувалися	132
Свиня і Копачі	132
Чорт і євангеліє	133
Сторож у відпустці	134
Світла Сажа	135
Дві Дуги	135
Чесний Кіт	136
Беэробітний Чопок	136
Два Осли	136

Віктор Лагоза

Переухвалителі	137
Кузьмичева мораль	138
Пень	139
Поліно	140

Гнівлива Свиня	141
Гадюча мрія	141
Чесна Ворона	141
Дупло	142
Собачі м'ясниці	143
Непорозуміння	143
Хоробрий Трезор	144
Батіг-трудяга	144
 <i>Михайло Білецький</i>	
Свобода наша не для хижаків	145
Передова Черепаха	146
Піч і Дрова	146
Лев-правдолюб	147
Матусині панчішки	148
Осел і Лис	148
Чого, буває, не накоїш сп'яна	149
 <i>Микола Яровий</i>	
«Миролюбний» Лев	151
Ворона та Слон	152
Лисиця	153
Цап і Дубочок	154
Барбос	155
 <i>Юрій Кругляк</i>	
Вовк та Ягня	156
Зозуля і Півень	157
Як Заєць врятувався	157
Жаб'яча критика	158
Свиня і Сонце	158
Цапок	159
Стріляний Горобець	159
 <i>Іван Манжара</i>	
Як списали телінцю	160
Велелюбна Синичка	162
Вовки-вегетаріанці	164
 <i>Петро Красюк</i>	
Соловейко і Селезень	166
Скринька	167

<i>Цінитель краси</i>	168
<i>Премійований Кіт</i>	168
<i>Павло Глазовий</i>		
<i>Джерело і Фонтан</i>	170
<i>Байки про неволю</i>	171
<i>Подяка</i>	172
<i>Петро Ребро</i>		
<i>Стружка</i>	173
<i>Без натяків!</i>	173
<i>На короткій нозі</i>	174
<i>Чому море солоне</i>	174
<i>Філософствуюча Свиня</i>	174
<i>Полікарп Шабатин</i>		
<i>На пташарні</i>	175
<i>Борсук і Лисиця</i>	176
<i>Бінк</i>	177
<i>Прокіп Канавський</i>		
<i>Вовк і Соловей</i>	178
<i>Нахаба</i>	179
<i>Володимир Окунь</i>		
<i>Баран і нові ворота</i>	181
<i>Клята Цибулина</i>	182
<i>Червиве Яблуко</i>	182
<i>Антоніна Торлюн</i>		
<i>Бульбашка</i>	184
<i>Бракує дрібниці</i>	185
<i>Ісаї Науменко</i>		
<i>Павук і Метелик</i>	186
<i>Вередливий Слон</i>	187
<i>Макар і Солов'ї</i>	188
<i>Анатолій Кличков</i>		
<i>Бундючна Колода</i>	189
<i>Шимпанзе та Горіх</i>	190
<i>Навчив!</i>	191

<i>Іван Сварник</i>	
Півняча любов	192
Дурень на молнії	193
Два Леви	194
Кавун	195
<i>Микола Бережний</i>	
З корінням!	197
Жук-санінспектор	197
Киця-білолиця	198
<i>Василь Симоненко</i>	
Балакучий Ліхтар	200
Камінь	200
Така служба	201
Яке зухвалиство!..	201
<i>Іван Немирович</i>	
Кіндрат і його трактат	202
Переборщив	203
Не розгубився	204
<i>Василь Голобородько</i>	
Голова та Громада	206
Муха	207
Модніці	208
<i>Кость Дяченко</i>	
Хист і хвіст	209
Свиридове корито	210
Смакописаки	211
Хоч і Верща — аби перша	212
Характеристика	214
Як слід штати розширяти	215
Тріумф	216
Вундеркіт	217
«Народний» капіталізм	217
Зра́кова донька	217
<i>Анатолій Гарматюк</i>	
Лисяча наука	218
Вовчі сльози	219

Украинская советская басня

**Издательство «Радянський письменник»
(На украинском языке)**

Редактор Г. П. Коваль

Художник К. К. Калуцін

Художній редактор В. Н. Вальчук

Технічний редактор Ю. Б. Дахно

Коректор Л. К. Джулай

Здано на виробництво 6/III 1966 р.

Підписано до друку 28/VII 1966 р.

Формат 70×90/32. 8¹/₄ фіз.-друк. арк.,

9,65 ум.-друк. арк., 9,52 обл. вид. арк.

БФ 03879. Тираж 16 000. Зам. 1870.

Ціна в оправі 61 коп

**Радянський письменник,
Київ, бульвар Лесі Українки, 20.**

**Одеська друкарська фабрика Комітету по
пресі при Раді Міністрів УРСР.
вул. Двержинського, 24.**

